

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

MAAKUNTA-
KAAVA

MAAKUNTAKAAVOJEN SEURANTARAPORTTI 2014

Uudenmaan liiton julkaisu E 149 - 2015

Uudenmaan liiton julkaisu E 149 - 2015
ISBN 978-952-448-426-8
ISSN 2341-8885

Ulkoasu: Anni Levonen
Valokuvat: Tuula Palaste-Eerola, paitsi kannen kuva Anni Levonen

Verkojulkaisu
Helsinki 2015

Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Helsinki-Uusimaa Regional Council

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi

MAAKUNTAKAAVOJEN SEURANTARAPORTTI 2014

KUVAILEHTI	5
PRESENTATIONSBLAD	6
1. JOHDANTO	7
2. MAAKUNNAN SUUNNITTELUTILANNE	8
2.1 Maakuntakaavoitus Uudellamaalla	8
2.2 Uudenmaan maakuntakaavojen ajantasaisuus	8
2.3 Uudenmaan liikennejärjestelmäsunnittelu	10
3. LAINSÄÄDÄNTÖMUUTOKSET JA MERKITTÄVÄT OIKEUSTULKINNAT	12
3.1 Maankäyttö- ja rakennuslain uudistaminen	12
3.1.1 Kilpailun toimivuuden edistäminen	12
3.1.2 Maakuntakaavojen vahvistamismenettelyn vaihtoehdot	13
3.2 Metropolihallintolaki	14
3.3 Joukkoliikennelaki	14
3.4 Pohjavesialueiden rajaaminen ja luokittelu	15
3.5 Ympäristölupamenettelyn tehostaminen osana uutta ympäristönsuojelulakia	15
3.6 Helsinki-Vantaan lentoaseman ympäristölupa	15
4. MAAKUNTAKAAVA SUHTEESSA MUUHUN SUUNNITTELUUN	16
4.1 Seudulliset suunnitelmat ja ohjelmat	16
4.2 Maakuntakaavoitus muissa maakunnissa	18
4.3 Kansalliset strategiat ja valtakunnallinen suunnittelu	19
4.4 Kansainvälinen yhteistyö ja Euroopan unioni	22
5. MAAKUNTAKAAVOJEN TOTEUTTAMISEN EDISTÄMINEN	24
5.1 Lausunnot ja viranomaistyö	24
5.2 Hanketoiminta	28
5.3 Yhteistyö	28
5.4 Viestintä	30
5.5 Toteuttamisohjelma	31
6. MAAKUNTAKAAVOJEN TOTEUTUMINEN	32
6.1 Seurannan periaate	32
6.2 Seurantaindikaattorit	34
6.3 Yhteenvedo	62
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	64
7.1 Maakuntakaavan toteutuminen ja vaikuttavuus	64
7.2 Muu suunnittelu ja lainsäädäntötyö	64
7.3 Jatkokehittäminen	65
LIITE 1. MAAKUNTAKAAVAN TOTEUTTAMISOHJELMA VUODELLE 2015	66

KUVAILULEHTI

Julkaisun nimi

Maakuntakaavojen seurantaraportti 2014

Julkaisija

Uudenmaan liitto

Raportin laatija

Uudenmaan liitto

Julkaisusarjan nimi ja sarjanumero

Uudenmaan liiton julkaisuja E 149

Julkaisu-aika

2015

ISBN

978-952-448-426-8

ISSN

2341-8885

Kieli

suomi

Sivuja

67

Tiivistelmä

Maakuntakaavojen toteuttamisen edistäminen on yksi Uudenmaan liiton strateginen tavoite kaudelle 2014–2017. Uudenmaan liitossa on ryhdytty entistä määrätietoisemmin edistämään hyväksytyjen maakuntakaavojen toteuttamista ja kehittämään maakuntakaavojen seuranta. Tavoitteena on vahvistaa erityisesti maakuntakaavan vaikuttavuutta.

Maakuntakaavojen seurantaraportissa on kuvattu alueen suunnittelutilannetta, ajankohtaisia lainsäädäntömuutoksia sekä maakuntakaavojen tavoitteiden toteutumista ja niiden edistämistä.

Maakuntakaavoja toteuttavat pääsääntöisesti kunnat ja muut viranomaiset, joiden suunnitelmiin maakuntakaavan tavoitteet välittyvät Uudenmaan liiton antamissa lausunnoissa ja viranomaisneuvotteluissa. Viranomaistyön lisäksi maakuntakaavojen toteuttamista edistetään erityyppisillä hankkeilla, yhteistyöllä suunnitteluryhmissä ja -verkostoissa, edunvalvonnalla sekä viestinnällä.

Maakuntakaavojen toteutumista seurataan erityyppisillä indikaattoreilla, joissa hyödynnetään pääasiassa paikkatietoaineistoja. Periaatteena on, että seuranta kohdistuu niihin teemoihin, joita maakuntakaavoissa käsitellään ja niihin ilmiöihin, joihin maakuntakaavalla voidaan vaikuttaa.

Kattavia johtopäätöksiä maakuntakaavan toteutumisen tilanteesta tai vaikuttavuudesta on mahdollista tehdä vasta pidemmän vertailuajanjakson perusteella. Yleisesti voidaan todeta, että maakuntakaavan tavoitteet ovat lähteneet pääsääntöisesti toteutumaan niin kuntakaavoituksessa kuin muussa suunnittelussa.

Myös Uudenmaan liiton yhteistyö-, hanke- ja viestintätoimenpiteet ovat edistäneet maakuntakaavan toteutumista. Tällaisia toimenpiteitä ovat olleet mm. maapolitiikkaryhmän työ, osallistuminen Helsingin seudun yhteisen maankäyttösuunnitelman, asuntostrategian ja liikennejärjestelmäsuunnitelman laadintaan, Kestävä kiviaineshuolto -hanke sekä sähköisesti jaettava maakuntakaavan uutiskirje.

Avainsanat (asiasanat)

aluesuunnittelu, maakuntakaava, seuranta, Uusimaa

Huomautuksia

Julkaisun pdf-versio löytyy verkkosivuiltamme www.uudenmaanliitto.fi/julkaisut.

PRESENTATIONSBLAD

Publikation

Maakuntakaavojen seurantaraportti 2014 (Uppföljningsrapport för landskapsplanerna 2014)

Författare

Nylands förbund

Rapporten är utarbetad av

Nylands förbund

Seriens namn och nummer

Nylands förbunds publikationer E 149

Utgivningsdatum

2015

ISBN

978-952-448-426-8

ISSN

2341-8885

Språk

finska

Sidor

67

Sammanfattning

Ett av Nylands förbunds strategiska mål för perioden 2014–2017 är att främja förverkligandet av landskapsplanerna. Vid Nylands förbund har man vidtagit åtgärder för att allt mer målmedvetet föra framåt förverkligandet av landskapsplanerna och utveckla uppföljningen av planerna. Den främsta målsättningen är att förbättra landskapsplanens verkningfullhet.

I rapporten för uppföljningen av landskapsplanerna redogörs för planeringssituationen i regionen, aktuella förändringar i lagstiftningen samt hur målen för landskapsplanerna har förverkligats och främjats.

Landskapsplanerna förverkligas i första hand av kommuner och andra myndigheter som i sina planer tar i beaktande de mål för landskapsplanen som Nylands förbund har fört fram i utlåtanden och myndighetssamråd. Utöver myndighetsarbete främjas förverkligandet av landskapsplanerna även med olika projekt, samarbete i planeringsgrupper och -nätverk samt med hjälp av intressebevakning och kommunikation.

Förverkligandet av landskapsplanerna följs upp med olika indikatorer som i huvudsak grundar sig på geografisk data. Utgångspunkten är att uppföljningen ska fokusera på de teman som behandlas i landskapsplanerna och på de fenomen som det är möjligt att inverka på med landskapsplanen.

Först efter en längre referensperiod är det möjligt att dra några omfattande slutsatser om landskapsplanernas förverkligande och verkningfullhet. På en allmän nivå är det ändå möjligt att konstatera att förverkligandet av landskapsplanernas mål har börjat bra, både vad gäller kommunal planläggning och övrig myndighetsverksamhet.

Förverkligandet av landskapsplanerna har också förts framåt med hjälp av olika åtgärder som Nylands förbund har vidtagit i form av samarbete, projekt och kommunikation. Sådana här åtgärder är till exempel markpolitikgruppens arbete, deltagandet i beredningen av Helsingforsregionens markanvändningsplan, bostadsstrategi och trafiksystemplan, projektet Hållbar stenmaterials försörjning samt förbundets elektroniska nyhetsbrev om landskapsplanen.

Nyckelord (ämnesord)

regionplanering, Nyland, landskapsplan, uppföljning

Övriga uppgifter

Publikationen finns i pdf-version på vår webbplats www.uudenmaanliitto.fi/julkaisut.

1. JOHDANTO

Yksi Uudenmaan liiton strategisesta tavoitteesta kaudelle 2014–2017 on maakuntakaavojen toteuttamisen edistäminen. Uudenmaan liitossa on ryhdytty entistä määrätietoisemmin edistämään hyväksytyjen maakuntakaavojen toteuttamista sekä kehittämään maakuntakaavojen toteutumisen seuranta. Tavoitteena on vahvistaa erityisesti maakuntakaavan vaikuttavuutta.

Uudenmaan liiton johtoryhmä hyväksyi maakuntakaavojen toteuttamis- ja seurantaohjelman alkuvuodesta 2014. Ohjelmassa kuvattiin toteuttamisen painopisteet ja liiton toimenpiteet vuodelle 2014. Lisäksi siinä esiteltiin periaatteet maakuntakaavojen seurantaan ja raportointiin.

Toteuttamis- ja seurantaohjelman perusteella on nyt valmisteltu seurantaraportti, joka sisältää seuraavat kokonaisuudet:

- Maakunnan suunnittelutilanteen kuvaus
- Lainsäädäntömuutokset ja merkittävät oikeustulkinnat

- Arvio maakuntakaavan suhteesta muuhun suunnitteluun
- Maakuntakaavojen toteuttamisen edistäminen
  - Viranomais- ja lausuntotyö
  - Muu toteuttamisen edistäminen
- Maakuntakaavojen toteutumisen seuranta
- Johtopäätökset ja seurannan jatkokehitystarpeet

Jatkossa maakuntakaavojen seurantaraportti laaditaan vuosittain ja raportoidaan samanaikaisesti Uusimaa-ohjelman seurannan ja Uudenmaan toimintaympäristön seurannan kanssa. Lisäksi toimikautensa aloittavalle maakuntavaltuustolle laaditaan edeltävää valtuustokautta yhteen kokoava ja tulevaisuuden haasteita ruotiva Uudenmaan seurantaraportti.

2. MAAKUNNAN SUUNNITTELUTILANNE

2.1 Maakuntakaavoitus Uudellamaalla

Uudellamaalla on neljä lainvoimaista maakuntakaavaa. Näistä kolme on laadittu entisen Uudenmaan alueelle ja yksi entisen Itä-Uudenmaan alueelle. Maakunnat yhdistyivät vuoden 2011 alussa. Tällä hetkellä Uudenmaan maakuntaan kuuluu 26 kuntaa.

2. vaihemaakuntakaava vahvistettiin 30.10.2014. Siinä on ratkaistu Uudenmaan alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, liikennejärjestelmään, vähittäiskaupan palveluverkkoon ja haja-asutuksen ohjaukseen liittyvät alueidenkäyttöratkaisut.

Ympäristöministeriön jätti vahvistamatta taa-jamatoimintojen alueiden varaukset Tuusulan Rykmentinpuistosta, Helsingin Kivinokasta ja Lapinjärveltä. Lisäksi vahvistamatta jätettiin voimajohdon linjaus Raaseporissa ja viheryhteystarve-merkintä Helsingin Kivinokassa. Vahvistamispäätöksestä on tehty 8 valitusta korkeimpaan hallinto-oikeuteen, joten kaava ei ole vielä lainvoimainen.

Vuoden 2014 aikana valmisteltiin 4. vaihemaakuntakaavan luonnos. Luonnoksesta saatujen lausuntojen ja mielipiteiden perusteella valmistellaan kaavaehdotus vuoden 2015 aikana. Kestävää kilpailukykyä ja hyvinvointia korostavassa kaavassa käsitellään maakunnallinen viherrakenne, elinkeinot ja innovaatio toiminta, logistiikka, kulttuuriympäristöt sekä tuulivoima. Koko kaavatyön keskeisenä lähtökohtana on vuonna 2013 hyväksytty Uusimaa-ohjelma, jonka tavoitteita 4. vaihemaakuntakaava toteuttaa.

Taulukossa 1 mainittujen kaavojen lisäksi Helsinkiin liitetyllä Sipoon lounasosien alueella

(Östersundom) on voimassa mm. maakuntakaavoiksi muutettuja entisiä seutukaavoja. Kyseinen alue jätettiin aikoinaan vahvistamatta Itä-Uudenmaan maakuntakaavasta ja hyväksymättä 2. vaihemaakuntakaavasta. Alueelle on nyt laadittu Östersundomin alueen kaavaehdotus, jossa käsitellään kaikki keskeiset alue- ja yhdyskuntarakenteen aihepiirit.

2.2 Uudenmaan maakuntakaavojen ajantasaisuus

Uudenmaan maakuntakaavojen ajantasaisuutta tarkastellaan tässä yhteydessä ympäristöministeriön antamien jatkosuunnitteluohjeiden ja 2. vaihemaakuntakaavasta saadun palautteen perusteella. Taulukossa 2 esitetyt ympäristöministeriön (YM) jatkosuunnitteluohjeet perustuvat 22.6.2010 annettuun vahvistamispäätökseen 1. vaihemaakuntakaavasta ja 30.10.2014 annettuun vahvistamispäätökseen 2. vaihemaakuntakaavasta. 3. vaihemaakuntakaavasta ei annettu jatkosuunnitteluohjeita.

Maakuntakaavojen ajantasaisuutta parantavat myös entisten Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntakaavojen merkintöjen ja määräysten yhdenmukaistaminen, jota tehtiin 2. vaihemaakuntakaavassa ja jatketaan edelleen 4. vaihemaakuntakaavaa laadittaessa.

2. vaihemaakuntakaavaprosessin aikana saatiin runsaasti palautetta siitä mihin asioihin maakuntakaavoissa tulisi jatkossa kiinnittää huomiota. Taulukossa 3 on kuvattu palaute (lausunnot ja muistutukset) siltä osin kuin liitto on antamissaan vastineissa luvannut palata niihin tulevilla kaavakierroksilla.

Taulukko 1. Uudenmaan maakuntakaavatilanne.

Uudenmaan maakuntakaavat	Valmistelussa	Hyväksytty	Vahvistettu	Lainvoimainen
Uudenmaan maakuntakaava		2004	2006	2007
Itä-Uudenmaan maakuntakaava		2007	2010	2011
Uudenmaan 1. vaihemaakuntakaava		2008	2010	2012
Uudenmaan 3. vaihemaakuntakaava		2011	2012	2014
Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaava		2013	2014	
Uudenmaan 4. vaihemaakuntakaava	X			
Östersundomin alueen maakuntakaava	X			

Taulukko 2. Ympäristöministeriön ohjeet ja suositukset seuraaviin maakuntakaavoihin.

YM:n jatkosuunnitteluohjeet	Huomioiminen tulevassa maakuntakaavoituksessa
Otettava huomioon ekologisten yhteyksien säilyminen sekä valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävät luontoarvot.	Otetaan huomioon 4. vaihemaakuntakaavassa
Tarkistettava Helsinki-Vantaan lentoaseman lentomelualueen rajaus.	Ei tiedossa olevia toimenpiteitä. Asia voidaan ottaa huomioon 4. vaihemaakuntakaavan ehdotusta laadittaessa.
Osoitettava valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt puuttuvilta osin Museoviraston inventointiin (RKY2009) perustuen.	Otetaan huomioon 4. vaihemaakuntakaavassa
YM:n suositukset jatkosuunnitteluun	Huomioiminen tulevassa maakuntakaavoituksessa
Maakuntakaavaa tulisi täydentää maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen ja arvokkaiden maisema-alueiden osalta.	Otetaan huomioon 4. vaihemaakuntakaavassa
Maakuntakaavassa tulisi osoittaa vähittäiskaupan suuryksiköiden enimmäismitoitukset myös kuntakeskusten osalta MRL:n edellyttämällä tavalla.	Ei tiedossa olevia toimenpiteitä. 2. vaihemaakuntakaavan kaupan ratkaisun toimivuutta on tarpeen jatkossa seurata.

Taulukko 3. Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavasta saatu palaute ja sen huomioiminen valmisteilla olevissa maakuntakaavoissa.

Aihe, jota palaute koskee	Huomioiminen tulevassa maakuntakaavoituksessa
Kulttuuriympäristöt ja muinaisjäännökset	Otetaan huomioon 4. vaihemaakuntakaavassa.
Maisema-alueet	Otetaan huomioon 4. vaihemaakuntakaavassa.
Natura-alueet	Otetaan huomioon 4. vaihemaakuntakaavassa.
Virkistysalueet ja -yhteydet	Otetaan huomioon 4. vaihemaakuntakaavassa.
Luonnonsuojelualueet	Otetaan huomioon 4. vaihemaakuntakaavassa.
Geologisesti arvokkaat muodostumat	Ei tiedossa olevia toimenpiteitä. Osoitettu Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntakaavoissa.
Pohjavesialueet	Tarkistetut pohjavesialueet otetaan huomioon 4. vaihemaakuntakaavassa.
Tuulivoima-alueet	Osoitetaan 4. vaihemaakuntakaavassa osana tuulivoimaa koskevaa kaavaratkaisua.
Jätehuolto- ja ylijäämämaa-alueet	Ei tiedossa olevia toimenpiteitä. Osoitettu 1. vaihemaakuntakaavassa.
Energiaverkko ja uusiutuvat energialähteet	Tuulivoimaa käsitellään 4. vaihemaakuntakaavassa.
Pitkälän vedenpuhdistuslaitos	Ei tiedossa olevia toimenpiteitä.
Loma-asutus	Teemaa ei ole toistaiseksi käsitelty Uudenmaan maakuntakaavoissa. Ei tiedossa olevia toimenpiteitä.
Raideliikenteeseen tukeutuva asemanseudun kehittämisalue	Tuusulan Ristikytö ja Hyvinkään Palopuro osoitetaan 4. vaihemaakuntakaavan luonnoksessa taajamatoimintojen alueena. Muut vastaavat alueet on osoitettu 2. vaihemaakuntakaavassa.
Ampumaratojen melualueet	Ei tiedossa olevia toimenpiteitä. Ampumaradat on osoitettu 1. vaihemaakuntakaavassa kohdemerkinnällä ilman melualueerajausta.
Malmin lentokentän korvaava kenttä	Ei tiedossa olevia toimenpiteitä.
Eritasoliittymän osoittaminen (Palojärvi)	Ei tiedossa olevia toimenpiteitä.
Venesatamat	Ei tiedossa olevia toimenpiteitä. Osoitettu Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntakaavoissa.
Helsinki-Vantaan lentoaseman lentomelualueet	Ei tiedossa olevia toimenpiteitä. Asia voidaan ottaa huomioon 4. vaihemaakuntakaavan ehdotusta laadittaessa.
Maantiet yhteydet (Keski-Uusimaa)	4. vaihemaakuntakaavan luonnoksessa osoitetaan vaihtoehtoisia tieyhteyksiä Keski-Uudellemaalle, ja ratkaisua tarkennetaan edelleen kaavaehdotukseen.
Östersundomin aluetta koskeva palaute	Östersundomin alue käsitellään erillisessä maakuntakaavaprosessissa, jossa käsitellään kaikki keskeiset alue- ja yhdyskuntarakenteen aihepiirit kuten taajama- ja viherrakenne, liikenneverkko, yhdyskuntateknisen huolto sekä kulttuuriympäristöt.

2.3 Uudenmaan liikennejärjestelmäsuunnittelu

Uudellamaalla on kolme voimassa olevaa liikennejärjestelmäsuunnitelmaa (taulukko 4). Uudenmaan liitto vastaa suunnitelman laadinnasta Länsi- ja Itä-Uudenmaan alueille. Helsingin seudulla valmistelusta vastaa Helsingin seudun liikenne eli HSL-kuntayhtymä.

Suunnittelutyöhön osallistuvat alueen kunnat, liikenneviranomaiset sekä muut liikenteeseen keskeisesti vaikuttavat toimijat. Suunnittelussa otetaan kattavasti huomioon liikkumisympäristö ja eri liikennemuodot: kävely ja pyöräily, joukko-, henkilöauto- ja tavaraliikenne. Kiireellisimpien ja vaikutuksiltaan laajojen toimenpiteiden toteutumisen varmistamiseksi on tehty aiesopimuksia, johon sopijaosapuolet (kunnat ja valtio) sitoutuvat.

Länsi-Uudenmaan liikennejärjestelmäsuunnitelma

Länsi-Uudenmaan liikennejärjestelmäsuunnitelma hyväksyttiin alkuvuodesta 2014. Suunnitelman toteuttamiseksi on laadittu aiesopimus, johon on määritelty 6 kärkitehtävää kaudelle 2014–2019. Kärkitehtävät ja niiden keskeiset arvioidut vaikutukset liikenteeseen ja maankäyttöön on esitelty taulukossa 5.

Sopimuskauden tavoitteena on lisäksi nostaa perusväylänpidon ja joukkoliikenteen rahoitustasoa, jotta myös pienemmät kehittämistoimenpiteet toteutuvat. Aiesopimuksen toteutumista seurataan vuosittain.

Itä-Uudenmaan liikennejärjestelmäsuunnitelma

Itä-Uudenmaan liikennestrategia hyväksyttiin 2009 ja sen aiesopimukseen määriteltiin

ensisijaisesti toteuttavat hankkeet. Suunnitelma on edelleen pääosin ajanmukainen. Liikennepoliitikassa tapahtuneet muutokset ja Sipoon asemointiminen selkeämmin osaksi Helsingin seutua ovat kuitenkin aiheuttaneet suunnitelman tarkistamistarpeita. Lisäksi Loviisan kuntaliitos ja Heli-radanjauksen muuttaminen 2. vaihemaakuntakavassa lentokentän kautta kulkevaksi vaikuttavat alueen liikennejärjestelmään.

Liikennejärjestelmää on kehitetty aiesopimuksessa määriteltyyn suuntaan, mutta investointihankkeiden osalta toteutus ei ole vastannut tavoiteltua tasoa. Suurista hankkeista Kilpilahden toinen tieyhteys ja E18-moottoritie Koskenkylän ja Kotkan välillä ovat edenneet tavoitellusti. Sen sijaan pienten hankkeiden toteutumien on ollut vähäistä. Niiden toteutumista on rajoittanut valtion perusväylänpidon rahoituksen niukkuus. Toiminnalliseen kehittämiseen ja yhteistyöhön tähtäävät tavoitteet ovat toteutuneet hyvin.

Uudenmaan liitto koordinoi uuden aiesopimuksen valmistelua, joka saatetaan hyväksyttäväksi kesään 2015 mennessä.

Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma (HLJ 2015)

Voimassa oleva Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma on vuodelta 2011. Sen korvaava HLJ 2015 luonnos valmistui syksyllä 2014, jonka jälkeen se oli nähtävillä ja lausunnoilla marrasjoulukuussa. Uusi liikennejärjestelmäsuunnitelma hyväksytään maaliskuussa 2015. HLJ-suunnitelmaa valmistelelee Helsingin seudun liikenne kuntayhtymä HSL. Uudenmaan liitosta suunnitelman valmisteluun on osallistunut yksi henkilö HLJ toimikunnan asiantuntijana.

Taulukko 4. Uudenmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmat.

Suunnittelualue	Voimassa oleva suunnitelma	Suunnitelman toteuttaminen	Ajankohtaista
Länsi-Uusimaa (8 kuntaa)	Länsi-Uudenmaan liikennejärjestelmäsuunnitelma (LJS), hyväksytty 2014	Hyväksytty aiesopimus kaudelle 2014–2019.	Aiesopimuksen toimeenpano ja seuranta käynnistyvät 2015.
Itä-Uusimaa (7 kuntaa)	Itä-Uudenmaan liikennestrategia, hyväksytty 2009	Hyväksytty aiesopimus kaudelle 2009–2013.	Uusi aiesopimus valmistellaan hyväksyttäväksi kesään 2015 mennessä.
Helsingin seutu (14 kuntaa)	Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma (HLJ), hyväksytty 2011	Hyväksytty aiesopimus kaudelle 2012–2015.	HLJ 2015 luonnos valmistui 2014. Suunnitelman hyväksyminen keväällä 2015.

Taulukko 5. Länsi-Uudenmaan liikennejärjestelmäsuunnitelman aiesopimuksen kärkihankkeet kaudelle 2014–2019.

Kärkitehtävä	Vaikutukset liikenteeseen ja maankäyttöön
Hanko–Hyvinkää-radan sähköistys	<ul style="list-style-type: none"> Tavaraliikenteen kuljetukset nopeutuvat ja kustannukset alenevat Ratakäytävän houkuttelevuus elinkeinotoimintaan paranee
Valtatien 25 parantaminen (kiireelliset hankkeet)	<ul style="list-style-type: none"> Tavaraliikenteen kuljetukset nopeutuvat ja kustannukset alenevat Valtatien liikenneturvallisuus paranee
Maankäytön tiivistäminen Rantaradan ja Espoo–Lohja–Salon radan tulevilla asemaseuduilla	<ul style="list-style-type: none"> Yhdyskuntarakenteen ratakäytävän asemaseuduilla tiivistyy Liikkumisen aiheuttamat päästöt vähenevät
Espoon kaupunkirata (Leppävaara–Espoon keskus)	<ul style="list-style-type: none"> Junaliikenteen toimivuus paranee ja junien tarjonta lisääntyy Ensimmäinen vaihe länsiradan toteuttamisessa
Rantaradan häiriöherkkyyden vähentäminen	<ul style="list-style-type: none"> Junien luotettavuus paranee Mahdollistaa asemaseutujen maankäytön kehittämisen
Valtatien 1 parantaminen Espoossa (bussikaistat Nihtisilta–Tuomarila)	<ul style="list-style-type: none"> Bussiliikenteen sujuvuus paranee Yhdyskuntarakenteen tiivistyminen parantaa Espoo–Lohja–Salon raideliikenneyhteyden toteuttamisedellytyksiä

Kuva 1. HLJ 2015 -linjaukset (Lähde: HSL 2015)

3. LAINSÄÄDÄNTÖMUUTOKSET JA MERKITTÄVÄT OIKEUSTULKINNAT

Lainsäädännöllä ohjataan alueiden käytön suunnittelua. Maankuntakaavoitusta, kuten koko kaavoitusjärjestelmää, ohjaa maankäyttö- ja rakennuslaki. Tämän lisäksi alueiden käyttöä ohjataan monilla erityislacilla, joilla voi olla maakuntakaavoitukseen niin suoria kuin välillisiä vaikutuksia.

3.1 Maankäyttö- ja rakennuslain uudistaminen

Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) toimivuuden kokonaisarviointi valmistui alkuvuodesta 2014. Ympäristöministeriön laatiman selvityksen mukaan vuonna 2000 voimaan tullut laki on lähtökohdiltaan ja keskeisiltä säännöksiltään edelleen toimiva. Yleispiirteisen suunnittelun toimivuutta ja kehittämistarpeita arvioitiin seuraavasti:

- Yleispiirteisten kaavojen tulee olla riittävän strategisia ja ajantasaisia.
- Maakuntakaavoituksen roolia ylikunnallisten alueidenkäytön yhteensovittamisen ohjauksessa tulee selkiyttää.
- Vähittäiskauppaa koskevan enimmäismitoituksen osoittaminen maakuntakaavoissa on koettu ongelmallisena erityisesti keskustatointojen alueilla.
- Maaseudulla alueidenkäytön ohjaustarve on rantojen käyttöä lukuun ottamatta melko vähäinen, mutta kehittämistarpeita on etenkin MRL:n ja luonnonvarojen hyödyntämistä koskevan erityislainsäädännön keskinäisissä rajapinnoissa.

Arvioinnin pohjalta esitettiin useita jatkotoimenpiteitä, joista (maakunta)kaavoitusta koskevia olivat:

- Kaavojen sisältövaatimuksiin liittyviä tarkistustarpeita selvitetään siten, että sisältövaatimukset nykyistä selkeämmin suuntaavat eri kaavatasojen tehtäviä ja painottavat yleispiirteisten kaavojen strategista luonnetta.

- Maakuntakaavojen ja yhteisten yleiskaavojen vahvistamismenettelyn vaihtoehtoista ja niiden vaikutuksista suunnittelujärjestelmän toimivuuteen käynnistetään selvitystyö.
- Yleispiirteisten kaavojen toteuttamista koskevien säännösten tarvetta ja sisältöä selvitetään.

3.1.1 Kilpailun toimivuuden edistäminen

Kilpailun toimivuuden edistämiseen liittyy keskeisesti vähittäiskaupan kaavoituksen ohjaus. Vähittäiskaupan suuryksiköiden sijainnin ohjausta koskevat säännökset tulivat voimaan vuonna 2011. Paljon tilaa vaativan kaupan osalta säännöksen voimaantuloa on siirretty vuoteen 2017, koska kunnissa ei ole ehditty valmistella yleis- ja asema-kaavoja siirtymäkauden jälkeistä aikaa varten.

Hallitus on antanut vuonna 2014 eduskunnalle esityksen kilpailun edistämisen näkökulman lisäämiseksi maankäyttö- ja rakennuslakiin. Uudenmaan liitto korostaa lakimuutoksesta antamassaan lausunnossaan, että kilpailun toimivuuden näkökulmasta erityisen tärkeää on turvata keskustojen elinvoima. Lisäksi tulee huolehtia pienten keskustojen mahdollisuuksista kilpailulla suurempien keskustojen kanssa. Keskustojen enimmäismitoituksesta maakuntakaavassa voitaisiin tarvittaessa luopua.

Kauppan ohjauksen ohella lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka edellyttää kuntia huolehtimaan yhdyskuntien kehittämisen edellyttämistä maapolitiikasta. Käytännössä kunnat vastaavat maapolitiikasta jo nykyisellään vaikka sitä ole laissa erikseen mainittu. Ehdotuksen tavoitteena on kannustaa kuntia aktiiviseen maapolitiikkaan, mutta kunnat voivat jatkossakin itsenäisesti valita keinot, joilla ne maapolitiikkaansa toteuttavat.

Uudenmaan liitto sekä Uudenmaan maapolitiikkaryhmä ovat todenneet lausunnoissaan, että vaatimus tuo kaavoitukseen jälleen uuden ja epämääräisen selvitysvelvollisuuden.

Lakimuutosesityksessä jää myös epäselväksi kuinka kilpailun toimivuutta on mahdollista edistää kaavoituksen keinoin. Lausuntojen mukaan ohjeistusta lain oikeusvaikutuksen ymmärtämiseksi ja tulkintaongelmien välttämiseksi tuleekin tarkentaa.

3.1.2 Maakuntakaavojen vahvistamismenettelyn vaihtoehdot

Osana MRL:n uudistamista on ympäristöministeriön toimesta valmisteltu maakuntakaavojen vahvistamismenettelyjen vaihtoehtoja koskeva selvitys. Selvityksen tavoitteena oli löytää ja arvioida nykyistä vahvistamismenettelyä parempia tapoja,

joilla valtio voi varmistaa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamisen edistämisen ja turvata muita valtakunnallisia intressejä osana kaavajärjestelmää.

Selvityksessä esitettiin 4 päävaihtoehtoa:

1. Nykyisen vahvistusmenettelyn säilyttäminen ja kehittäminen siten, että maakunnan liitolla on mahdollisuus määrätä valitusajan umpeuduttua maakuntakaava tulemaan voimaan ennen vahvistamista. Vahvistusmenettelylle asetetaan 6 kuukauden määräaika, jollei kaavasta ole valitettu. YM:n oikeutta tehdä vahvistusmenettelyssä vähäisiä muutoksia laajennetaan.

2. Nykyisen vahvistusmenettelyn korvaava ottomenettely siten, että YM:llä on oikeus ottaa kaava tarkastettavaksi, jos VAT:en huomioon ottamisesta ei ole riittävää varmuutta. Muutoksenhaku siirtyisi hallinto-oikeuksiin, mutta tarkastusmenettelyyn otettua kaavaa koskevat valitukset käsiteltäisiin ympäristöministeriössä.
3. Vahvistusmenettelyä luovutaan siten, että YM:llä on oikeus tehdä kaavan hyväksymispäätöksestä maakunnan liitolle oikaisukehoitus. Valitukset käsitellään hallinto-oikeudessa.
4. Vahvistusmenettelyä luovutaan eikä sen tilalle tule korvaavaa menettelyä. Ministeriöillä on muiden viranomaisten tavoin valitusoikeus kaavasta. Valitukset käsitellään hallinto-oikeudessa.

Selvityksen keskeinen toimenpide-ehdotus on, että maakuntakaavojen vahvistusmenettelyä luovutaan ja se korvataan ottomenettelyllä, jos on perusteltua syytä olettaa, että kaava on laadittu vastoin valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita.

Lisäksi selvityksessä esitetään, että

- viranomaisyhteistyötä ja valtion ohjausta painotetaan nykyistä selvemmin kaavoituksen alkuvaiheisiin ja valtakunnallisesti merkittäviin kysymyksiin
- tarkastusmenettelyn kestolle asetetaan määräaika, kun kaavasta ei ole valitettu
- valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita täsmennetään ja konkretisoidaan
- viranomaisneuvottelujen ajankohdat tulee voida määrittellä nykyistä joustavammin
- ministeriöt antavat lausuntonsa jo kaavaehdotusvaiheessa
- maakuntakaavoitus painottuu nykyistä selvemminkin maakunnallisiin ja seudullisiin kysymyksiin

Selvitys on lähetetty lausuntokierrokselle helmikuussa 2015.

3.2 Metropolihallintolaki

Vuoden 2015 alussa valmistui esitys metropolihallintolaksi. Uudenmaan liiton näkemys

lakiluonnoksesta oli pääosin kielteinen. Esityksen mukaisena metropolialueen ulkopuolinen Uudenmaan alue jää strategisesti, maantieteellisesti ja asukasluvultaan hajanaiseksi. Metropolihallinto painottuisi varsin yksipuolisesti joukkoliikenneorganisaation muodostamiseen eikä metropolikaava muuttaisi kaavajärjestelmää merkittävästi, sillä edelleen kunnat valmistelevat yleis- ja asemakaavoja ja metropolikaava vertautuu maakuntakaavaan.

Uudenmaan liitto näkeekin parhaimpana vaihtoehtona kehittää metropolihallintomallia, joka perustuu maakuntaliiton rakenteille ja sen laajenevien tehtävien pohjalle. Nykyisiä suunnitteluvälineitä kehittämällä (maakuntakaava, Uusimaa-ohjelma, liikennejärjestelmäsuunnitelma sekä aiesopimuskäytäntö) voidaan saavuttaa kaikki asetetut tavoitteet. Myös päätöksentekojärjestelmän kehittäminen vastaamaan metropolialueen tarpeisiin, on mahdollista toteuttaa ilman uutta seudullista organisaatiota.

Metropolihallinnon valmistelu on toistaiseksi keskeytynyt.

3.3 Joukkoliikennelaki

Hallitus antoi vuonna 2014 esityksen uudeksi joukkoliikennelaksi ja se on tarkoitus saada voimaan vuonna 2015. Lain pyrkimyksenä on muuttaa joukkoliikennettä entistä markkinaehtoisemmaksi ja parantaa kaupunkiseutujen viranomaisalueisiin kuulumattomien alueiden joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä. Uudellamaalla tämä luo edellytyksiä joukkoliikenteen lisääntymiselle erityisesti reuna-alueen keskuksista pääkaupunki-seudun suuntaan.

Joukkoliikennelakiin tehtiin suuri uudistus jo vuonna 2009, mutta sen toimeenpanolle on varattu siirtymäaika vuoteen 2019 asti, joten se on tältä osin edelleen ajankohtainen. Myös tämän lakiuudistuksen tavoitteena on lisätä joukkoliikenteen markkinaehtoista toimivuutta. Käytännössä laki määrää kilpailuttamaan julkisella rahoituksella tuetun linja-autoliikenteen ja estää kannattamattomien bussivuorojen suoran tukemisen.

Siirtymäkauden merkittävä taitekohta oli vuosi 2014, kun lähes puolet siirtymäkauden sopimuksista päättyi ja muuttui uuden lain mukaisiksi

liikennöintitavoiksi. Vilkkaimmilla reiteillä liikenne muuttui yhteiskunnalle edulliseksi markkinaehtoiseksi liikenteeksi (esim. Porvoo), mutta hajanaisemmin rakennetuilla alueilla liikenne on ollut vaarassa loppua ja sitä on ostettu käyttöoikeussopimuksilla (esim. Tuusula).

3.4 Pohjavesialueiden rajaaminen ja luokittelu

Pohjavesien rajaamisesta ja luokittelusta on tullut voimaan uusi säädös 1.2.2015 alkaen. Pohjavesialueiden luokitusten tarkistaminen tehdään ELY-keskuksissa vuoden 2019 loppuun mennessä.

Nykyisin pohjavesialueiden luokittelu perustuu hallinnolliseen ohjeistukseen, jonka mukaan pohjavesialueet luokitellaan vedenhankinnan soveltuvuuden ja suojelutarpeen perusteella kolmeen (I-III) luokkaan. Uusi luokittelu sisältää 1-luokan eli tärkeät pohjavesialueet ja 2-luokan eli vedenhankintaan soveltuvat pohjavesialueet. Kaikkia pohjavesialueita tarkastellaan uudelleen niiden sijoittamiseksi näihin kahteen luokkaan. Nykyisin käytössä oleva luokka III, muut pohjavesialueet, poistetaan kokonaan tai luokitellaan 1- tai 2-luokkaan.

3.5 Ympäristölupamenettelyn tehostaminen osana uutta ympäristönsuojelulakia

Uusi ympäristönsuojelulaki tuli voimaan syyskuussa 2014 ja siihen liittyen on käynnistetty ympäristölupamenettelyn sujuvoittamista edistävä hanke.

Nykytilanteessa kunta pyytää maakunnan liitolta lausuntoa maa-aineksen ottoa koskevaan hakemukseen silloin, jos lupahakemusta koskevalla alueella on huomattavaa merkitystä maakunta-kaavoituksen kannalta. Huomattavan merkityksen täyttymisen arvioi lupaviranomainen. Maa-ainesten ottamiseen koskevista ympäristölupahakemuksista ei pääsääntöisesti ole pyydetty maakuntaliittojen lausuntoa.

Esitys ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain muuttamisesta annettiin eduskunnalla marraskuussa 2014. Uudenmaan liitto pitää esitettyä ehdotusta myönteisenä, sillä se antaa mahdollisuuden kehittää lausunntomenettelyitä siten, että maakunnan liittoja kuullaan johdonmukaisemmin maa-ainesten ottoa koskevassa lupaharkinnassa. Se myös madaltaa kynnystä pyytää maakunnan liitolta lausuntoa. Liiton antaman lausunnon mukaan ympäristöministeriön tulee ohjeistaa kuntia huomioimaan nykyistä yhdenmukaisemmin voimassa olevat maakuntakaavat maa-ainesten ottoa koskevan lupaharkinnan yhteydessä.

3.6 Helsinki-Vantaan lentoaseman ympäristölupa

Uudenmaan maakuntakaavassa osoitetut lentomelualueet eli niin sanotut verhoikäyrät perustuvat Finavian vuoden 2002 mukaiseen lentomelualueen ennusteeseen. Uusimmissa Finavian tekemisissä laskelmissa lentomelualueen todetaan laajenevan nykyisestä. Syitä tälle ovat Finavian mukaan mm. kolmannen kiitotien käytön vakiintuminen, liikenne-ennusteiden muuttuminen ja lentokonetyyppien sekä niiden tuottaman melun laskentamenetelmän muuttuminen.

Finavia on hakenut toimintansa kehittämiseen lain edellyttämää ympäristölupaa, johon liittyy myös melunhallinta ja melualueiden laajentuminen edellä kuvattujen syiden takia. Ympäristölupaprosessi on kestänyt useita vuosia ja sitä on käsitelty eri oikeusasteissa. Tammikuussa 2015 korkein hallinto-oikeus hylkäsi kaikki ympäristöluvasta tehdyt valitukset ja antoi lainvoimaisen (ehdollisen) päätöksen.

Helsinki-Vantaan lentoaseman uuden ympäristöluvan myötä lentomelutasoa osoittavat verhoikäyrät tulevat päivittymään ja ne tarkistetaan aikaan myös maakuntakaavaan. Yölentotoiminnan mahdolliset rajoitukset huomioivia verhoikäyriä ei kuitenkaan ole vielä saatavilla, mistä johtuen verhoikäyriä ei vielä voida maankuntakaavaan tarkistaa.

4. MAAKUNTAKAAVA SUHTEESSA MUUHUN SUUNNITTELUUN

Maakuntakaavoituksen kautta jalkautetaan kansallisia strategioita ja ohjelmia sekä yhteen sovitaan seudullisia tavoitteita. Lisäksi suunnittelussa näkyy yhä enemmän myös kansainvälinen toimintaympäristö. Erityisesti Euroopan Unionin velvoitteet ja toisaalta EU-rahoituksen kautta tulevat mahdollisuudet aluesuunnittelulle ja kehittämislle ovat merkittäviä.

Tässä osiossa on kuvattu käynnissä olevia seudullisia, kansallisia ja kansainvälisiä strategioita, ohjelmia ja suunnitelmia sekä niiden suhdetta Uudenmaan maakuntakaavaan.

4.1 Seudulliset suunnitelmat ja ohjelmat

Helsingin seudun maankäyttösuunnitelma, liikennejärjestelmäsuunnitelma (HLJ) ja Asuntostrategia

Helsingin seudun kunnat ja Uudenmaan liitto ovat valmistelleet MAL-aiesopimuksen 2012–2015 mukaisesti Helsingin seudun yhteistä maankäyttösuunnitelmaa. Samanaikaisesti on valmisteltu myös seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma (HLJ) ja asuntostrategiaa, jotka kaikki kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa. Suunnitelmat hyväksytään keväällä 2015, jonka jälkeen antavat hyvät lähtökohdat MAL-aiesopimuksen 2016–2019 valmistelulle.

Maankäyttösuunnitelmassa kuvataan maankäytön toteutusohjelma vuoteen 2025 sekä tavoitteelliset toteuttamisvyöhykkeet vuoteen 2050. Asuntostrategiassa määritellään seudun asuntotuotannon toteuttamisohjelma vuoteen 2025. Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmassa määritetään mm. liikennejärjestelmän kehittämishankkeet kausille 2016–2025 ja 2026–2040.

Suunnitelmia varten kuntien kaavoitus- ja suunnitelmista on koottu tietopohjaa asunto- ja työpaikkatuotannon arvioiduista määristä ja

sijoittumisesta seudulla. Suunnitelmien yhteisen vaikutusten arvioinnin perusteella määritellään alueiden käyttöönoton jaksottaminen ja priorisointi.

Myös maakuntakaava on ollut yhtenä lähtökohtana maankäyttösuunnitelman laadinnassa. Maankäyttösuunnitelmalla ja asuntostrategialla ei kuitenkaan ole maakuntakaavan tapaan juridista asemaa. Ne tarkentavat osaltaan maakuntakaavassa esitetty ratkaisua, joten niitä voidaan hyödyntää kuntien yleis- ja asemakaavoituksen suunnittelussa sekä asuntotuotannon toteuttamisessa. HLJ 2015 toteuttaa maakuntakaavaa Helsingin seudun liikennejärjestelmän osalta.

Kuvassa 2 on esitetty maankäyttösuunnitelman mukaiset kehittämis-, täydentymis- ja laajentumisalueet sekä seudulliset työpaikka-, varasto ja logistiikkakeskittymät. Lisäksi kartalle on rajattu vahvistettujen maakuntakaavojen taajamatoimintojen alueet mukaan lukien valtakunnan keskus. Maankäyttösuunnitelman ja maakuntakaavan aluerajaukset täsmäivät niiden yleispiirteisyyden huomioiden hyvin. Jatkossa on mahdollista käydä keskustelua kuntien ja liiton välillä mahdollisista tarkennustarpeista maakuntakaavaan.

Valtion ja Helsingin seudun kuntien sopimus suurten infrastruktuurihankkeiden ja asuntotuotannon tukemiseksi

Kesän 2014 hallitusohjelman mukaisesti laaditun valtion ja Helsingin seudun kuntien välisen sopimuksen myötä kuntien tulee lisätä asuntokaavoitusta vuosina 2016–2019 noin 25 prosenttia verrattuna voimassa olevaan MAL-aiesopimuksen tavoitetasoon. Asunnot tulee kaavoittaa joukkoliikenteen kannalta hyvin saavutettaville alueille ja erityisesti nykyisen ja toteutumassa olevan rataliikenteen varrelle. Tavoitteena on alueen asuntotuotannon merkittävä lisääminen.

Maankäyttösuunnitelman kehittämisvyöhykkeet

- Seudun ensisijaisesti kehitettävät vyöhykkeet 2016-2025
- Kuntien muut kehittämisalueet 2016-2050

Maankäyttösuunnitelman täydentymis- ja laajentumisalueet

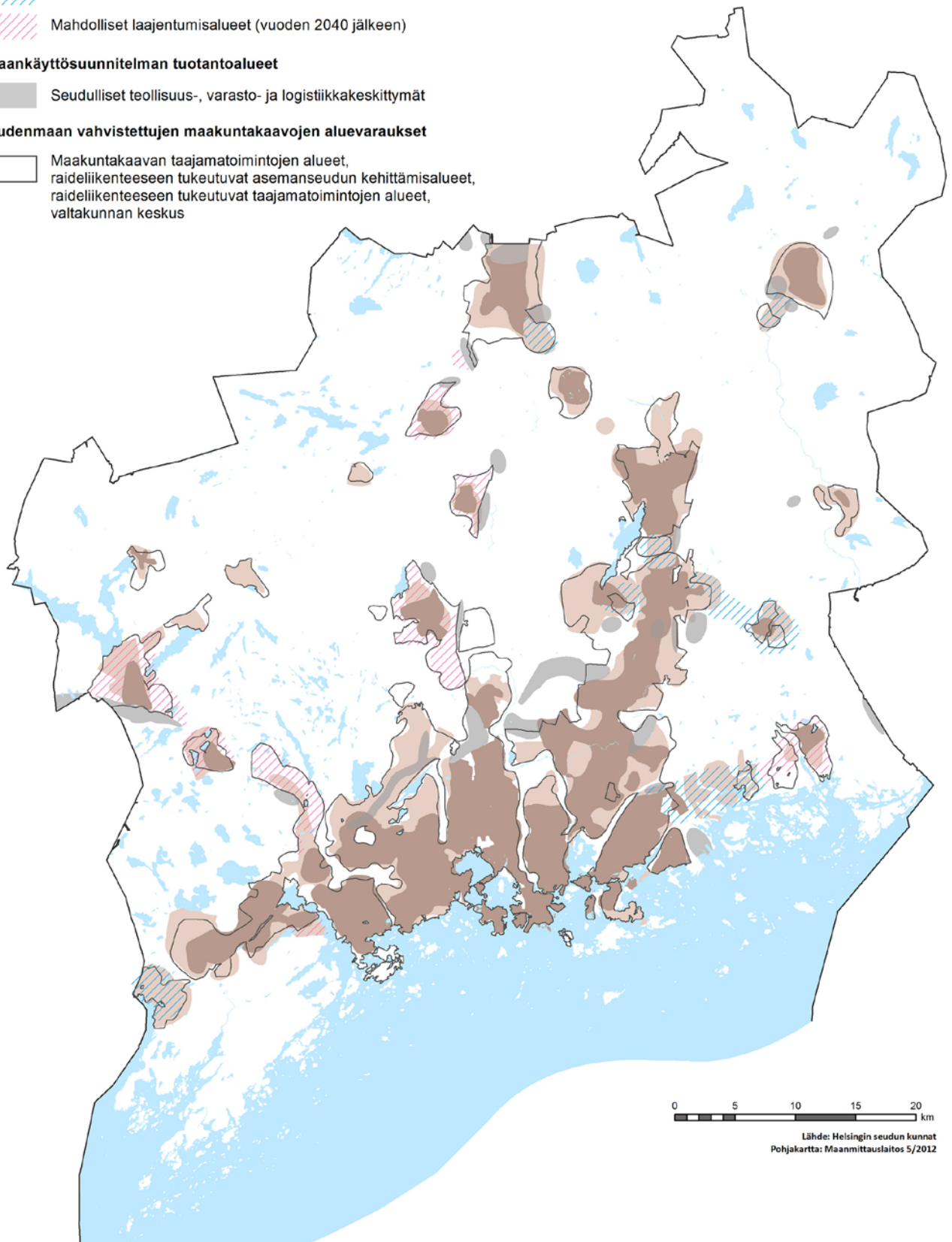
- Ensisijaisesti kehitettävien vyöhykkeiden täydentymisalueet (2025-2050)
- Mahdolliset laajentumisalueet (vuoden 2040 jälkeen)

Maankäyttösuunnitelman tuotantoalueet

- Seudulliset teollisuus-, varasto- ja logistiikkakeskittymät

Uudenmaan vahvistettujen maakuntakaavojen aluevaraukset

- Maakuntakaavan taajamatoimintojen alueet, rauteliikenteeseen tukeutuvat asemanseudun kehittämisalueet, rauteliikenteeseen tukeutuvat taajamatoimintojen alueet, valtakunnan keskus

Kuva 2. Helsingin seudun yhteisen maankäyttösuunnitelman ja maakuntakaavojen aluevarausten vertailua. (Lähde: Helsingin seudun kunnat)

Kaavoitustavoitteiden saavuttaminen ei kuitenkaan yksin riitä, vaan kaavoitettujen tonttien rakentuminen asunnoiksi on varmistettava määrätietoisella maapolitiikan keinoin. Uudenmaan maapolitiikkaryhmä tekee aktiivisesti työtä vaikuttaakseen tonttien rakentumisen edellytyksiin ja hintakehitykseen seudulla. Sopimukseen on myös kirjattu Helsinki–Malmin lentokentän muuttaminen asuinkäyttöön, mikä huomioidaan myös 4. vaihemaakuntakaavassa.

Keski-Uudenmaan poikittaisyhteys

Selvitystä Keski-Uudenmaan poikittaisyhteydestä laaditaan Uudenmaan ELY-keskuksen, HSL:n, Uudenmaan liiton ja alueen kuntien yhteistyönä. Tavoitteena on löytää logistiikka-alueverkostoa palveleva poikittainen yhteys Lahdenväylän ja Hämeenlinnanväylän välillä.

Selvitys valmistuu ennen 4. vaihemaakuntakaavan ehdotusta, jolloin ratkaisu voidaan osoittaa kaavassa. Lopullisten kaavaan merkittävien yhteysien valinnassa hyödynnetään sekä selvityksessä tuotettavaa arviointia että maakuntakaavaluonnoksesta saatavaa palautetta.

4.2 Maakuntakaavoitus muissa maakunnissa

Uudenmaan liiton ohella maakuntakaavoituksesta vastaavat 17 muuta maakunnan liittoa sekä Ahvenanmaan aluehallinto. Viime vuosina on laadittu

etenkin vaihemaakuntakaavoja, joilla täydennetään ja tarkistetaan voimassa olevissa maakuntakaavoissa esitettyjä ratkaisuja. Pirkanmaalla ja Päijät-Hämeessä laaditaan parhaillaan kokonaismaakuntakaavoja, jotka korvaavat voimaan tullessaan kaikki aikaisemmat maakuntakaavat. Taulukossa 6 on esitetty vuonna 2014 valmistelussa olleet, hyväksytyt, vahvistettavana olleet, vahvistetut ja lainvoiman saaneet maakuntakaavat.

Ajankohtaisia teemoja maakuntakaavoituksessa ovat olleet erityisesti tuulivoimatuotantoon liittyvien aluevarausten ja merkitykseltään seudullisen kaupan palveluverkon osoittaminen. Tuulivoimatuotannon lisääminen on yksi kansallisen energiapolitiikan kärkitavoitteista. Lisäksi valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet lähtevät siitä, että tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvat alueet osoitetaan maakuntakaavassa. Vuonna 2014 valmisteltavana olleista, hyväksytyistä ja vahvistettavana olevista maakuntakaavoista 12:ssa käsiteltiin tuulivoimaa ja lisäksi 5 tuulivoimaa käsittelevää maakuntakaavaa vahvistettiin.

Seudullisen kaupan palveluverkon osoittaminen maakuntakaavoissa tuli ajankohtaiseksi kun maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL) muuttui vuonna 2011 kaupan sääntelyn osalta. Lain mukaan maakuntakaavassa tulee määrittellä vähittäiskaupan suuryksikön seudullisuuden alarajat ja osoittaa merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksiköiden enimmäismitoitus, joka koskee soveltuvin osin myös keskusta-alueita. Vuonna 2014 valmisteltavana

Taulukko 6. Maakuntakaavoitustilanne maakunnittain vuonna 2014.

Maakunta	Valmisteltavana (Yh. 16 kpl)	Hyväksytty (Yht. 4 kpl)	Vahvistettavana (Yht. 7 kpl)	Vahvistettu (Yht. 8 kpl)	Lainvoimaistunut (Yht. 2 kpl)
Etelä-Karjala		1. vaihemaakuntakaava	1. vaihemaakuntakaava		
Etelä-Pohjanmaa	3. vaihemaakuntakaava; 2. vaihemaakuntakaava; 1. vaihemaakuntakaava				
Etelä-Savo	2. vaihemaakuntakaava	1. vaihemaakuntakaava	1. vaihemaakuntakaava		
Kanta-Häme	2. vaihemaakuntakaava			1. vaihemaakuntakaava	
Kainuu	2. vaihemaakuntakaava; 3. vaihemaakuntakaava				
Keski-Pohjanmaa	4. vaihemaakuntakaava				
Keski-Suomi			3. vaihemaakuntakaava	4. vaihemaakuntakaava; 3. vaihemaakuntakaava	
Kymenlaakso				Energia vaihemaakuntakaava; 4. vaihemaakuntakaava	
Lappi	Kemi-Simo (Karsikon) vaihemaakuntakaava; Rovaniemen ja Itä-Lapin vaihemaakuntakaava	Suhangon kaivos-hankkeen vaihemaakuntakaava	Suhangon kaivos-hankkeen vaihemaakuntakaava	Länsi-Lapin vaihemaakuntakaava	
Pirkanmaa	Kokonaismaakuntakaava				1. vaihemaakuntakaava
Pohjanmaa		2. vaihemaakuntakaava	2. vaihemaakuntakaava		
Pohjois-Karjala	4. vaihemaakuntakaava			3. vaihemaakuntakaava	
Pohjois-Pohjanmaa	2. vaihemaakuntakaava		1. vaihemaakuntakaava		
Pohjois-Savo	Kaupun vaihemaakuntakaava			Tuulivoima vaihemaakuntakaava	
Päijät-Häme	Kokonaismaakuntakaava				
Satakunta			1. vaihemaakuntakaava	1. vaihemaakuntakaava	
Varsinais-Suomi	1. vaihemaakuntakaava			Tuulivoima vaihemaakuntakaava	Salo-Lohja-oikoradan vaihemaakuntakaava

olleista, hyväksytyistä ja vahvistettavana olevista maakuntakaavoista 9:ssä käsiteltiin kauppa ja lisäksi 3 kauppaä käsittelevää vaihemaakuntakaavaa vahvistettiin.

4.3 Kansalliset strategiat ja valtakunnallinen suunnittelu

Lentoliikennestrategia

Liikenne- ja viestintäministeriön laatima strategia valmistui alkuvuodesta 2015. Strategiassa on

määritelty kotimaan lentoliikenteen riittävä palvelutaso sekä tähän liittyvät lentoliikenneyhteydet ja lentoasemaverkko. Strategian yhdeksi kärkihankkeeksi on nostettu Helsinki-Vantaan lentoaseman kehittäminen niin, että se säilyttää houkuttelevuutensa ja kilpailukykyä sekä toimivat kansainväliset ja kansalliset lentoliikenneyhteydet.

Helsinki-Vantaan lentoaseman on noussut Aasian ja Euroopan välisessä lentoliikenteessä yhdeksi Euroopan suurimmaksi hub-asemaksiksi eli vaihdollisten lentojen solmukohdaksi. Lentoaseman matkustajista yli 80 prosenttia on

kansainvälisiä. Kilpailu Aasian ja Euroopan välisessä liikenteessä kuitenkin kasvaa lähivuosina, kun uusia lentoasemia tai asemien laajennuksia otetaan käyttöön Itämeren alueella (mm. Berliini, Pietari–Pulkovo, Riika, Tukholma).

4. vaihemaakuntakaavalla vahvistetaan Helsinki–Vantaan lentoaseman merkitystä, osoittamalla sen toimintaan kytkeytyvä logistiikan alue.

Lentoliikennestrategian mukaisesti valtio luopuu Helsingin Malmin lentoasemasta viimeistään vuoden 2016 aikana. 4. vaihemaakuntakaavassa Malmin lentotoiminnan lakkauttaminen otetaan huomioon osoittamalla alue tiivistettäväksi taajamatoimintojen alueeksi.

Meriliikenneliikennestrategia

Liikenne- ja viestintäministeriössä valmistettu meriliikennestrategia valmistui alkuvuodesta 2014. Strategia perustuu tarpeeseen huomioida kokonaisvaltaisesti Suomen talous, elinkeinoelämä ja työllisyys sekä uudet ympäristönormit siten, että ne tukevat Suomen merikuljetusten ja merellisten elinkeinojen toimintakykyä.

Satamat ovat meri- ja maaliikenteen solmu-kohtina logistiikan sähköistämässä ja toimintojen tehostamisessa avain asemassa. Suomessa on varsin kattava satamaverkko, mutta satamiin johdettavassa maaliikenneverkon palvelutasossa ja etenkin rautatieliikenteen kuljetusten palvelutasossa on kapasiteettipuutteita. Strategiassa korostetaan myös puhtaan ja turvallisen Itämeren merkitystä virkistys- ja matkailu- ja merikuljetuspalveluiden markkina-alueena.

Meriliikennestrategian vaikutukset maakuntakaavoitukseen ovat välillisiä. 4. vaihemaakuntakaavassa osoitettavan satamaverkon ratkaisulla mahdollistetaan strategiassa esitettyjen linjausten toteutuminen.

Kulttuuriympäristöstrategia ja sen toimeenpanosuunnitelma

Valtakunnallinen kulttuuriympäristöstrategia valmistui vuonna 2014. Strategian tavoitteena on luoda edellytykset kokonaisvaltaiselle kulttuuriympäristöpolitiikalle. Valtioneuvoston periaatepäätöksen jälkeen strategiatyötä jatketaan valmisteleamalla toimeenpanosuunnitelma vuoden 2015 aikana.

Hyvin hoidettu ja elinvoimainen

kulttuuriympäristö lisää ihmisen hyvinvointia ja sillä on tärkeä merkitys elinkeinotoimintojen kehittämässä ja viihtyisän asuinympäristön luomisessa. Kulttuuriympäristöstrategian tavoitteet on sisällytetty 4. vaihemaakuntakaavaan. Erityisesti tavoitteet on huomioitu kulttuuriympäristöjen tarkistetuissa kaavamääräyksissä ja tulkinnassa, joissa kiinnitetään huomiota alueen arvojen ja ominaispiirteiden säilyttämisen lisäksi mahdollisuuteen kehittää kulttuuriympäristöjä tulevaisuudessa.

Itäisen Suomenlahden aluerakenteen kehityskuva

Aluerakenteen kehityskuvahanke perustuu EU:n rahoittamaan Euroopan naapuruus ja kumppanuusinstrumenttiin (ENPI), jossa pyritään lisäämään yhteistyötä EU:n ulkorajoilla. Hankkeessa laadittiin karttasarja itäisen Suomenlahden tulevaisuuden (2025) aluerakenteesta. Hanke toteutettiin Uudenmaan, Kymenlaakson, Päijät-Hämeen ja Etelä-Karjalan maakuntien liittojen yhteistyönä. Hankkeen alkuvaiheessa mukana oli myös Venäjän puolelta Leningradin Oblast, joka kuitenkin vetäytyi hankkeesta.

Hankkeen tavoite rajat ylittävien kansainvälisten aluerakennetavoitteiden määrittelystä saavutettiin, mikä näkyy työn lopputuloksessa idänsuunnan korostumisena. Hankkeen tulokset eivät kaikilta osin täyttäneet Uudenmaan liiton odotuksia, mutta olosuhteet ja resursointi huomioon ottaen lopputulosta voidaan pitää onnistuneena ja tuloksia on mahdollista hyödyntää jatkossa eri yhteyksissä.

Suomen aluerakenteen ja liikennejärjestelmän kehityskuva

Ympäristöministeriön toimesta on valmisteltu valtakunnallinen aluerakenteen ja liikennejärjestelmän (ALLI) kehityskuva. Työn tarkoituksena on edistää eri hallinnonalojen ja alueiden toimien suuntaamista vahvistamaan monikeskuksista, verkottuvaa ja hyviin liikenneyhteyksiin perustuvaa aluerakennetta. Tarkoituksena on myös vaikuttaa kansainvälisellä tasolla tuomalla esiin Suomen näkökulmaa ja yhteistyötarpeita.

Ympäristöministeriö julkaisee kehityskuvan keväällä 2015. Sen mahdollisista vaikutuksista tai

jatkotoimenpiteistä Uudenmaan maakuntakaavoi-
tukseen ei ole vielä tietoa.

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-
alueiden päivitysinventointi

Uudenmaan valtakunnallisesti arvokkaiden mai-
sema-alueiden päivitysinventointi valmistui vuo-
den 2013 lopussa osana ympäristöministeriön toi-
meenpanemaa valtakunnallista päivitysinventoin-
tia. Inventointi tehtiin konsulttityönä Uudenmaan
liiton ja Uudenmaan ELY-keskuksen yhteistyönä
ympäristöministeriön rahoittamana.

Inventoinnissa selvitettiin maisema-alueiden
arvojen ja rajausten nykytilanne. Inventoinnin
tuloksena Kirkkonummen Porkkalanniemeä ja
siihen liittyvää saaristoa sekä Raaseporin Bromar-
via esitetään uusiksi valtakunnallisesti arvokkaiksi

maisema-alueiksi. Lisäksi voimassa olevien vuo-
den 1995 valtioneuvoston päätöksen mukaisten
maisema-alueiden rajauksiin on tulossa tarkis-
tuksia.

Inventointien tulokset arvioidaan ja kuullaan
kootusti, kun koko maan inventoinnit on tehty.
Valtioneuvoston hyväksyttäväksi maisema-alueet
saadaan arviolta vuoden 2015 loppuun mennessä.
Mikäli valtioneuvoston päätös saadaan aikatau-
lussa, tullaan tarkistetut maisema-alueet osoitta-
maan 4. vaihemaakuntakaavassa.

Ympäristöministeriön toimesta laaditaan val-
takunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaille
maisema-alueille maankäytön ohjeistusta. Op-
paaseen on valittu kolme maisema-aluepilottia eri
puolelta Suomea, joista yksi alue on Kirkkonum-
men Porkkala.

Suomenlahden merikansallispuistojen täydentäminen

Metsähallitus on selvittänyt ympäristöministeriön toimeksiannosta Suomenlahden merikansallispuistojen täydentämistarpeita. Uudenmaan osalta ehdotetaan Tammisaaren kansallispuiston laajentamista sekä Porkkalanniemen maa- ja vesialueiden suojelemista. Lisäksi itäisen Suomenlahden kansallispuistoon olisi mahdollista liittää alueita Uudenmaan puolelta Loviisasta.

Tammisaaren saariston kansallispuiston täydentämistä ehdotetaan 124 hehtaarilla ja vesialueita noin 6 400 hehtaarilla. Puiston pinta-ala on tällä hetkellä 5488 hehtaaria. Kansallispuiston täydentäminen yhtenäistää paikoitellen hajanaista kansallispuistoa ja turvaa näin paremmin alueen luontoarvoja.

Porkkalan luonnonarvot voidaan tehdyn selvityksen perusteella turvata perustamalla valtion omistamista alueista luonnonsuojelualue tai kansallispuisto. Luonnonsuojelualueen perustaminen ei toisaalta sulje pois kansallispuiston perustamismahdollisuutta myöhemmässä vaiheessa.

Kansallispuiston osalta selvityksessä on vertailtu kolmea erilaista vaihtoehtoa. Kaikki vaihtoehdot edellyttävät infrastruktuurin, kuten tieverkon, satamien ja muiden palvelurakenteiden parantamista, jotta alueen toimivuus matkailualueena ja toisaalta siitä aiheutuvat haitat luonnolle ja asutukselle voidaan huomioida.

Selvitys parantaa Uudenmaan liiton edellytyksiä huomioida kansallispuistot ja niiden kehittämistarpeet maakuntakaavoituksessa. Tälläkin hetkellä voimassa olevat maakuntakaavat mahdollistavat varsin hyvin kaavojen aluevarausten osalta Porkkalan kansallispuiston toteuttamisen. Tarvittavia tarkastuksia on mahdollista tehdä suojele- ja virkistysalueisiin 4. vaihemaakuntakaavan kaavaehdotusta laadittaessa.

Tuulivoimarakentaminen ja melu

Ympäristöministeriön asettama työryhmä on selvittänyt tuulivoimaloiden melutason sääntelyä ja antanut melutason ohjearvoja koskevan asetusluonnoksen. Esitys puoltaa tapauskohtaista harkintaa, jolla suojaetäisyys tuulivoimaloiden ja melulle altistuvan alueen välille määritetään.

Asetusluonnoksessa ehdotetaan samoja ohjearvoja pysyväälle asutukselle ja vapaa-ajan

asutukselle, hoito- ja oppilaitoksille sekä virkistys- ja leirintäalueille. Uudenmaan liitto pitää samojen ohjearvojen käyttöä perusteltuna.

Asetusluonnoksessa esitetyt desibelirajat ovat liiton näkemyksen mukaan matalat. Uudenmaan maakuntakaavoituksen kannalta tämä merkitsee, ettei tuulivoimatuotantoon soveltuvia alueita ei ole löydettävissä etenkin maa-alueilta, eikä valtakunnallisia tavoitteita tuulivoimatuotannon lisäämiseksi siten voida toteuttaa.

4. vaihemaakuntakaavassa osoitetaan maakunnallisesti merkittäviä tuulivoimantuotantoon soveltuvia alueita. Aluevalinnat perustuvat tuulivoimaselvityksiin, joissa on käsitelty meluvaikutusten ohella tuulivoiman suhdetta ympäristöön, luonnonarvoihin, arvokkaisiin maisema-alueisiin ja turvallisuuteen.

4.4 Kansainvälinen yhteistyö ja Euroopan unioni

TEN-T-liikenneverkko

EU:n komissio on määritellyt eurooppalaiset TEN-T-verkot. Verkko on luokiteltu kahteen tasoon, joista kattava verkko sisältää pääosan Uudenmaan radoista ja valtateistä ja ydinverkko keskeisimmät itä-länsi sekä etelä-pohjoissuuntaiset yhteydet.

Suomi on sitoutunut kehittämään määritellyt verkot tavoiteltuun tasoon pitkällä aikavälillä. Lisäksi ydinverkosta on nostettu erilleen ydinverkkokäytävät, joille kohdennetaan pääosa EU:n investointirahoituksesta nyt käynnistyneellä ohjelmakaudella 2014–2020.

Uudellamaalla on kaksi ydinverkkokäytävää (kuva 3). Välimeri–Skandinavia-käytävä kulkee maakunnan poikki Turun ja Pietarin välillä ja Pohjanmeri–Baltia käytävä Baltian suunnasta päättyen Helsinkiin. Käytävät mahdollistavat TEN-T-rahoinnin hakemisen muutamille raideliikennehankkeille (mm. Lohjan rata (tunninjuna) ja Pisara-rata) sekä satamien kehittämisinvestoinneille, joille saatava tuki voi olla enintään 20 %. Suunnitteluhankkeille on mahdollista saada tukea noin 50 %.

Helsinki–Tallinna-tunnelista on laadittu esiselvitys, jonka tulokset puoltavat tarkemman selvityksen teettämistä. Toteutuessaan Helsinki–Tallinna-tunneli yhdistää Suomen kiinteästä TEN-T-verkkoon ja Eurooppaan. Hankkeen

Kuva 3: Eurooppalaiset TEN-T -ydinverkkokäytävät Itämeren alueella 2014–2020 (Lähde: EU komissio 2014)

edellytyksenä on joka tapauksessa Rail Balticin toteutuminen ja sitä kautta nopea raideyhteys Eurooppaan. Tunnelin yhteystarve on osoitettu maakuntakaavassa.

Merialueiden suunnittelua koskeva direktiivi ja sen täytäntöönpano

Euroopan parlamentti ja EU:n neuvosto ovat hyväksyneet direktiivin, jolla luodaan yhteiset puitteet merten aluesuunnittelulle Euroopassa. Direktiivin mukaan kaikki EU-maat saavat vapaasti suunnitella merellä tapahtuvan toimintansa, mutta paikallista, alueellista ja kansallista suunnittelua jaetuilla merialueilla yhdenmukaistetaan entistä enemmän yhteisten vähimmäisvaatimusten avulla.

Tavoitteena on, että jäsenvaltiot laativat merialuetta koskevan aluesuunnitelman sekä tähän sopivan rannikkoalueita koskevan käytön ja hoidon strategian. Tuloksena tulisi olla ainakin kartta, jossa osoitetaan alueita eri käyttötarkoituksia liittyen mm. energiatuotantoon, liikenteeseen,

kalastukseen ja luonnonsuojeluun. Lisäksi jäsenvaltioiden tulisi kartoittaa rannikon toimintapolitiikat, niiden ohjauskeinot ja tavoitteiden saavuttamiseen tarvittavat lisätoimenpiteet.

Direktiivin mukaan valtioiden tulee laatia merialuesuunnitelmat ja rannikkostrategiat kolmen vuoden kuluessa direktiivin voimaantulosta. Suomessa direktiivin täytäntöönpanon valmistelu on aloitettu.

Uudellamaalla maakuntakaavoitus kohdistuu myös rannikko- ja merialueille, mutta tietopohjan vähäisyys on ollut näitä alueita koskevan suunnittelun merkittävä haaste. Uudenmaan liitossa on nyt koottu olemassa olevista tiedoista kartasto, joka kokoaa yhteen suuren määrän paikkatietoaineistoja tutkimuksen ja suunnittelun tarpeisiin. Sen avulla liitto ja kunnat saavat hyvän käsityksen tietojen nykytilanteesta sekä voivat paremmin arvioida mahdollisia puuttuvia tietoja ja tehdä jo nykyisten tietojen perusteella analyysejä ja johtopäätöksiä.

5. MAAKUNTAKAAVOJEN TOTEUTTAMISEN EDISTÄMINEN

Maakuntakaavojen pääasiallinen ohjausvaikutus perustuu maankäyttö- ja rakennuslain pykälään 32.1, jonka mukaan maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asema-kaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Lisäksi maakuntakaavalla vaikutetaan muiden lakien mukaiseen suunnitteluun ja päätöksentekoon MRL 32.2 §:n kautta.

Säännöksen mukaan viranomaisten on suunnitellaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.

Maakuntakaavoja toteuttavat pääsääntöisesti kunnat ja muut viranomaiset, joiden suunnitelmiin maakuntakaavan tavoitteet välittyvät Uudenmaan liiton antamissa lausunnoissa ja viranomaisneuvotteluissa. Viranomaistyön lisäksi maakuntakaavojen toteuttamista edistetään erityyppisillä hankkeilla, yhteistyöllä suunnitteluryhmissä ja -verkoissa, edunvalvonnalla sekä viestinnällä.

5.1 Lausunnot ja viranomaistyö

Vuoden 2014 aikana lausunto- ja viranomaisyhteistyön koordinoinnin tavoitteena on ollut edistää entistä paremmin maakuntakaavojen yhdenmukaista tulkintaa ja soveltamista. Lisäksi tavoitteena on edelleen kytkeä lausunto- ja viranomaisyhteistyö paremmin hyödyntämään maakuntakaavojen seuranta ja toteuttamisen edistämistä.

Lausunto- ja viranomaisyhteistyössä on viime aikoina korostunut erityisesti MRL:n uuden kaupan säännösten tulkinta ja soveltaminen 2. vaihemaakuntakaavassa. Toinen ja ajankohtainen kysymys on ollut merkitykseltään paikallisen ja seudullisen rakentamisen rajan määrittely ja tulkinta erityisesti kaavan valkoisilla alueilla eli

alueilla joille ei ole osoitettu seudullisesti merkittävää maankäyttöä.

Kaavaohjauksessa 2. vaihemaakuntakaavaa on käytetty jo ennen sen vahvistamista, vaikka se ei vielä juridisesti ole ollut ohjeena yksityiskohtaisemmalle kaavoitukselle. Näin on voitu menetellä niiden kuntakaavojen kohdalla, jotka hyväksytään 2. vaihemaakuntakaavan vahvistamisen jälkeen. 2. vaihemaakuntakaavan vahvistumista ovat odottaneet sellaiset kaavahankkeet, jotka ovat olleet Uudenmaan tai Itä-Uudenmaan maakuntakaavojen vastaisia, mutta 2. vaihemaakuntakaavan mukaisia.

Vahvistuspäätöksellä on ollut vaikutusta myös muuhun kuin MRL:n mukaiseen suunnitteluun ja päätöksentekoon. Esimerkiksi Klaukkalan ohikulkutien yleissuunnitelman hyväksymispäätös voitiin tehdä vasta 2. vaihemaakuntakaavan vahvistamisen jälkeen.

Lisäksi 2. vaihemaakuntakaavan ratkaisu ja sen taustaselvityksessä arvioitu maakunnallinen vähittäiskaupan palveluverkko on ollut lähtökohtana yksityiskohtaisemmalle kaavoitukselle. Maankäyttö- ja rakennuslain uudet kauppaa koskevat sisältövaatimukset koskevat myös yleiskaavoitusta.

Saapuneet lausuntopyynnöt ja annetut lausunnot vuonna 2014

Lausuntomäärien seurannassa huomioidaan saapuneet lausuntopyynnöt ja annetut lausunnot, jotka on valmisteltu Uudenmaan liitossa aluesuunnittelun vastuualueella.

Suurin osa niin lausuntopyynnöistä kuin annetuista lausunnoista kohdistui kuntakaavoihin. Kaikkiaan kuntakaavoista saatiin 125 lausuntopyyntöä (+3 lausuntopyyntöä koskien rakennuslupahakemusta/suunnittelutarveratkaisua). Lausunto annettiin näistä 58:aan. Lausuntoa ei annettu jos asialla ei ole maakunnallista tai seudullista merkitystä tai jos voimassa oleva kuntakaava ohjaa alueen suunnittelua.

Annetuista lausunnoista 36 koski asema-kaavoja, 6 ranta-asemakaavoja ja 14 osayleis-kaavoja. Lausunnoista 4 liittyi kaavan

valmisteluvaiheeseen, 27 luonnosvaiheeseen ja 25 ehdotusvaiheeseen. Niiden sijoittuminen maakun-
nassa on esitetty kuvassa 4.

Taulukko 7. Saapuneet lausuntopyynnöt ja annetut lausunnot aluesuunnittelun vastuualueella vuonna 2014.

Organisaatio	Lausuntopyynnöt	Annetut lausunnot
Uudenmaan kunnat	128	58
Maakuntien liitot	3	0
Kuntayhtymät ja alueelliset ympäristökeskukset	2	0
Ministeriöt	11	6
ELY-keskukset	32	10
Valtion liikelaitokset ja muut virastot	7	1
Muut (Korkein hallinto-oikeus)	2	0
Kaikki yhteensä	185	75

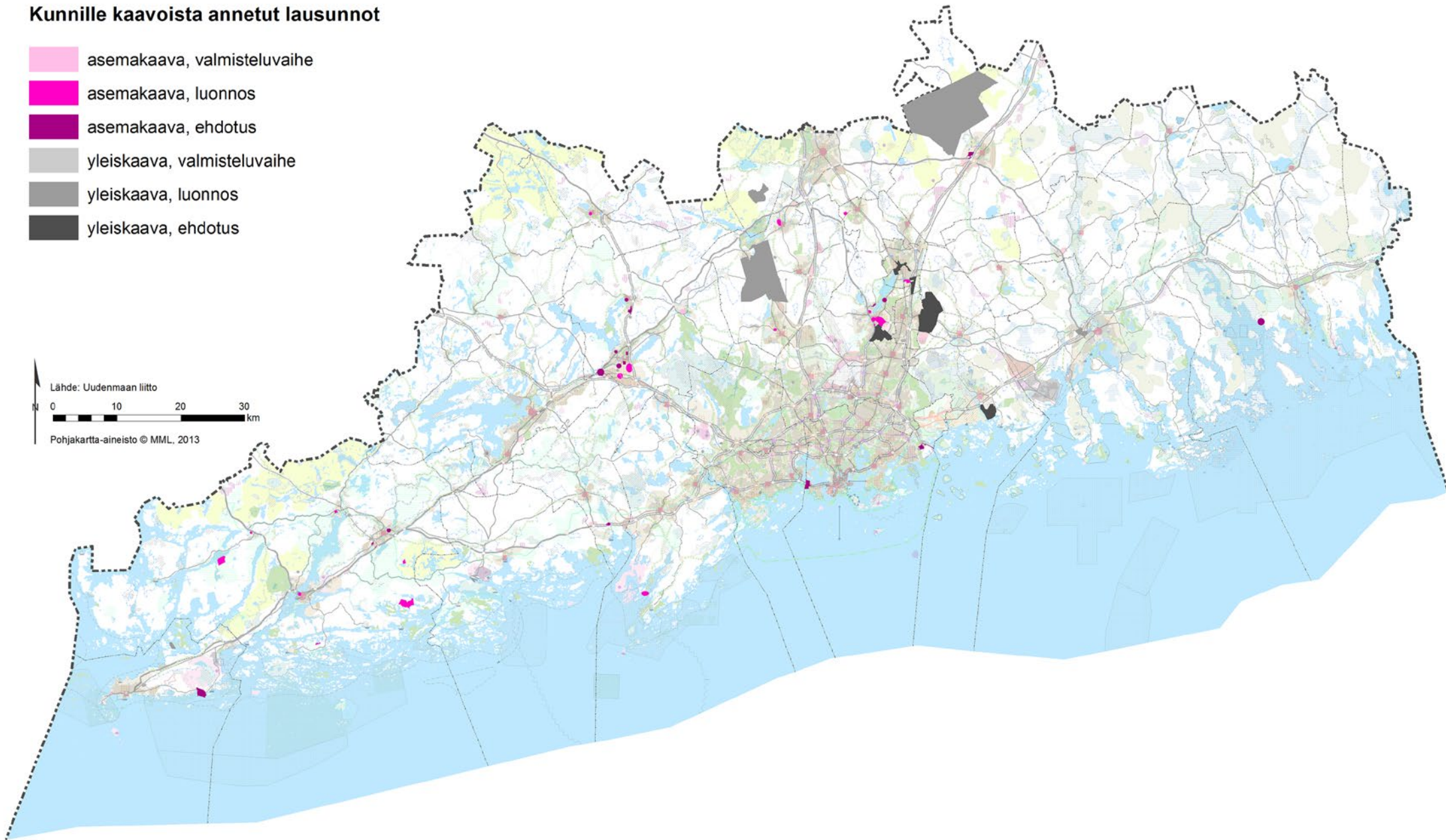
Kuntaryhmä	Lausuntopyynnöt	Annetut lausunnot
Pääkaupunkiseutu	10	2
KUUMA-kunnat	53	34
Muut Uudenmaan kunnat	64	22
Muut (Östersundom-toimikunta)	1	0
Kaikki yhteensä	128	58

Aiheryhmä	Lausuntopyynnöt	Annetut lausunnot
Kaavojen valmisteluaineisto	11	4
Kaavaluonnos	43	27
Kaavaehdotus	71	25
Muut MRL:n mukaiset	3	2
MRL:n mukaiset yhteensä	128	58
Aluesuunnittelu	1	0
Liikenne	24	3
Ilmasto	2	1
Jätehuolto	1	0
Vesihuolto	2	0
Energiahuolto	7	5
Maa-aines asiat ja kaivostoiminta	8	5
Ympäristö ja vesistöt	12	3
Muut alueiden käytön suunnittelua koskevat yhteensä	57	17

Kunnille kaavoista annetut lausunnot

- asemakaava, valmisteluvaihe
- asemakaava, luonnos
- asemakaava, ehdotus
- yleiskaava, valmisteluvaihe
- yleiskaava, luonnos
- yleiskaava, ehdotus

Kuva 4. Kuntakaavoista annetut lausunnot vuonna 2014 valmisteluvaiheen ja kaavan tyyppin mukaan. Pohjakarttana on hyväksytyjen maakuntakaavojen epävirallinen yhdistelmä.

Maakuntakaavan toteutuminen kaavalausuntojen perusteella

Lausuntomäärin ohella seurataan miten kunta-kaavat toteuttavat maakuntakaavoja ja millainen vaikuttavuus lausunnoilla on kuntakaavoihin. Tarkastelun painopiste on kaavaehdotuksista annetuissa lausunnoissa, joista MRL:n mukaan on pyydetty lausunto. Kaavaehdotus on myös suunnitelmalla jo viimeistely ja esitystavaltaan konkreettinen, jolloin sen suhde maakuntakaavaan voidaan hyvin arvioida.

Vuonna 2014 Uudenmaan liitto antoi lausunnon 25 kaavaehdotuksesta. Näistä 11 oli sellaisia, joista oli annettu lausunto myös kaavaluonnosvaiheessa. Kaavaehdotuksista annetuista lausunnoista 17 koski asemakaavaa, 2 ranta-asemakaavaa ja 6 yleiskaavaa. Yksi lausunto koski uudelleen nähtävillä ja lausunnoilla ollutta tarkistettua kaavaehdotusta, josta oli kertaalleen annettu (kielteinen) lausunto vuonna 2013. Tarkistettu kaavaehdotus todettiin maakuntakaavan mukaiseksi.

Maakuntakaavan toteutumista on lausuntojen perusteella arvioitu seuraavalla luokituksella:

Edistää maakuntakaavan toteutumista (19 kpl)

Kaavaehdotus on maakuntakaavan ja sen tavoitteiden mukainen eikä liitolla ole siitä (olennaista) huomautettavaa. On myös mahdollista, että suunnitelma poikkeaa maakuntakaavasta olematta kuitenkaan sen keskeisten tavoitteiden kanssa ristiriidassa.

Voi heikentää maakuntakaavan toteutumisen edellytyksiä (5 kpl)

Kaavaehdotus on pääosin maakuntakaavan mukainen, mutta sisältää myös puutteita tai epävarmuustekijöitä, jotka voivat heikentää maakuntakaavan toteutumisen edellytyksiä. Kyse voi olla esimerkiksi maakunnallisesti merkittävän rakentamisen määrästä tai vaikutusten arvioinnin riittämättömyydestä.

Vaarantaa maakuntakaavan toteutumisen (1 kpl)

Kaavaehdotus on ristiriidassa maakuntakaavan kanssa ja sen tavoitteiden vastainen. Kyse voi olla esimerkiksi rakentamisen osoittamisesta alueelle, jonne maakuntakaava ei salli rakentamista. Lausunnossa edellytetään ratkaisun tarkistamista ja kaavaehdotuksen asettamista uudelleen nähtävillä ja lausunnoille.

Suurin osa (19 kpl) kaavaehdotuksista oli maakuntakaavan mukaisia. Viidessä kaavaehdotuksessa oli maakuntakaavan toteutumisen edellytyksiä heikentäviä piirteitä ja yksi kaavaehdotus oli maakuntakaavan vastainen. Kaavaehdotuksissa olleet puutteet on esitetty alla (taulukko 8).

Kuudesta puutteita sisältäneestä kaavaehdotuksesta kaksi hyväksyttiin vuonna 2014. Näiden osalta liiton kaavaehdotuksesta antama lausunto ei kuitenkaan ollut vaikuttanut lopputulokseen. Lisäksi yhdestä kaavaehdotuksesta on laadittu korjattu kaavaehdotus, joka laitettiin nähtävillä ja lausunnoille alkuvuodesta 2015. Korjatussa kaavaehdotuksessa liiton lausunto on otettu huomioon. Muut kolme kaavaa odottavat käytännössä joko hyväksymiskäsittelyä tai jos tehdyt muutokset ovat merkittäviä, ne asetetaan uudelleen ehdotuksena nähtävillä ja lausunnoille.

Taulukko 8. Lausunnoissa esitetyt puutteet kuntien kaavaehdotuksista vuonna 2014.

Maakuntakaavan merkinnän huomiotta jättäminen (1 kpl)	Maakuntakaavan suunnittelumääräyksen huomiotta jättäminen (4 kpl)	Maakuntakaavan tavoitteiden ja periaatteiden huomiotta jättäminen (2 kpl)
Maakuntakaavassa osoitettu viheryhteystarve puuttuu kaavaehdotuskartalta.	Osayleiskaavan mahdollistama vähittäiskaupan mitoitus on maakuntakaavan enimmäismitoitusta suurempi.	Kaavaehdotuksessa virkistysaluetta on merkittävästi kavennettu maakuntakaavassa osoitetusta ratkaisusta.
	Kaavaehdotuksessa ei ole riittävästi selvitetty maakuntakaavan vähittäiskaupan suuryksikön enimmäismitoituksen jakautumista seudullisesti, jotta sen vaikutukset voidaan arvioida MRL:n edellyttämällä tavalla.	Kaavaehdotuksessa rakentamisen tehokkuus on alimitoitettu ottaen huomioon suunnittelualueen sijainnin maakuntakaavan tiivistettäväksi osoitetulla taajamatoimintojen alueella.
	Alueiden tarkoituksenmukaista toteutusjärjestystä tai toteuttamisen ajankohtaa ei ole määritelty maakuntakaavan edellyttämällä tavalla (maakuntakaavassa reservialueen kehittämisperiaattemerkintä)	
	Kaava-asiakirjoista ei ilmene mitään vaikutuksia rakentamisella on viereiseen Natura 2000-alueeseen.	

5.2 Hanketoiminta

Kestävä kiviaineshuolto

Uudenmaan liitto on aktiivisesti mukana Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueen maakunnan liit-tojen yhteisessä rakennerahasto-ohjelmahank-keessa *Resurssitehokkaan kiviaineshuollon ja pohjavesien suojelun avoin kehittämisympäristö laajalle metropolialueelle*.

Hanketta on valmisteltu vuonna 2014 Uudenmaan liitossa osana VEDET-hanketta. Ensimmäinen valmistelutyöpaja järjestettiin 27.3.2014 ja sen jälkeen eri tahojen kanssa on käyty tarkentavia keskusteluja esiselvitystyön tavoitteiden määrittä-miseksi. Asiantuntijaseminaarissa 25.11.2014 työtä evästettiin lukuisin asiantuntija-alustuksin.

Hanke jatkuu esiselvityksellä, jonka tavoitteena on saada aikaan laaja konsortiohanke kiviaineshuollon kokonaisprosessin kehittämiseksi Etelä-Suomen alueella. Esiselvitystyö tehdään tiiviissä yhteistyössä Aalto-yliopiston kanssa ja se toteutetaan 1.1.2015–28.2.2016 viiden asiantuntija-työpajan sarjana. Hanke kytkeytyy 1. vaihemaa-kuntakaavan tavoitteiden toteuttamiseen.

HAJAVESI-esiselvitys

HAJAVESI-hankkeen esiselvityksessä marras-kuun 2014 ja huhtikuun 2015 välillä kartoitetaan ne keskeiset toimet, joita haja-asutusalueen vesihuollon suunnittelun ja hallinnan tueksi Etelä-Suomen yhteistoiminta (YTA) -alueella on tehty. Tällaisia ovat esimerkiksi paikkatietotyövälineiden kehittäminen haja-asutusalueen jätevesihuollon seurannan tueksi tai muut erityiset suunnittelun ja tiedonkeruun järjestelmät.

Toinen keskeinen tavoite on, että koko hankkeen lopputulemana saadaan paikkatietoon sidottu tieto haja-asutusalueen vesihuollon tilasta, joka tukee tilanteen seuranta ja valvontaa. Tämä ratkaisu sidotaan valtakunnalliseen Liiteri-tietopalveluun.

Esiselvitys-vaihe pohjustaa varsinaista HAJAVESI-hanketta, jonka tavoiteltu toteuttamisaika on toukokuu 2015 – joulukuu 2016.

HAJAVESI-hanke palvelee maakuntakaavan toteuttamisen tavoitteita kylien kestävän kehittämisen ja kylien elinvoimaisuuden edistämisen kannalta. Samalla se edistävät VEDET-hankkeen

alkuperäistä tavoitetta edistävät hajajätevesihuollon ympäristömyötäistä kehittämistä Uudella-maalla.

5.3 Yhteistyö

Kuntien maapolitiikan edistäminen

1. Selvitys maapolitiikan keinojen käyttämisestä
Maapolitiikkaryhmä on selvittänyt maapolitiikan välineiden käyttöä Uudenmaan kunnissa sekä laajemminkin tonttituotannon sujuvuuteen vaikuttavia tekijöitä. Selvitys vastaa osaltaan MAL-aiesopimuksen toimenpiteisiin mutta sen pohjalta on laadittu myös Helsingin seudun asuntostrategiaan maapolitiikan toimenpidetavoitteet. **Tavoitteena on aktivoida kuntia maapolitiikan keinojen käytössä asuntorakentamisen edistämiseksi.** Selvityksessä nostetaan esiin myös lainsäädännön tarkistustarpeita kasvuseutujen kannalta.

2. Valtion maaomaisuuden tarkistus- ja täydennysinventointi

Maapolitiikkaryhmä on tarkistanut ja täydentänyt valtiovarainministeriön 2013 tekemää MAL-aiesopimuksen mukaista inventointia keskittyen asuntorakentamismahdollisuuksien kannalta olennaisimpiin alueisiin. Helsinki on tehnyt täydennysinventoinnin omana työnään, muun Helsingin seudun osalta aineisto on koostettu maapolitiikkaryhmässä. Inventointia on esitelty valtion maanomistajien yhteistyöryhmässä ja yhteistyö jatkuu tulevana vuonna. **Tavoitteena on aktivoida valtiota maaomaisuuden luovutuksessa kunnille kohtuuhintaan asuntorakentamisen edistämiseksi ja yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi.**

3. Selvitys täydennysrakentamisen esteistä ja kannusteista

Maapolitiikkaryhmä on selvittänyt täydennysrakentamisen kipukohtia Uudenmaan kunnille ja Suomen suurille kaupunkiseuduille suunnatulla kyselyllä sekä työstänyt kysymyksiä kunnille järjestetyssä seminaarissa. Kyselystä ja seminaarista koostetussa raportissa jaetaan kuntien hyviä käytänteitä täydennysrakentamisen edistämiseksi. Tunnistettuja lainsäädännön muutostarpeita pyritään viemään aktiivisesti eteenpäin Kuntaliiton ja asianomaisten ministeriöiden kanssa. **Tavoitteena on parantaa kuntien edellytyksiä täydentää**

**yhdyiskuntarakennetta sekä tehostaa maakunta-
kaavan tiivistämisalueita.**

4. Edunvalvontaa ja aloitteita

Maapolitiikkaryhmä on toiminut aktiivisesti rakentamisen edellytysten parantamiseksi muun muassa tekemällä aloitteita lain tarkistuksiksi ja antamalla lausuntoja maankäyttö- ja rakennuslain sekä metropolihallinnon valmistelusta. Lisäksi maapolitiikkaryhmällä on meneillään useita omia pieniä selvityshankkeita, mm. etuostolain valituksista ja verovapauden vaikutuksista.

Maapolitiikkaryhmä on myös mukana asiantuntijana lukuisissa seudulla meneillään olevissa yhteistyöhankkeissa, joissa selvitetään mm. kiinteistöjen hintakehityksen kysymyksiä, kilpailun edistämistä, kestävä julkista taloutta sekä asemanseutujen kehittämistä. Aktiivista yhteistyötä tehdään myös korkeakoulujen ja MAL-verkoston kanssa.

MAL-yhteistyö

Valtion ja Helsingin seudun kuntien välisessä aiesopimuksessa 2012–2015 edellytetään, että Helsingin seudulle laaditaan yhteinen maankäyttösuunnitelma ja siihen liittyvä liikennesuunnitelma. Maankäyttösuunnitelmaa on laadittu seudun kuntien, Uudenmaan liiton ja HSL:n yhteistyönä. Uudenmaan liitto on osallistunut työn valmisteluun mm. keräämällä seudun kuntien maankäyttötietoja ja laatimalla kuntien näkemyksen pohjalta maankäyttösuunnitelman (kartta + selostus). Lisäksi liitto on osallistunut suunnitelmaan liittyvien tilaisuuksien ja kokousten järjestämiseen ja verkkosivuston toteuttamiseen.

Aiempien vuosien tapaan Uudenmaan liitto on koonnuttu Kuuma-kuntien kaavoitus ja asuntotuotantotiedot HSY:lle MAL-aiesopimuksen seurantaan varten. Tämän lisäksi Uudenmaan liitto, ympäristöministeriö, Uudenmaan ELY-keskus, Suomen ympäristökeskus, Kuuma-liikelaitos ja HSY ovat kartoittaneet viranomaisten olemassa olevien tietorekistereiden ja käytäntöjen hyödyntämistä ja kehittämistä erityisesti asemakaavojen seurantaan varten. Tavoitteena on vähentää niihin liittyvää päällekkäistä työtä kunnissa ja yhdenmukaistaa tietosisältöjä.

Uudenmaan liitto on selvittänyt miten asuntorakentamistietojen keräämistä voitaisiin automatisoida KUUMA-kunnissa, joiden lupa- ja rakennusrekisterit poikkeavat jonkin verran toisistaan. Yhtenä vaihtoehtona on tehdä toimeksianto kuntarekisterien ohjelmistotoimittajille. Asiaan palataan uudelleen sen jälkeen kun seuraavan MAL-aiesopimuksen tietotarpeet ovat selvillä. Uudenmaan liitto ei ole sopimuskumppani, mutta seurannan ja maankäyttösuunnitelman kautta liitto osallistuu sopimuksen toteuttamiseen ja seuraavan sopimuskierron valmisteluun.

Kuntien joukkoliikennetiedotus

Uudenmaan liitto on yhdessä Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa tuottanut HSL alueen ulkopuolisten kuntien käyttöön joukkoliikennettä koskevaa viestintäaineistoa, jota voidaan hyödyntää kuntalaisten ja tiedotusvälineiden informoinnissa. Lisäksi kuntien päättäjille on valmisteltu aineisto, jossa kuvataan kuntien roolia joukkoliikenteen järjestämisessä uuden joukkoliikennelain tultua voimaan 2009. Vuonna 2014 avattiin joukkoliikenneportaali (uudenmaanjoukkoliikenne.fi), johon on linkitetty tiedot kuntien joukkoliikennepalveluista. Vastuu sivuston sisällön tuotannosta on jatkossa kunnilla. Arviolta 2/3 HSL-alueen ulkopuolisista kunnista käyttää portaalia.

Uudenmaan liiton pysyvät asiantuntijaryhmät

Maakunnan näkemystä ja asiantuntemusta suunnittelutyöhön tuovat liiton koolle kutsumat, pysyvät asiantuntijaryhmät. Ryhmiin kuuluu suuri joukko kuntien ja muiden organisaatioiden asiantuntijoita. Taulukossa 9 on esitelty alue- ja liikennesuunnitteluun painottuvien ryhmien toimintaa vuonna 2014.

5.4 Viestintä

Oikein kohdennetulla ja ajoitetulla viestinnällä on tärkeä rooli paitsi maakuntakaavoja laadittaessa, myös niiden toteuttamisessa. Viestinnän ja vuorovaikutuksen keskeinen tehtävä on tehdä maakuntakaavan ratkaisut tunnetuksi ja ymmärretyksi, jotta eri toimijat voivat sitoutua viemään niissä määriteltyjä periaatteita eteenpäin myös muussa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Monet paikalliset ja pienimittakaavaisemmat suunnitelmat päätetään ilman, että asiasta on selvää kannanottoa maakuntakaavassa.

Tärkeimpiä viestintäkanavia maakuntakaavojen toteuttamisen edistämiseksi ovat Uudenmaan liiton verkkosivut, maakuntakaavojen karttapalvelu, Uusimaa-tietopankki, sähköiset uutiskirjeet sekä ajankohtaisista aiheista ja tapahtumista kertovat tiedotteet ja esitteet. Liiton verkkosivuille on koottu kaikkien Uudenmaan maakuntakaavojen keskeinen aineisto taustaselvityksineen. Verkkosivuille on luotu myös oma alisivusto maakuntakaavojen toteuttamiselle ja seurannalle.

Vuonna 2014 maakuntakaavojen toteuttamista on edistetty mm. seuraavin toimenpitein:

- Maakuntakaavoitukseen liittyvistä asioista on kerrottu neljä kertaa vuodessa sähköisellä maakuntakaavan uutiskirjeellä. Lisäksi on julkaistu painettuja esitteitä.
- Karttapalvelu on uudistettu. Palvelun käytettävyyttä on parannettu, uusia tietosisältöjä lisätty ja visuaalista ilmettä selkiytetty.
- Uusimaa-tietopankkia on päivitetty tuoreilla tilastoilla, analyyseillä ja selvityksillä. Jatkossa tietopankkiin kootaan myös Uusimaa-ohjelman ja maakuntakaavan seurantaindikaattoreita.

Taulukko 9. Uudenmaan liiton asiantuntijaryhmät, joissa käsitellään ensisijaisesti maakuntakaavoitusta, alueiden käyttöä ja liikennesuunnittelua.

Ryhmä	Toiminnan kuvaus
Liikenneryhmä	Ryhmässä on käsitelty 4. vaihemaakuntakaavan liikenteeseen ja logistiikkaan liittyviä kysymyksiä sekä esitelty aiempien maakuntakaavojen aihepiiriin liittyviä projekteja. Keskeisimpiä aihepiirejä ovat olleet tavaraliikenteen kysymykset sekä ajankohtaiset muutokset joukkoliikenteen järjestämisessä. Ryhmä on kokoontunut 3 kertaa.
Kaupan asiantuntijaryhmä	Ryhmässä on käsitelty MRL:n uusien kaupan säännösten tulkintaa suhteessa maakunta- ja kuntakaavoihin. Ryhmä valmisteli myös toukokuussa järjestettyä Kaupan seminaaria yhdessä ELY-keskuksen sekä Tekes-avusteisen tutkimusryhmän (Kaupan rakentamisen säätely ja kaupan strategiat) kanssa. Ryhmä on kokoontunut 2 kertaa.
Maapolitiikkaryhmä	Ryhmä on järjestänyt seminaareja, joissa on käsitelty seudun maapolitiikan tilannetta ja linjauksia, kuntaliitosten vaikutuksia maapolitiikkaan, maankäyttö- ja rakennuslain muutostarpeita sekä täydennysrakentamisen esteitä ja kannusteita. Lisäksi ryhmän kokouksissa on käsitelty lausuntoa metropolihallinnosta sekä maankäyttö- ja rakennuslain muutoksesta maapolitiikkaan liittyviltä osin. Ryhmä on kokoontunut 4 kertaa.
Suunnittelijaryhmä	Ryhmässä on käsitelty maankäyttö- ja rakennuslain uudistamista sekä metropolihallintolain valmistelua, joita ovat esitelleet ympäristöministeriön edustajat. Lisäksi ryhmälle on esitelty seudullisen maapolitiikan selvitystyön edistymistä, 4. vaihemaakuntakaavan kulttuuriympäristöteemaa sekä maakuntakaavoituksen seurantaa. Ryhmä on kokoontunut 2 kertaa.
Ympäristöryhmä	Ryhmässä on käsitelty erityisesti 4. vaihemaakuntakaavan viherrakenteen laadinnassa hyödynnettäviä analyysimenetelmiä, kuten Zonation ja EkoUuma. Näiden ohella kokouksissa on esitelty mm. Uudenmaan rannikko- ja merialueselvitystä sekä Uudenmaan kasvihuonepäästöselvityksien tuloksia. Ryhmä on kokoontunut 2 kertaa.
Lentokenttäalueen yhteistyöryhmä	Ryhmässä on käsitelty Helsinki-Vantaan lentokentän merkitystä seudun kuntien elinkeinoelämälle ja työllisyydelle sekä Finavian ja valtion näkemyksiä kentän kehittämistarpeista. Kunnat ovat esitelleet ajankohtaisia kaavoitushankkeitaan lentokentän vaikutusalueella ja mm. lentomelun merkitystä suunnittelussa. Ryhmä on kokoontunut 3 kertaa.

5.5 Toteuttamisohjelma

Maakuntakaavojen toteuttamisohjelmassa (johdoryhmä 24.3.2014) on määritelty toteuttamisen edistämisen painopisteet eli vuosittaiset priorisointitavat toimenpiteet. Tämä mahdollistaa resurssien kohdentamisen niihin asioihin, joihin erityisesti haluamme vaikuttaa. Painopisteiden valinta ei kuitenkaan estä maakuntakaavojen muiden tavoitteiden samanaikaista toteuttamista.

Painopisteeksi valitun hankkeen tai toimenpiteen tulee edistää sekä Uusimaa-ohjelman että maakuntakaavan tavoitteita. Lisäksi Uudenmaan liitolta tulee olla valmiudet ja toimivaltaa asian edistämiseksi sekä mahdollisuus hakea ja saada rahoitusta (koskee erityisesti hankkeita). Aiheen tulee myös olla yhteiskunnallisesti merkittävä ja ajankohtainen.

Vuonna 2014 painopisteet olivat:

- Kestävä kiviaineshuolto –hankkeen valmistelun koordinointi
- Kuntien maapolitiikan edistäminen
- Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) –aiesopimuksen toteuttamisen edistäminen
- Joukkoliikennetiedotuksen parantaminen HSL-alueen ulkopuolisissa kunnissa

Lisäksi toteuttamisohjelmaan kirjattiin aiheita jotka on tunnustettu tärkeiksi, mutta vaativat lisäselvityksiä, mahdollisten hankkeiden valmistelua ja resursointia. Selvitettävien aiheiden osalta tehtiin seuraavia valmisteluja ja toimenpiteitä:

Taulukko 10. Selvitettäviä teemoja maakuntakaavojen toteuttamista edistäviksi hankkeiksi.

Aihe	Toimenpide
Ympäristömelu	Osin huomioitu 4. vaihemaakuntakaavan kautta sekä lausunnoissa.
Pohjavesien suojelu ja hulevesitulvariskit	Lähtenyt toteutumaan VEDET-hankkeen kautta.
Ekosysteemipalvelut	Viedään eteenpäin osana 4. vaihemaakuntakaavan valmistelua.
Ekologinen verkosto, viheryhteydet	Valmisteltu Central Baltic-hanketta (Plan for Blue). Hakemus jätetty.
Siniset verkostot	Valmisteltu Central Baltic-hanketta (Plan for Blue). Hakemus jätetty.
Keskustojen kehittäminen ja tiivistäminen	Selvitettiin mahdollisuutta mm. SYKE:n kanssa. Ei viety eteenpäin resurssisyyistä. Osin päällekkäinen asemanseutujen kehittämisen kanssa.
Asemanseutujen maankäyttö ja liikennepotentiaalien tunnistaminen	Valmisteltiin yhteistyöhanke HSY:n ja HSL:n kanssa (ks.luku 7.2.)
Keskusverkko	Selvitettiin mahdollisuuksia SYKEN kanssa. Ei viety eteenpäin resurssisyyistä.
Kylät	Seurattiin erillisiä kylähankkeita ja keskustelua valtakunnan tasolla.
Kestävä elämäntapa eri aluevyöhykkeillä (Plan B)	Selvitettiin YTA-alueen yhteistyöhankkeen mahdollisuuksia ruokahuollon ja vapaa-ajan asutuksen osalta. Ei riittävää kiinnostusta jatkaa erillishankkeeksi.
Yhdyskuntarakenteen hajautumisen hallinta	Ei selvitetty.
Ekotehokkuus	Ei selvitetty.

6. MAAKUNTAKAAVOJEN TOTEUTUMINEN

Seuranta on väline, jolla arvioidaan onko kehityksen suunta oikea, jotta Uudenmaan hyväksytyjen maakuntakaavojen (jatkossa maakuntakaavan) tavoitteet toteutuvat ja mitä korjaavia toimenpiteitä tarvitaan. Lisäksi seurannan perusteella arvioidaan maakuntakaavan vaikuttavuutta tavoitteiden toteutumisessa. Seuranta voidaan hyödyntää yhtenä lähtökohtana tulevien maakuntakaavojen laadinnassa ja vaikutusten arvioinnissa.

Maakuntakaavan tavoitteiden toteutumisen seurantaan on määritelty useita indikaattoreita. On huomattava, että tässä vaiheessa osa indikaattoreista kuvaa toteutumisen nykytilannetta, ei niinkään muutosta. Tämä johtuu siitä, että seuranta vaadittavaa vertailudataa pidemmältä aikaväliltä ei ole vielä kaikille indikaattoreille saatavissa.

Esimerkiksi 2. vaihemaakuntakaava hyväksyttiin vuonna 2013 ja se tuli voimaan 2014. Näin ollen sen toteutumista ja ohjausvaikutusta voidaan todentaa käytännössä vasta joitakin vuosia hyväksymisen ja voimaantumisen jälkeen. 2. vaihemaakuntakaavan osalta seuranta onkin vasta käynnistymässä ja tällä hetkellä painopiste on lähinnä nykytilanteen hahmottamisessa.

Jatkossa on tarpeen arvioida nyt käytettyjen indikaattoreiden mielekkyyttä ja kehittää niitä edelleen. Myös uusia indikaattoreita voidaan ottaa käyttöön. Kehittämistarpeita on mm. maakuntakaavan merkintöjen ja vertailualueiden määrittelyssä ja seurantaan soveltuvan mittariston määrittelyssä. Erityisesti kuntien kaavoittajia ja asiantuntijoita sitoutetaan seurannan kehittämistyöhön.

6.1 Seurannan periaate

Maakuntakaavalla on sekä välittömiä että välillisiä vaikutuksia. Seurannan painopiste on välittömissä

vaikutuksissa, joita on mahdollista tarkastella suhteessa kaavaratkaisuun. Periaatteena onkin, että seuranta kohdistuu niihin teemoihin, joita maakuntakaavoissa käsitellään ja niihin ilmiöihin, joihin maakuntakaavalla voidaan vaikuttaa.

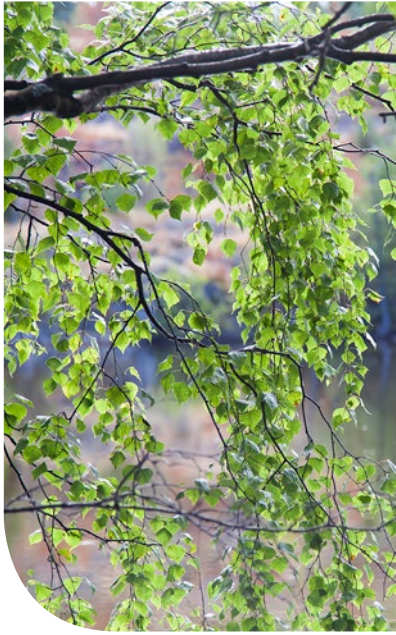
Strategiat ja tavoitteet ovat tyypillisesti arvosidonnaisia, joten se, mitä pidetään strategisesti tärkeänä tai tavoiteltavana, voi muuttua ajan kuluessa. Seuranta varten on kuitenkin tunnistettu pysyvät näkökulmat, joihin erilaiset strategiat ja tavoitteet myös pitkällä aikavälillä voidaan ankkuroida.

Maakuntakaavojen seurannassa näkökulmia on kolme:

- Luonnonympäristö: Luonnon monimuotoisuutta ja ekologista kestävyyttä painottavat tavoitteet
- Elinympäristö: Alue- ja yhdyskuntarakenteen toimivuutta ja kestävyyttä painottavat tavoitteet
- Tuotantoympäristö: Luonnonvarojen kestävää käyttöä ja elinkeinotoimintaa painottavat tavoitteet

Seurannan näkökulmat ja niihin liittyvät teemat on esitetty kuvassa 5. Teemat ovat maakuntakaavoissa käsiteltäviä aihekokonaisuuksia. Niille on määritelty kärkitavoite, joka pohjautuu maakuntakaavojen keskeisiin tavoitteisiin. Maakuntakaavan toteutumista seurataan erityyppisillä indikaattoreilla, joissa hyödynnetään pääasiassa paikkatietoaineistoja.

Kuva 5. Maakuntakaavojen seurannan näkökulmat, teemat sekä kärkitavoitteet.

LUONNONYMPÄRISTÖ

Ekologinen verkosto ja luontoarvot

Turvataan ekologisen verkoston yhtenäisyys ja luontoarvojen säilyminen.

ELINYMPÄRISTÖ

Taajamat ja kyläverkko

Ehetytetään yhdyskuntarakennetta ja tiivistetään olemassa olevia taajamia ja kyliä.

Liikkuminen ja saavutettavuus

Parannetaan kestävä liikunnan edellytyksiä ja vähennetään liikunnan tarvetta.

Keskus- ja palveluverkko

Tuetaan keskuksien elinvoimaisuutta ja palveluverkon tasapainoista kehittämistä.

Virkistys- ja kulttuuriympäristöt

Turvataan virkistysalueiden riittävyys sekä kulttuuri- ja maisema-arvojen säilyminen.

Ympäristöhaitat ja -riskit

Ehkäistään haitallisia ympäristövaikutuksia ja ympäristöriskien toteutumista.

TUOTANTOYMPÄRISTÖ

Luonnonvarat ja yhdyskuntahuolto

Edistetään luonnonvarojen saatavuutta ja kestävä hyödyntämistä.

Elinkeinot ja tuottavuus

Tuetaan elinkeino- ja yritystoiminnan jatkuvuutta ja kilpailukykyä.

6.2 Seurantaindikaattorit

Indikaattori:

Luonnonsuojelun toteutuminen suojeluun varatuilla alueilla

Tavoite:

Turvataan ekologisen verkoston yhtenäisyys ja luontoarvojen säilyminen.

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Uudenmaan maakuntakaavoissa on osoitettu noin 54 000 hehtaaria suojelualueita saaristo- ja meri-alueet mukaan lukien. Suojelualueista 38 200 hehtaaria (71 %) on toteutunut eli alueelle on perustettu luonnonsuojelualue tai alue on hankittu valtion omistukseen luonnonsuojelua varten. Toteutumattomista suojelualuevarauksista suurin osa sijaitsee merialueilla ja saaristossa.

Natura 2000 -alueiden verkostolla suojellaan koko Euroopan unionissa tärkeitä luontotyyppiä ja lajeja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Maakuntakaavan suojelualuevarauksista 46 300 hehtaaria (86 %) kuuluu Natura 2000 -verkostoon.

Maakuntakaavassa osoitetuista suojelualuevarauksista 3600 hehtaaria (7 %) ei ole toteutunut luonnonsuojelualueina eikä kuulu Natura 2000 -verkostoon.

Uudellamaalla, jossa rakentaminen jatkuu voimakkaana, on erityinen tarve tunnistaa

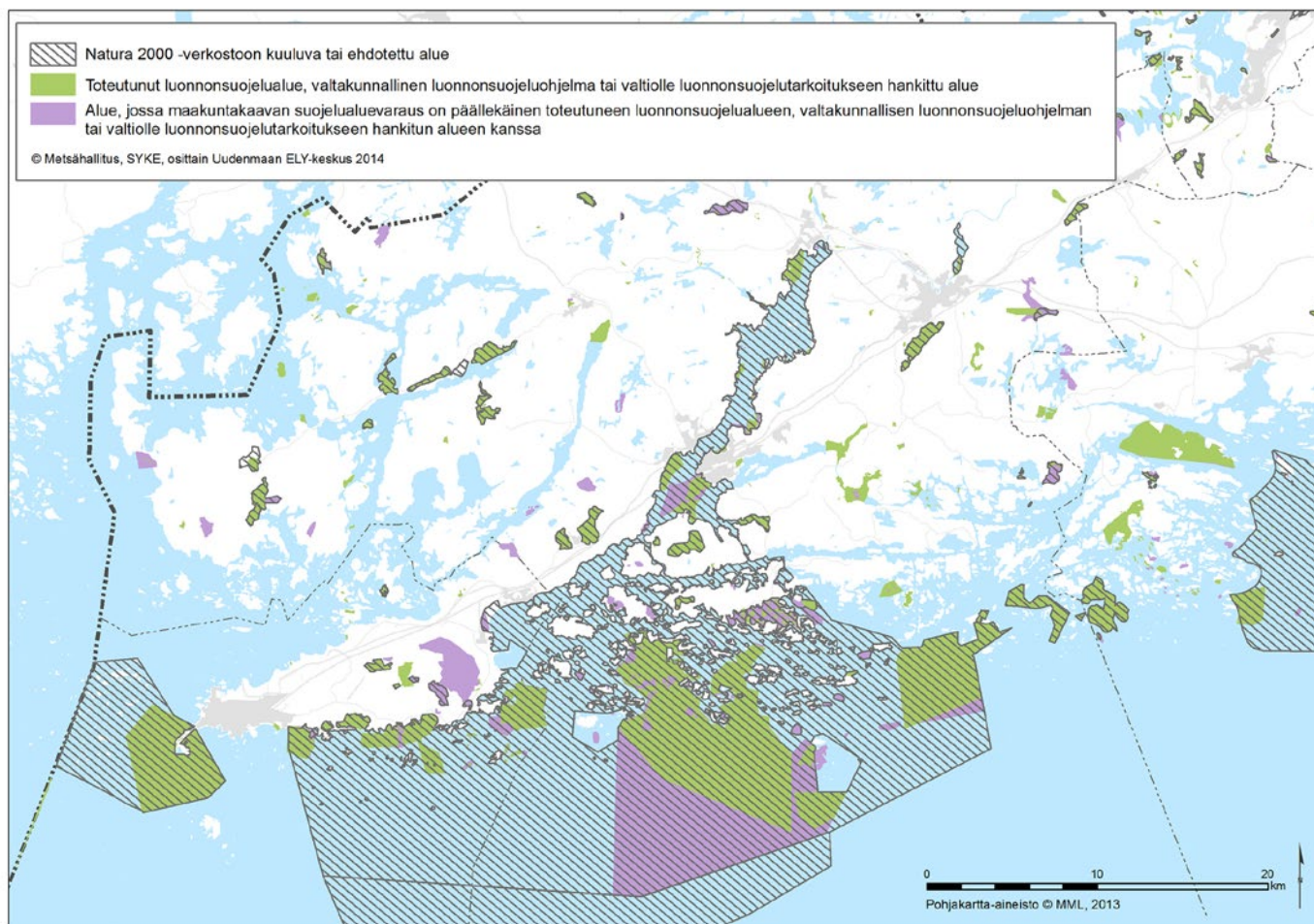
luontoarvot ja ennakoita ne maankäytön suunnittelussa ja rakentamisessa. Luonnonsuojelun huomioon ottaminen tapahtuu maakuntakaavassa alueiden käytön yleisellä ohjauksella, alueiden käyttöä koskevilla reunaehdoilla ja rajoituksilla sekä suojeluun tähtäävillä aluevarauksilla.

Maakuntakaavassa osoitetaan suojelualueiksi kansallispuistot, luonnonpuistot ja muut luonnonsuojelualueet. Suojelualueiksi osoitetaan myös suojeluohjelmien alueita sekä Natura 2000 -verkoston alueita siltä osin kuin niiden toteuttamiskeinona on luonnonsuojelulaki.

Suojelualueiden käytännön toteuttaminen tapahtuu ensisijaisesti luonnonsuojelulain ja -asetuksen kautta luonnonsuojelualueina. Suojeluohjelmiin ja Natura 2000 -verkostoon kuuluvia alueita toteutetaan muodostamalla alueista yksityismaiden luonnonsuojelualueita tai hankkimalla alueita valtiolle.

Taulukko 11. Maakuntakaavassa suojeluun varattujen alueiden toteutuminen. (Lähde: Metsähallitus, SYKE, osittain ELY-keskukset 2014)

Alue	Maakuntakaavan suojelualuevarauksen pinta-ala (ha)	Maakuntakaavan suojelualuevaraus, joka kuuluu Natura -verkostoon (ha / %)	Maakuntakaavan suojelualuevaraus, joka on toteutunut luonnonsuojelualueena/-ohjelmassa (ha / %)	Maakuntakaavan suojelualuevaraus, joka ei ole toteutunut luonnonsuojelualueena eikä kuulu Natura -verkostoon (ha / %)
Koko Uusimaa	54 035 ha	46 278 (86 %)	38 163 (71 %)	3 590 (7 %)
Pk-seutu	4 105 ha	3 739 (91 %)	3 409 (83 %)	101 (2 %)
Helsingin seutu	19 995 ha	18 060 (90 %)	15 050 (75 %)	882 (4 %)
Länsi- ja Itä-Uusimaa	34 040 ha	28 218 (83 %)	23 113 (68 %)	2 708 (8 %)

Kuva 6. Havainnekuva suojelualueiden toteutumistilanteesta Hangossa ja Raaseporissa. (Lähde: Metsähallitus, SYKE, osittain ELY-keskukset 2014)

Indikaattori:

Luonnonsuojelun toteutuminen suojelualueiden ulkopuolella

Tavoite:

Turvataan ekologisen verkoston yhtenäisyys ja luontoarvojen säilyminen.

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Tavoite:

Turvataan virkistysalueiden riittävyys sekä kulttuuri- ja maisema-arvojen säilyminen.

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Tavoite:

Tuetaan elinkeino- ja yritystoiminnan jatkuvuutta ja kilpailukykyä.

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Maakuntakaavan suojelualuevarausten ulkopuolella on 24 000 hehtaaria luonnonsuojelualueita, luonnonsuojeluohjelmien alueita tai valtiolle luonnonsuojelutarkoitukseen hankittuja alueita. Osa näistä on uusia perustettuja luonnonsuojelualueita, ja ne voidaan osoittaa seuraavassa maakuntakaavassa.

Kaikkia toteutuneita alueita ei kuitenkaan osoiteta maakuntakaavassa koska ne eivät ole maakunnallisesti merkittäviä. Lisäksi joitakin suojeltuja vesialueita ei ole harkinnan perusteella osoitettu kokonaisuudessaan suojelualuevarauksina vaan ainoastaan niihin kuuluvat saaret tai ranta-alueet.

Noin 1800 hehtaaria toteutuneista luonnonsuojelualueista sijoittuu maakuntakaavan virkistysalueille. Suojelualueiden toteutuminen virkistysalueille ei rajoita merkittävästi virkistyskäytöedellytysten toteuttamista, koska myös virkistysalueilla luontoarvojen säilyminen on tärkeää.

Maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla luonnonsuojelualueita on toteutunut runsaat 1000 hehtaaria ja taajamatoimintojen alueille lähes 700 hehtaaria. Luonnonsuojelu ei sinänsä ole ristiriidassa näiden aluevarausten kanssa, koska ne voivat jo lähtökohtaisesti sisältää paikallisesti merkittäviä luontoarvoja, jotka tulee ottaa huomioon kuntakaavoituksessa ja alueiden käyttöä koskevissa muissa toimenpiteissä.

Maakuntakaavan valkoisille alueille on toteutunut runsaat 600 hehtaaria ja tuotantoalueille 16 hehtaaria luonnonsuojelualueita. Koska valkoiset alueet ovat ensisijaisesti maa- ja metsätalouksikäytössä, suojelulla voi olla paikallista vaikutusta elinkeinojen harjoittamiseen. Tuotantoalueilla suojelualueet voivat rajoittaa tai estää merkittävästi alueen toteuttamisen, ja tässäkin tapauksessa yhteensovittaminen tapahtuu yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Taulukko 12. Suojelualueiden toteutuminen maakuntakaavan suojelualuevarausten ulkopuolisilla alueilla. (Lähde: Metsähallitus 2014)

Voimassa oleva maakuntakaavan aluevaraus (aluevarauksia on ryhmittely indeksien 1-4 kuvaamalla tavalla)	Voimassa olevan maakuntakaavan aluevaraukselle perustetut uudet luonnonsuojelualueet	Osuus voimassa olevan maakuntakaavan aluevarauksen pinta-alasta
Virkistysalueet ¹⁾	1779 ha	6,1 %
Maa- ja metsätalousvaltaiset alueet ²⁾	1053 ha	1,1 %
Tuotantoalueet ³⁾	16 ha	0,1 %
Taajamatoimintojen alueet ⁴⁾	689 ha	0,6 %
Valkoiset alueet	623 ha	< 0,01 %

1) virkistys- ja urheilualueet

2) maa- ja metsätalousvaltaiset alueet

3) maa-ainesten ottoon, varastointiin ja loppusijoitukseen osoitetut alueet, energiantuotanto-, työpaikka-, teollisuus- ja varastoalueet

4) taajamatoimintojen alueet, raideliikenteeseen tukeutuvat taajamatoimintojen alueet ja asemanseudun kehittämisalueet

Indikaattori:

Suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmien toteuttaminen

Tavoite:

Turvataan ekologisen verkoston yhtenäisyys ja luontoarvojen säilyminen.

Positiivinen kehitys

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Tavoite:

Turvataan virkistysalueiden riittävyys sekä kulttuuri- ja maisema-arvojen säilyminen.

Positiivinen kehitys

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Kansallispuistoille on lain mukaan laadittava hoito- ja käyttösuunnitelma. Luonnonpuistoille, valtion retkeilyalueille ja Natura 2000 -alueille suunnitelma laaditaan tarvittaessa. Suunnittelussa sovitetaan yhteen luonnonsuojelun, virkistuksen ja muun alueiden käytön tavoitteet. Kansallispuistojen lakisäätteiset suunnitelmat vahvistaa ympäristöministeriö, pääosin muut hyväksyy Metsähallitus.

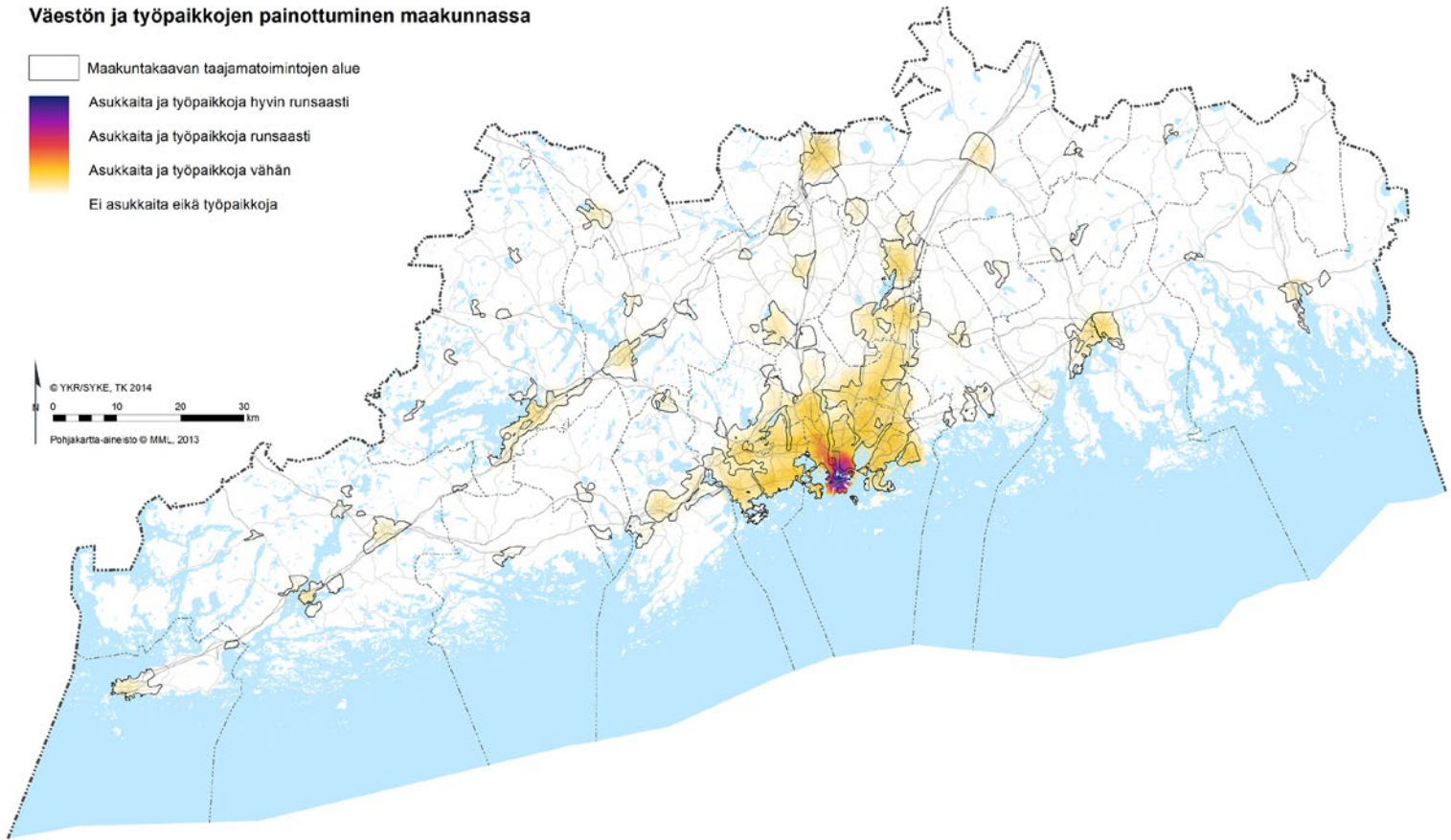
Metsähallituksen hyväksymistä hoito- ja käyttösuunnitelmista viimeisin (v. 2012) on laadittu Tammisaaren ja Hangon itäiseen saaristoon. Nuuksion kansallispuiston suunnitelma hyväksyttiin vuonna 2006. Sipoonkorvesta tuli kansallispuisto 2011 ja siitä laadittava hoito- ja käyttösuunnitelma on parhaillaan vahvistettavana ympäristöministeriössä. Muita vahvistettavana olevia ovat:

- Meikon suojelualueet (Kirkkonummi ja Siuntio)
- Söderskärin ja Långörenin saariston Natura 2000-alue (Porvoo)
- Tulliniemi ja Bengtskär (Hanko)

Metsähallitus kerää suosituimmista hoitamistaan suojelu- ja retkeilyalueista vuosittain käyntimääriä. Uudellamaalla näitä kohteita ovat Nuuksio ja Sipoonkorpi. Nuuksion kävijämäärät ovat vahvassa kasvussa. Vuonna 2012 Nuuksiossa vieraili 180 000 ja vuonna 2013 jo 267 000 kävijää. Kävijämäärien voimakasta kasvua selittää luontokeskus Haltian avautuminen vuonna 2013. Sipoonkorvessa kävijöitä on ollut viime vuosina vajaat 100 000. (Lähde: Metsähallitus)

Suunnitelmien laatiminen ja toteuttaminen edistävät maakuntakaavan suojelu- ja virkistysalueiden käyttöön liittyvien tavoitteiden toteuttamista. Maakuntakaavalla ei ole suoraa vaikutusta hoito- ja käyttösuunnitelmien laadintaan vaan ne perustuvat lakiin ja tarveharkintaan. Suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmista annettavien lausuntojen kautta liiton näkemykset kuitenkin välittyvät yksityiskohtaisempaan suunnitteluun.

Väestön ja työpaikkojen painottuminen maakunnassa

Kuva 7. Väestön ja työpaikkojen painottuminen suhteessa maakuntakaavan taajamatoimintojen alueisiin. Lähde: YKR/SYKE, TK 2014)

Indikaattori:

Väestön ja työpaikkojen muutos taajamatoimintojen alueilla

Tavoite:

Eheytetään yhdyskuntarakennetta ja tiivistetään olemassa olevia taajamia ja kyliä.

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Uudenmaan väestö ja työpaikat sijaitsivat hyvin suurelta osin maakuntakaavan taajamatoimintojen alueilla. Väestön määrä (v. 2013) näillä alueilla on noin 1 401 000 mikä vastaa 91 %:a maakunnan koko väestöstä. Työpaikkoja (v. 2012) maakuntakaavan taajamatoimintojen alueilla on 644 000, mikä on 90 % maakunnan työpaikoista.

Maakuntakaavan taajamatoimintojen alueet ovat verrattain laajoja, koska niissä pyritään huomioimaan kuntien olemassa olevien kaavavarojen ja pitkän aikavälin suunnitelmien toteuttamisedellytykset. Kasvua ja toteuttamisen ajoitusta

pyritään kuitenkin ohjaamaan tukeutumaan nykyrakenteeseen siten, että yhdyskuntarakenne tiivistyy ja samalla luodaan edellytykset toimivalle joukkoliikenteelle.

Etenkin pääkaupunkiseudun ulkopuolella on edelleen runsaasti taajamatoimintojen alueita, joissa on vähän tai ei juuri lainkaan asutusta ja työpaikkoja. Osa näistä alueista ei vielä kytkeydy olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen. Alueet ovat kuitenkin jo osittain rakentuneita tai ne sijaitsivat pidemmällä aikavälillä tarkoituksenmukaisilla laajenemissuunnilla.

Indikaattori:

Väestön muutos maakunnallisesti merkittävissä kylissä

Tavoite:

Eheytetään yhdyskuntarakennetta ja tiivistetään olemassa olevia taajamia ja kyliä.

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Maakunnallisesti merkittävissä kylissä oli asukkaita (v. 2013) noin 18 200 ja niiden keskimääräinen asukastiheys 68 as/km². Kylien lievealueiden asukastiheys oli 45 as/km², joten kylät ovat keskimäärin selvästi lievealuettaan tiheämmin asuttuja. Suurimmissa kyläkeskitymissä asukasluku on 400–700, pienimmissä luku jää selvästi alle 100. Keskimäärin kylässä on runsaat 200 asukasta.

Kylä on osoitettu maakuntakaavassa kohde-merkintänä, jonka tarkempi rajausta määrittellään kuntakaavoituksessa. Tässä tarkastelussa kyläksi katsotaan ympyrän muotoinen alue, jonka säde on 1 km kyläasutuksen laskennallisesta keskipisteestä. Vastaavasti kylän lievealueen katsotaan muodostuvan 2 km etäisyydellä varsinaisen kyläalueen ympärille. Kyläalue vastaa näin ollen noin 3 km² ja sen lievealue noin 13 km² kokoista aluetta. Edellä

kuvatulla määrittelyllä on taulukossa 13 luokiteltu 10 suurinta ja pienintä kylää.

Todellisuudessa kylien laajuus ja muoto vaihtelevat paljon. Kylä on pikemmin ajan myötä muodostunut käsitys tietystä asutuskeskittymästä kuin tarkka aluerajaus. Tehty tarkastelu on varsin teoreettinen, mutta antaa kuitenkin kohtuullisen hyvän käsityksen kylien tilanteesta.

Kyläverkko on olennainen osa maakunnan monipuolista asumistarjontaa. Maakuntakaavassa on osoitettu 87 maakunnallisesti merkittävää kylää, joihin tavoitellaan ympäröivää haja-asutus- aluetta tiiviimpää asumista. Vähäisempää kasvua voi sijoittaa myös paikallisiin kyliin, joiden suunnittelusta päättää kunta. Asukastiheyden kasvattaminen lisää kylien elinvoimaa ja luo paremmat edellytykset kylien kehittämiseksi ja palveluiden järjestämiseksi.

Taulukko 13. Asukasmäärältään 10 suurinta ja 10 pienintä maakunnallisesti merkittävää kylää Uudellamaalla. Luvut ovat vuodelta 2013 ja laskettu 1 km säteeltä kylän väestöllisestä keskipisteestä, jonka perusteella kylä on myös maakuntakaavan osoitettu. (Lähde: YKR/SYKE, TK 2014)

Suurimmat 10:		Pienimmät 10:	
Kylä	Asukkaita	Kylä	Asukkaita
Hinthaara (Porvoo)	772	Barösund (Inkoo)	38
Sotunki (Vantaa)	723	Kytäjä (Hyvinkää)	47
Kerkkoo (Porvoo)	437	Paavola (Hyvinkää)	53
Herunen (Nurmijärvi)	433	Österby (Raasepori)	62
Ruotsinkylä (Tuusula)	413	Tavola (Lohja)	85
Perttula (Nurmijärvi)	413	Tervalampi (Espoo)	88
Ruotsinpyhtään ruukki (Loviisa)	396	Särkijärvi (Askola)	90
Pernaja (Loviisa)	393	Savijoki (Pukkila)	94
Siuntio kk	352	Grännäs (Siuntio)	97
Nukari (Espoo)	339	Koijärvi (Lohja)	98

Indikaattori:

Asemakaavatilanteen muutos maakuntakaavan taajamatoimintojen alueilla

Tavoite:

Eheyttään yhdyskuntarakennetta ja tiivistetään olemassa olevia taajamia ja kyliä.

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

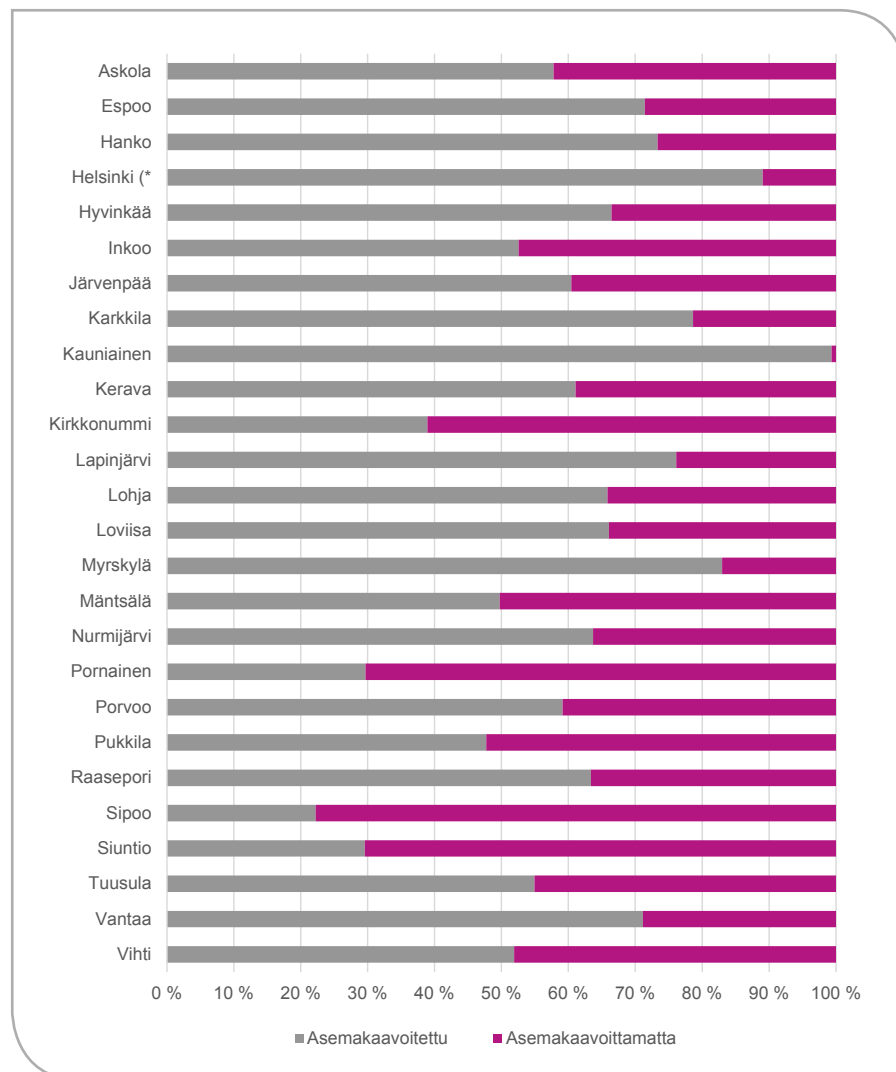
Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Maakuntakaavassa osoitetuista taajamatoimintojen alueista 66 % on asemakaavoitettu vuoden 2014 lopussa. Kuntien väliset erot ovat kuitenkin suuria. Helsingissä ja Kauniaisissa lähes kaikki maakuntakaavan taajamatoimintojen alueet on asemakaavoitettu. Sitä vastoin Siuntiossa, Siipossa, Pornaisissa ja Kirkkonummella alle 40 %

taajamatoimintojen alueista on asemakaavoitettu.

Suhdeluku kuvaa miten kattavasti maakuntakaavan taajamatoimintojen alueet on kunnissa asemakaavoituksen piirissä. Maakuntakaavalla ei tavoitella kaikkien taajamatoimintojen alueiden asemakaavoittamista ja rakentamista vaan kasvua tulisi ohjata nykyrakenteeseen tukeutuen.

Kuva 8. Asemakaavoitettu pinta-ala suhteessa maakuntakaavan taajamatoimintojen alueeseen. (Lähde: SYKE, Uudenmaan ELY-keskus 2015)

Taajamatoimintojen aluevaraukset mahdollistavat vaihtoehtoisia yhdyskuntarakenteen kehittämissuuntia ja antavat näin väljyyttä kuntien suunnitteluun.

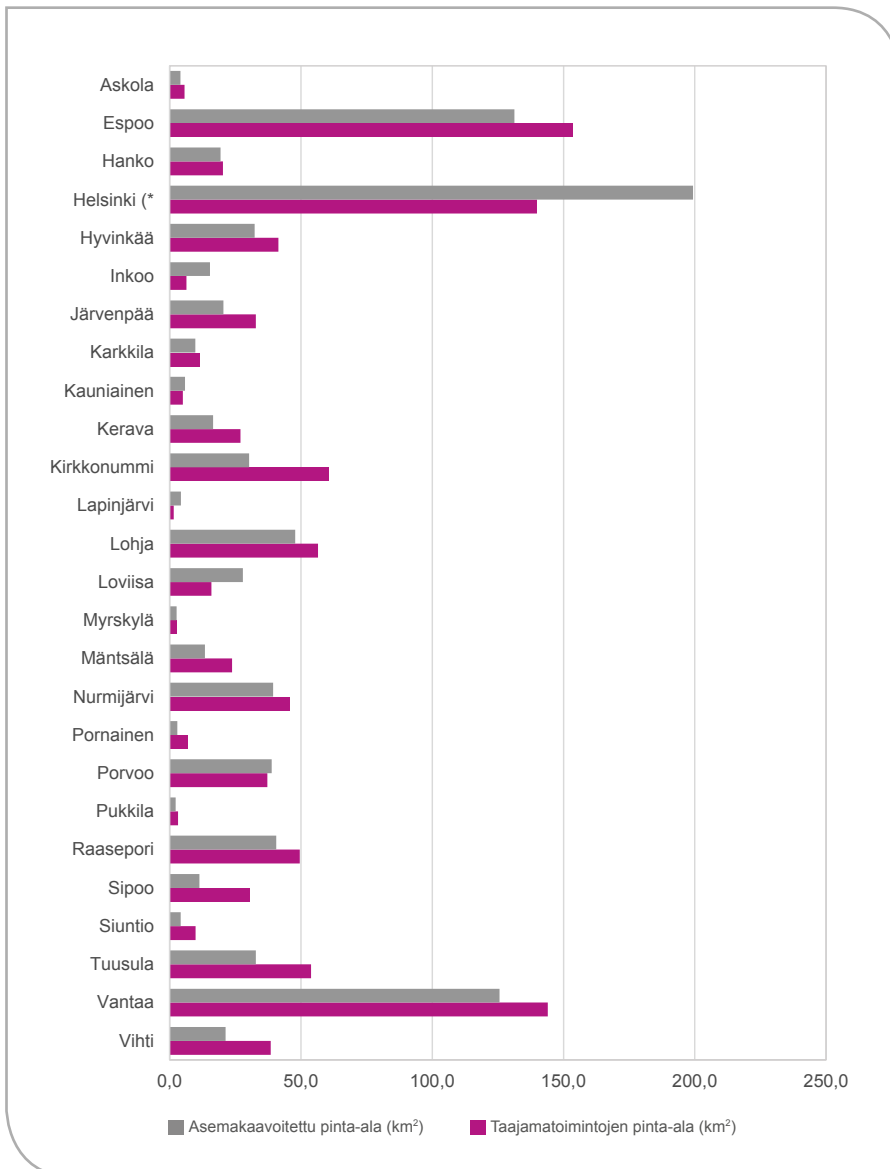
Kuntien asemakaavat kohdistuvat pääsääntöisesti maakuntakaavan taajamatoimintojen alueille. Taajamatoimintojen aluevaraukset ovat pääsääntöisesti suurempia kuin kuntien asemakaavoittama ala. Koska kunnissa kaavoitetaan myös jonkin verran taajamatoimintojen ulkopuolisia alueita (esim. ranta-alueet, työpaikka- ja teollisuusalueet), voi asemakaavoitettu pinta-ala ylittää maakuntakaavan taajamatoimintojen aluevarauspinta-alan.

Vuonna 2014 Uudellamaalla hyväksyttiin 207 asemakaavaa (Taulukko 14). Niiden kokonaispinta-ala oli noin 2390 hehtaaria, josta uutta

Taulukko 14. Hyväksytyt asemakaavat alueittain vuonna 2014. (Lähde: SYKE, Uudenmaan ELY-keskus 2015)

Alue	Hyväksytyjä asemakaavoja
Pääkaupunkiseutu	112
Kuuma-kunnat	67
Länsi-Uusimaa	12
Itä-Uusimaa	16
Kaikki kunnat yhteensä	207

asemakaavaa oli 1300 hehtaaria eli 55 % asemakaavoitetusta alasta. Loput 1090 hehtaaria eli 45 % asemakaavoitetusta alasta sisältävät asemaakaavojen muutoksia.

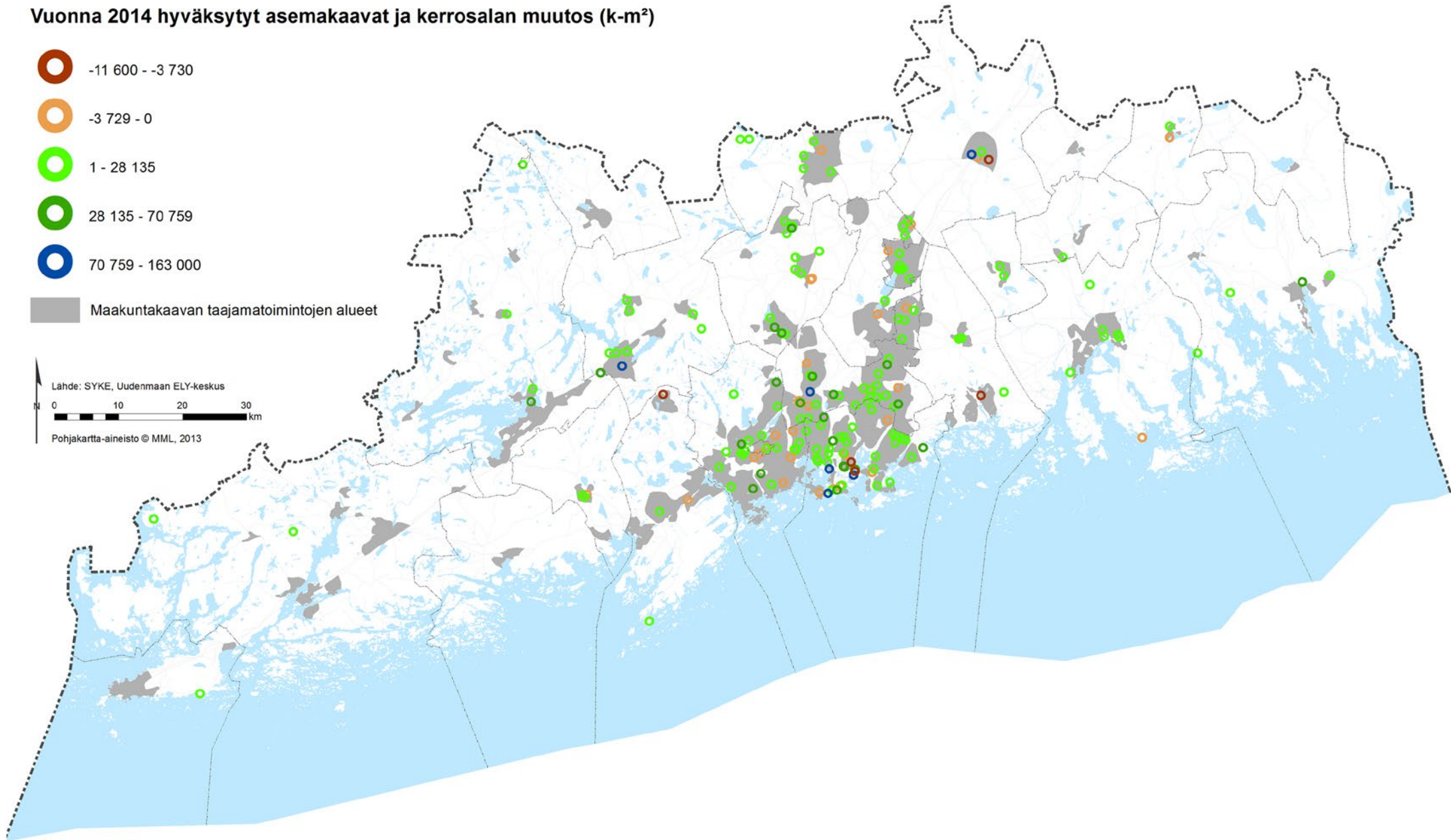
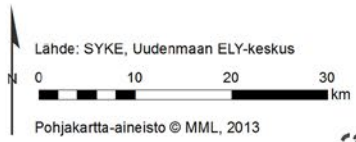

Kuva 9. Asemakaavoitetun alueen pinta-alan ja maakuntakaavan taajamatoimintojen pinta-alan vertailu. (* Helsingin osalta taajamatoimintojen pinta-alaan on laskettu mukaan valtakunnan keskus. (Lähde: SYKE, Uudenmaan ELY-keskus 2015)

Vuonna 2014 hyväksytyt asemakaavat ja kerrossalan muutos (k-m²)

Maakuntakaavan taajamatoimintojen alueet

Kuva 10. Hyväksytyjen asemakaavojen sijoittuminen maakunnassa sekä kaavoitetun kerrossalan muutos. (Lähde: SYKE, Uudenmaan ELY-keskus 2015)

Hyväksytyjen asemakaavojen perusteella (sikäli kuin ne saavat lainvoiman) uutta rakennus-oikeutta syntyy noin 2,4 miljoonaa kerrosneliömetriä, josta asuntorakentamiseen 64 % eli 1,5 milj. k-m².

Asemakaavojen yhteenlasketusta rakennus-oikeudesta maakuntakaavan taajamatoimintojen alueille sijoittuu laskennallisesti 82 % (1,96 milj. k-m²). Asumiseen kaavoitetusta yhteenlasketusta rakennus-oikeudesta 84 % (1,28 milj. k-m²) sijoittuu taajamatoimintojen alueille ja 61 % (0,93 milj. k-m²) tiivistettäville taajamatoimintojen alueille.

Tulos on laskennallinen, koska asemakaavat on muutettu karttatarkastelua varten pistemäisiksi kohteiksi. Asemakaava lasketaan kuuluvan taajamatoimintojen alueeseen jos sitä kuvaava piste (käytännössä kaavan keskipiste) osuu taajamatoimintojen alueelle.

Uudenmaan 3. vaihemaakuntakaavan toteutumisen kannalta merkittävää oli Espoon Blominmäen jätevedenpuhdistamo koskevan asemakaava lainvoimaistuminen. Asemakaava tarkentaa Uudenmaan 3. vaihemaakuntakaavassa osoitettua ratkaisua ja mahdollistaa sen toteuttamisen.

Indikaattori:

Maakunnallisten virkistysalueiden kattavuus

Tavoite:

Turvataan virkistysalueiden riittävyys sekä kulttuuri- ja maisema-arvojen säilyminen.

Positiivinen kehitys

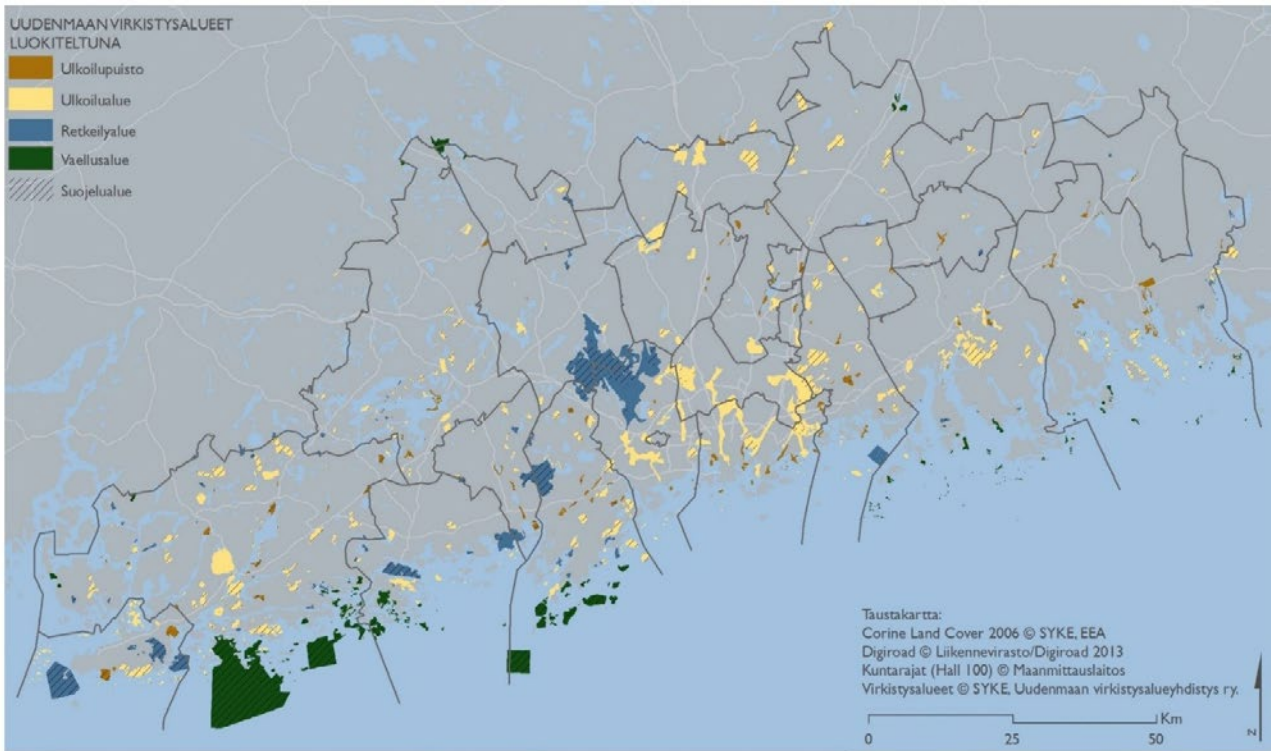
Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Uudenmaan voimassa olevissa maakuntakaavoissa on osoitettu noin 29 600 hehtaaria virkistysalueita ja 54 000 hehtaaria suojelualueita. Suomen ympäristökeskus (SYKE) tutki Uudenmaan liiton 4. vaihemaakuntakaavan laadintaa varten paikkatietoanalyysin, jossa tunnistettiin maakunnallisesti merkittävät virkistykseen soveltuvat alueet.

SYKE:n virkistysaluetyypittelyn lähtöaineistona ovat Uudenmaan maakuntakaavojen virkistys- ja suojelualueet, Itä-Uudenmaan puolella myös virkistyskohteet. Lisäksi SYKE:n aineistossa on joitakin Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen ja kuntien virkistysalueita, joita ei ole osoitettu voimassa olevissa maakuntakaavoissa, koska ne ovat merkitykseltään paikallisia.

Kuva 11. Uudenmaan virkistysalueyppien sijoittuminen maakunnassa (Lähde: SYKE 2014)

Tyypittely perustui kriteereihin, joista ensisijaisia ovat alueen koko, etäisyys asutuksesta ja potentiaalinen käyttäjämäärä. Lisäksi käytettiin täydentäviä kriteerejä, joiden perusteella joitakin alueita luokiteltiin maakunnallisiksi vaikka ne eivät sitä ensisijaisten kriteerien perusteella aivan olleetkaan. Kriteerien perusteella valituksi tulleet virkistysalueet luokiteltiin mm. koon, sijainnin ja virkistyskäyttöödellytysten perusteella neljään luokkaan (taulukko 15).

Alueellisesti tarkasteluna (kuva 11) maakunnalliset virkistysalueet ovat painottuneet Keski- ja Lounais-Uudenmaan alueelle. Itä-Uudellamaalla virkistysalueiden määrä on muuta maakuntaa pienempi, samoin pinta-alaltaan suuria virkistysaluekokonaisuuksia on vähemmän. Saavutettavuuden näkökulmasta suurin kysyntä kohdistuu pääkaupunkiseudun tiheään asutuksen sisään ja reunoille, kuten Helsingin Keskuspuistoon ja Nuuksion kansallispuistoon.

Jatkossa väestön lisääntyminen tuo paineita etenkin hyvin saavutettavissa olevien ja

Taulukko 15. Uudenmaan virkistysalueyppien pinta-alat Suomen ympäristökeskuksen laatiman tyypittelyn perusteella. (Lähde: SYKE 2014)

Virkistysalueyppi (SYKEN luokittelu)	Pinta-ala (ha)	Esimerkkialueita
Ulkoilupuisto	5 520	Mustikkamaa, Seurasaari
Ulkoilualue	36 760	Helsingin Keskuspuisto, Sipoonkorpi
Retkeilyalue	22 940	Nuuskion kansallispuisto, Meikonsalon luonnonsuojelualue
Vaellusalue	22 970	Tammisaaren saariston kansallispuisto, Suomenlahden saaret

vetovoimaisten virkistysalueiden riittävyteen. Virkistysalueiden määrän ja koon ohella on myös entistä tärkeämpää huomioida virkistysalueiden yhtenäisyys ja virkistyskäyttöödellytysten säilyminen taajama-alueiden reunoilla ja ranta-alueilla.

Indikaattori:

Asuin- ja vapaa-ajan rakennukset virkistysalueilla

Tavoite:

Turvataan virkistysalueiden riittävyys sekä kulttuuri- ja maisema-arvojen säilyminen.

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Maakuntakaavan virkistysalueita koskee maankäyttö- ja rakennuslain nojalla rakentamisrajoitus. Rakentamisrajoitus on kuitenkin ehdollinen. Mikäli luvan hakijalle aiheutuu rakennusluvan epäämisestä huomattavaa haittaa, on lupa rakentamiseen myönnettävä. Lupien myöntämisestä päättää kunta.

Virkistysalueilla maakuntakaavan toteutuminen saattaa vaikeutua suhteellisen vähäisenkin rakentamisen johdosta. Toisaalta maakuntakaavan aluevaraukset ovat yleispiirteisiä. Harkinnassa tulee ottaa huomioon myös aluevarauksen luonne ja hankkeen sijainnin ohjauksen mahdollisuus.

Vuonna 2005 maakuntakaavan virkistysalueilla oli 900 vapaa-ajan rakennusta ja 2069 asuinrakennusta. Vuonna 2012 vapaa-ajan rakennuksia oli 944 ja asuinrakennuksia (v. 2013) 2497. Vapaa-ajan rakennusten määrä virkistysalueilla ei

ole tarkastelun perusteella noussut merkittävästi (lisäys 44 vapaa-ajan rakennusta, n. 5 %). Asuinrakennusten määrässä on sen sijaan tapahtunut suurempi muutos (lisäys 428 asuinrakennusta, n. 17 %).

Rakennusten käyttötarkoitusten muutokset (esim. vapaa-ajan asunnon muuttuessa vakituiseksi) ovat tarkastelussa mukana siltä osin kuin kunta on ilmoittanut muutokset rakennus- ja huoneistorekisteriin. Rakennustietojen osalta on huomioitava, että osa rakennuksista on salattu yksityisyyden turvaamiseksi silloin kun tarkasteltavaan ruutuun osuu vain yksi rakennus. Vapaa-ajan rakennuksissa salausta ei kuitenkaan käytetä. Vuoden 2013 tiedoissa oli 374 ruutua, joiden rakennustietoa ei näytetä, mutta joista merkittävä osa on oletettavasti asuin käytössä. (Lähde: YKR/SYKE, TK 2014)

Indikaattori:

Väestö ja työpaikat keskustatoimintojen alueilla

Tavoite:

Tuetaan keskuksien elinvoimaisuutta ja palveluverkon tasapainoista kehittämistä.

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Maakuntakaavassa osoitetaan keskustatoimintojen alueina valtakunnan keskus, 4 seutukeskusta, 29 kuntakeskusta ja 17 pääkaupunkiseudun aluekeskusta. Valtakunnan keskus osoitetaan aluevarauksena, muut keskuksat kohdemerkinnällä, joiden tarkka sijainti ja laajuus määritellään kuntakaavoituksessa.

Tässä tarkastelussa kohteet on rajattu symmetrisesti merkinnän keskipisteestä 2,5 km (seutukeskukset), 1,5 km (kuntakeskukset) ja 1,0 km (pääkaupunkiseudun aluekeskukset) säteellä. Laskentamenetelmästä aiheutuu vääristymiä etenkin niissä keskuksissa, joissa yhdyskuntarakenne on keskittynyt esimerkiksi nauhamaisesti liikenneväylien tai luonnonolosuhteiden vaikutuksesta. Jatkossa keskusta-alueiden rajausperiaatteita on tarkoituksenmukaista kehittää kuntakaavoituksessa määriteltyjen rajausten perusteella.

Edellä kuvatulla periaatteella saadaan seuraavia laskennallisia tunnuslukuja keskustatoimintojen alueille kun lähtökotana käytetään Uudenmaan asukaslukua (v. 2013) 1 547 000 ja työpaikkamäärää (v. 2012) 734 100.

Keskustatoimintojen alueiden yhteenlaskettu osuus koko maakunnan väestöstä on 32 % ja

työpaikoista 42 %. Valtakunnan keskuksessa korostuu työpaikkojen suuri määrä, kun taas muissa keskuksissa asutus on vallitsevampaa. Asukas- ja työpaikkatiheys on suurin valtakunnan keskuksessa ja pienin kuntakeskuksissa. Kuntakeskukset ovat tosin varsin kirjava joukko, joten niiden kesken on suurta vaihtelua.

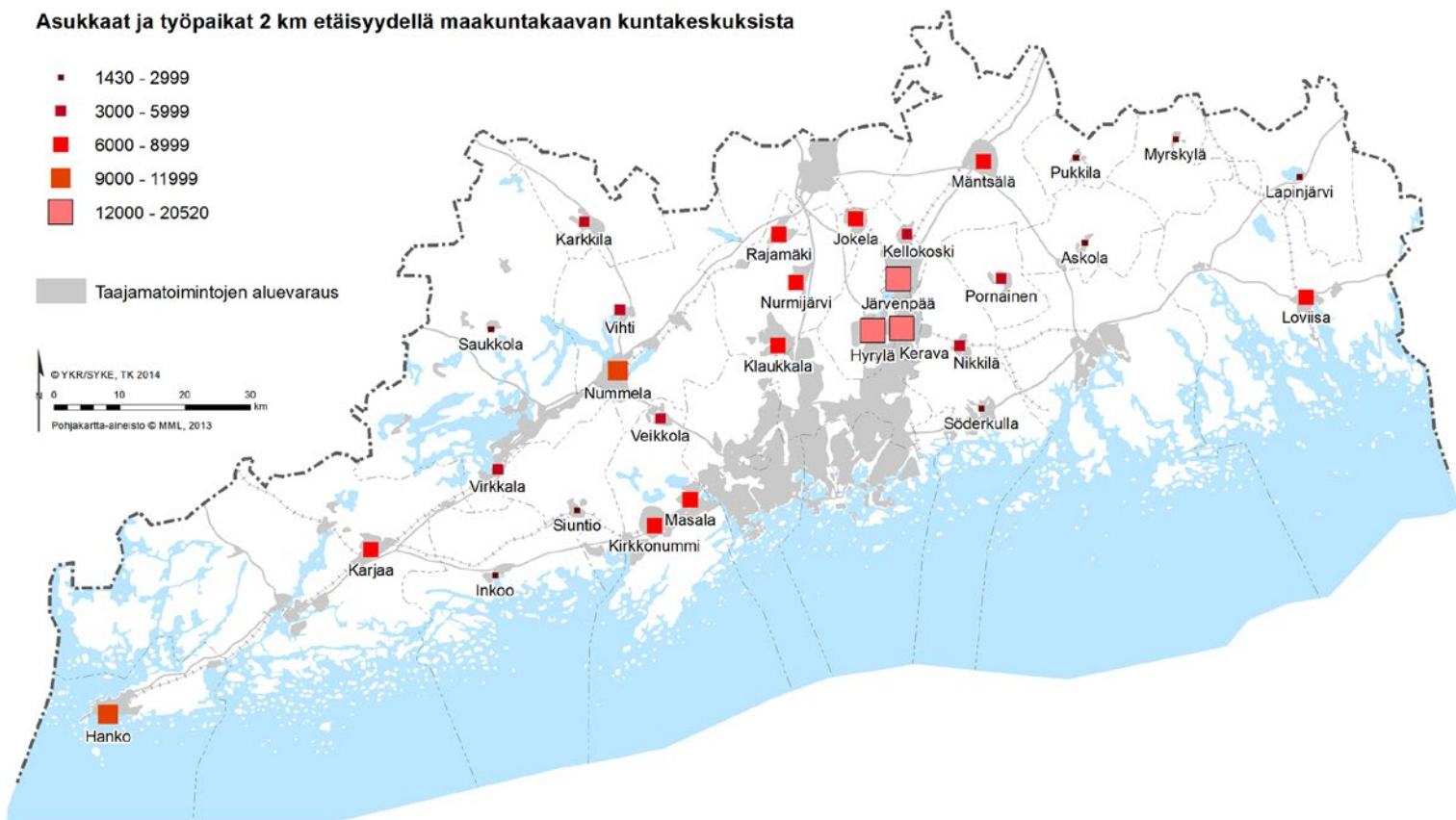
Seutukeskuksia kehitetään usean kunnan yhteisinä työpaikka- ja palvelukeskittyminä tasapainottamaan maakunnan aluerakennetta suhteessa pääkaupunkiseutuun. Seutukeskuksia vahvistamalla Uudenmaan kaupallinen vetovoima ja ostovoima sekä ja alueellinen työpaikkaomavaraisuus jakautuvat tasaisemmin.

Maakuntakaavassa on osoitettu maakunnan aluerakenteen kannalta merkittävät tai sellaiseksi kehitettävät kuntakeskukset. Asutus ja työpaikkamäärältään suurimpia kuntakeskuksia ovat Kerava, Järvenpää, Hyrylä. Tosin esimerkiksi Keravalla työpaikkojen määrä on hyvin niukka, joten sen suuruus perustuu tässä tarkastelussa lähes yksinomaan asukasmäärään. Pienimmissä kuntakeskuksissa asukkaiden ja työpaikkojen yhteenlaskettu määrä jää alle 2000:een (kuva 12).

Taulukko 16. Asukkaat (v. 2013) ja työpaikat (v. 2012) keskustatoimintojen alueilla. (Lähde: YKR/SYKE, TK 2014)

Keskusluokka	Pinta-ala yht.	Asukkaita (v. 2013)	Osuus maakunnan väestöstä	Asutustiheys (as / km ²)	Työpaikoja (v. 2012)	Osuus maakunnan työpaikoista	Työpaikkatiheys (tp / km ²)
Valtakunnan keskus	10,9 km ²	82 300	5 %	7 535	136 100	19 %	12 465
Seutukeskukset	79 km ²	79 500	5 %	1 013	32 600	4 %	416
Kuntakeskukset	205 km ²	144 900	9 %	707	45 800	6 %	223
Pk-seudun aluekeskukset	53 km ²	194 300	13 %	3 639	93 200	13 %	1 745

Asukkaat ja työpaikat 2 km etäisyydellä maakuntakaavan kuntakeskuksista

Kuva 12. Asukkaiden ja työpaikkojen kokonaismäärä maakuntakaavan kuntakeskuksissa. Kuntakeskus on määritelty ympyrän muotoiseksi alueeksi 1,5 km säteellä sen oletetusta keskipisteestä. (Lähde: YKR/SYKE, TK 2014)

Taulukko 17. Seutukeskusten väestö ja asukasmäärän vertailua. Seutukeskus on määritelty ympyrän muotoiseksi alueeksi, jonka säde on 2,5 kilometriä. (Lähde: YKR/SYKE, TK 2014)

Seutukeskus	Asukkaita	Työpaikkoja	Asukkaiden ja työpaikkojen suhde seutukeskuksessa (yht. = 100 %)	Asukkaiden osuus seutukeskusten yhteensasketusta asukasmäärästä	Työpaikkojen osuus seutukeskusten yhteensasketusta työpaikkamäärästä
Hyvinkää	32 816	11 600	74 / 26	41 %	36 %
Lohja	14 422	6 329	70 / 30	18 %	19 %
Porvoo	24 783	10 450	70 / 30	31 %	32 %
Raasepori (Tammisaari)	7 497	4 251	64 / 36	10 %	13 %

Indikaattori:

Väestö ja työpaikat vähittäiskaupan suuryksikköalueilla

Tavoite:

Tuetaan keskuksien elinvoimaisuutta ja palveluverkon tasapainoista kehittämistä.

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Tavoite:

Parannetaan kestävän liikkumisen edellytyksiä ja vähennetään liikkumisen tarvetta:

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

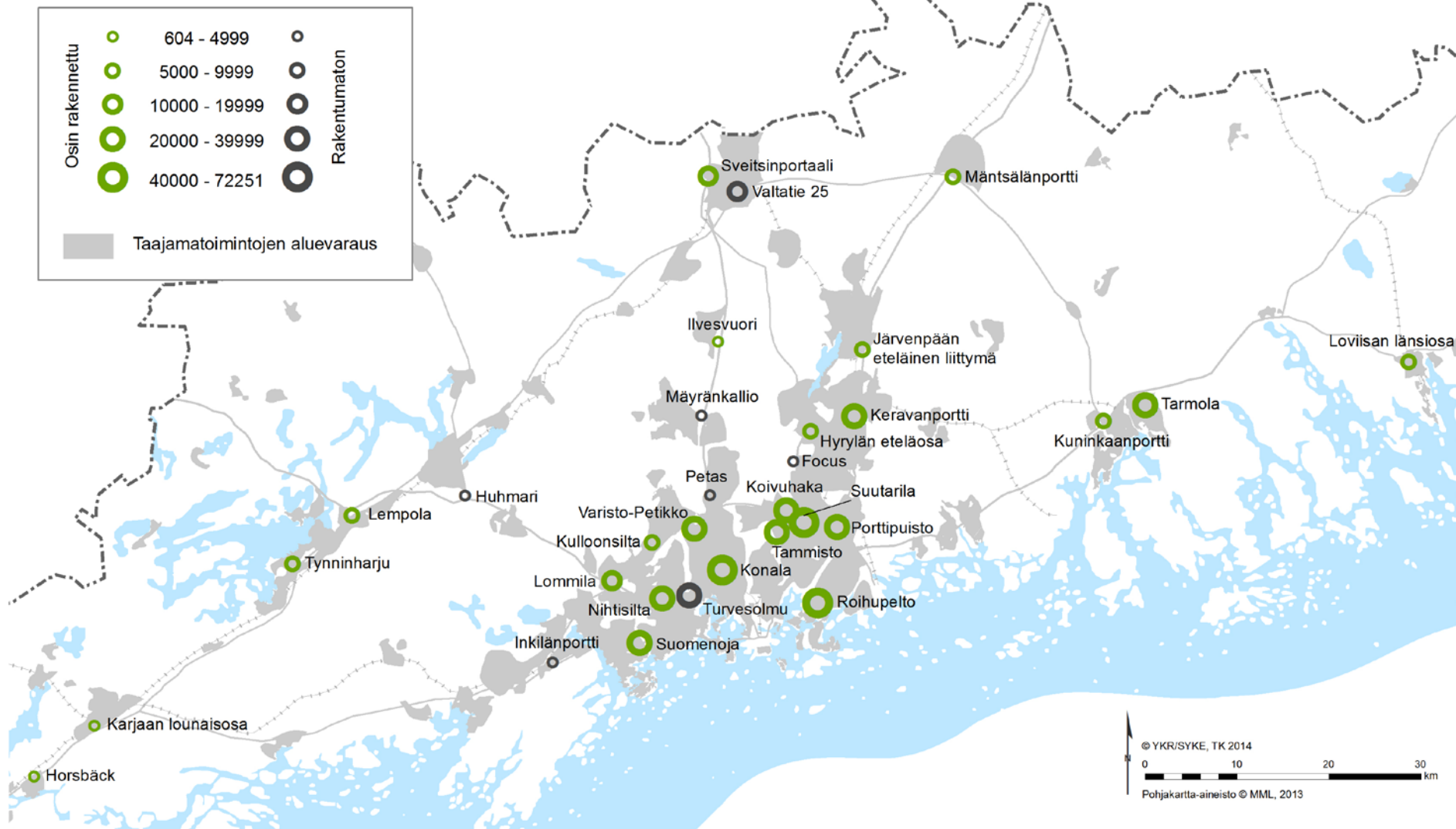
Maakuntakaavalla pyritään vahvistamaan keskuksia kaupan ensisijaisena sijoituspaikkana. Näiden ulkopuolelle osoitetaan lisäksi vähittäiskaupan suuryksiköitä, jotka ovat merkitykseltään seudullisia. Ne tukevat olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta ja sen kehitystä ja toisaalta estävät kaupan liiallisen keskittymisen. Seudullista kaupan palveluverkkoa täydentää paikallinen palveluverkko, jonka suunnittelusta päättää kunta.

Maakuntakaavassa osoitetaan 31 vähittäiskaupan suuryksikköä, joka voi olla myös useasta myymälästä koostuva vähittäiskaupan alue. Suuryksiköiden tavoitteena on tukea olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta ja sen kehitystä, joten

asutusta ja työpaikkoja tulisi sijoittua suuryksiköiden lähelle.

1 km etäisyydellä vähittäiskaupan suuryksiköstä (alueen keskispisteestä) on keskimäärin 2500 asukasta ja 1800 työpaikkaa. 2 km etäisyydellä asukkaita on jo keskimäärin 11 000 ja työpaikkoja 5600. Rakentumattomien suuryksiköiden lähellä asukkaita ja työpaikkoja on selvästi vähemmän kuin osin rakennettujen lähellä. 2 km etäisyydellä rakentumattomasta suuryksiköstä on keskimäärin 8900 asukasta ja työpaikkaa kun osin rakennettujen lähellä on keskimäärin 18 900 asukasta ja työpaikkaa. (Lähde: YKR/SYKE, Tilastokeskus 2014)

Asukkaat ja työpaikat 2 km etäisyydellä vähittäiskaupan suuryksiköistä

Kuva 13. Väestön (v. 2013) ja työpaikkojen (v. 2012) yhteenlaskettu määrä 2 km etäisyydellä maakuntakaavassa osoitetuista vähittäiskaupan suuryksiköistä. (Lähde: YKR/SYKE, TK 2014)

Indikaattori:

Suurten liikennehankkeiden edistyminen

Tavoite:

Tuetaan elinkeino- ja yritystoiminnan jatkuvuutta ja kilpailukykyä.

Positiivinen kehitys Ei merkittävää muutosta   Negatiivinen kehitys   Ei vertailutietoa

Tavoite:

Parannetaan kestävän liikkumisen edellytyksiä ja vähennetään liikkumisen tarvetta.

Positiivinen kehitys Ei merkittävää muutosta   Negatiivinen kehitys   Ei vertailutietoa

Maakuntakaavassa osoitetaan paitsi olemassa tai rakenteilla olevia liikenneväyliä, myös väylien kehittämiseen tarvittavaa lisäkapasiteettia, uusia linjauksia sekä pitkän aikavälin tilavarauksia. Alla olevaan taulukkoon on listattu ensin sellaiset

liikennehankkeet, jotka vaikuttavat myös maakunnan ulkopuolelle suuntautuvaan henkilö- ja tavaraliikenteeseen. Kokonaan valkoisella pohjalla ovat sellaiset liikennehankkeet, joilla on vaikutusta lähinnä maakunnan sisäiseen henkilöliikenteeseen.

Taulukko 18. Maakuntakaavassa osoitettujen suurten liikennehankkeiden suunnittelu- ja valmistelutilanne.

Maakuntakaavassa osoitettu liikenneväylä tai varaus	Suunnittelu	Poliittinen valmistelu	Toteuttaminen
Pisara-rata	Ratasuunnitelman laatiminen käynnissä	Valtioneuvoston periaatepäätös hankkeen toteuttamisesta HLJ2015 päätöksessä kaudella 2016–2025	
Pasila–Riihimäki-rataosuuden välityskyvyn nostaminen	1. vaiheen ratasuunnitelman laatiminen käynnissä 2. vaiheesta on laadittu yleissuunnitelma	1. vaiheen rahoituksesta päätetty valtion budjetissa (2015) 2. vaiheen rakentamisesta on valtioneuvoston periaatepäätös HLJ2015 päätöksessä kaudella 2016–2025	1. vaiheen rakentaminen käynnistyy 2015
Hanko–Hyvinkää-rataosuuden sähköistäminen	Ratasuunnitelma valmis	Maininta liikennepoliittisissa selonteossa, mutta ei toteutettavana hankkeena Länsi-Uudenmaan aiesopimuksessa ensimmäisenä toteutettavana hankkeena	
Tallinna-tunneli	Esiselvitys laadittu		
ESA-rata	Alustava yleissuunnitelma valmistunut. Tarveselvitys käynnistyy 2015.		
Itärata	Esiselvitys laadittu		
Matinkylä–Kivenlahti metroyhteys	Hankesuunnitelma valmis	HLJ 2015 päätöksessä kaudella 2016–2025	
Mellunmäki–Östersundom metroyhteys	Suunnittelu etenee osana yleiskaavan laatimista	HLJ 2015 päätöksessä kaudella 2026–2040	
Kaupunkirata Espoo–Leppävaara	Ratasuunnitelman laatiminen käynnissä	HLJ 2015 päätöksessä kaudella 2016–2025	
Raidejokeri	Hankesuunnitelman laatiminen käynnissä	HLJ 2015 päätöksessä kaudella 2016–2025	
Lentorata	Esiselvitys laadittu.	HLJ 2015 päätöksessä kaudella 2026–2040 (aloitetaan)	
Yhteys Helsingin keskustasta Laajasaloon		HLJ 2015 päätöksessä kaudella 2026–2040 (Saattaa toteutua aiemmin osana Helsingin kaupungin investointiohjelmää)	
Yhteys Sipoon Söderkullasta Porvoon suuntaan	Ei suunnitelmia		
Yhteys Espoon Kivenlahdesta Kirkkonummen suuntaan	Ei suunnitelmia		
Yhteys Nurmijärven Klaukkalasta Hyvinkäälle	Ei suunnitelmia		

Indikaattori:

Väestö- ja työpaikkatiheyden muutos tiivistettävillä alueilla

Tavoite:

Eheytetään yhdyskuntarakennetta ja tiivistetään olemassa olevia taajamia ja kyliä.

Positiivinen kehitys   Ei merkittävää muutosta   Negatiivinen kehitys   **Ei vertailutietoa**

Tavoite:

Parannetaan kestävä liikuttamisen edellytyksiä ja vähennetään liikuttamisen tarvetta.

Positiivinen kehitys   Ei merkittävää muutosta   Negatiivinen kehitys   **Ei vertailutietoa**

Taajamatoimintojen tiivistettävillä alueilla oli väestöä (v. 2013) 481 900 ja työpaikkoja (v. 2012) 236 450. Tiiveimmät yhtenäiset alueet sijaitsevat pääkaupunkiseudulla ja raideliikenteen varren keskittymissä. Tiheysluokat kuvaavat erityisesti joukkoliikenteen järjestämisen taloudellista kannattavuutta. 20 asukasta ja työpaikkaa hehtaaria kohden pidetään taloudellisesti kannattavan joukkoliikenteen minimitiheytenä, mutta käytännössä henkilöautoliikenteelle kilpailukykyisen joukkoliikenteen toteuttaminen edellyttää selvästi tätä suurempaa käyttäjäpotentiaalia.

Maakuntakaavassa osoitetaan tiivistettäväksi alueita, jotka jo ovat tai jotka tulee suunnitella joukkoliikenteeseen, kävelyn ja pyöräilyyn tukeutuvina, ympäröivää taajamaa tiiviimpinä alueina. Sellaisia ovat nykyisiin ja uusiin ratoihin tukeutuvat asemanseudut sekä vahvaan linja-autoliikenteeseen tukeutuvat taajamat.

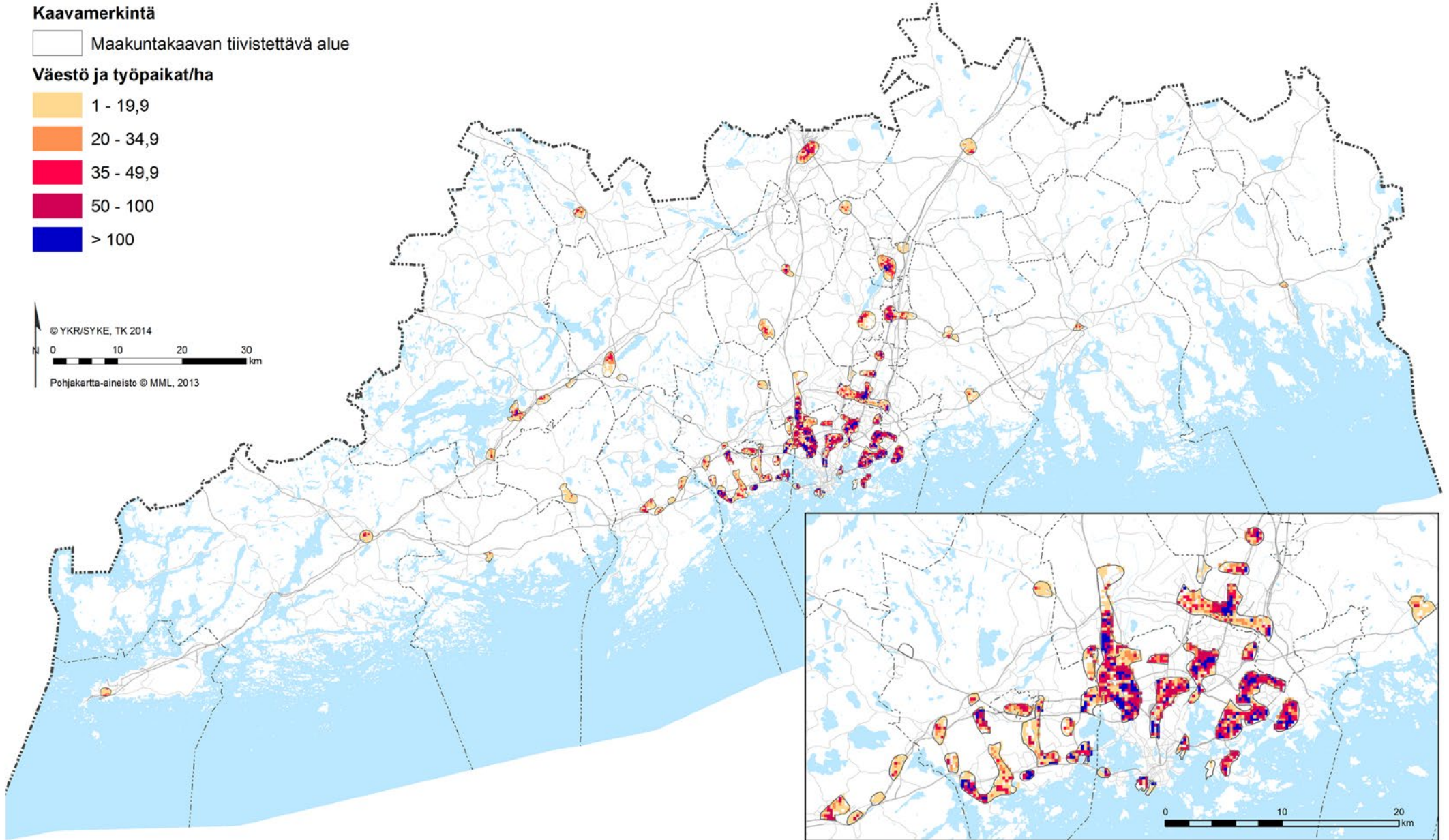
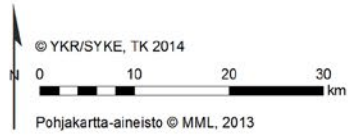
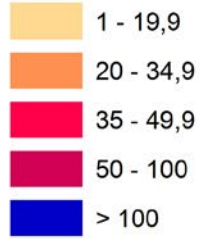
Tiivistettävä alue on ns. kehittämisperiaate-merkintä, jonka tehokkuus määritellään kunta-kaavoituksessa. Olennaista on, että kunta selvittää tiivistämisen mahdollisuudet ja pyrkii kaavoituksella ohjaamaan näille alueille tehokkaampaa rakentamista kuin ympäröiville alueille.

Asemanseutujen lähialueet tarvitsevat lisää asutusta ja henkilöliikenneintensiivisiä työpaikkoja, jotta joukkoliikenne- ja muille palveluille syntyisi riittävästi kysyntää. Uudellamaalla on etenkin pääkaupunkiseudun ydinalueen ulkopuolella alihyödynnettyjä asemanseutuja. Koko maakunnan kannalta olisi järkevää hyödyntää jo olemassa olevia ratoja ja asemanseutuja sekä kehittää niiden maankäyttöä ja joukkoliikennetarjontaa uusien ratojen rakentamisen sijaan.

Kaavamerkintä

Maakuntakaavan tiivistettävä alue

Väestö ja työpaikat/ha

Kuva 14. Väestö ja työpaikat hehtaaria kohden maakuntakaavan tiivistettäviksi osoitetuilla alueilla. (Lähde: YKR/SYKE, TK 2014)

Indikaattori:

Asuntokuntien autonomistuksen muutos tiivistettävillä alueilla

Tavoite:

Parannetaan kestävä liikumisen edellytyksiä ja vähennetään liikumisen tarvetta.

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Maakuntakaavan tiivistettäviä alueita tulee suunnitella joukkoliikenteeseen, kävelyyn ja pyöräilyyn tukeutuvina alueina, joten autonomistus kuvaa osaltaan alueiden tarjoamia edellytyksiä kestäväan liikkumiseen. Toisaalta on kuitenkin huomattava, että tiivistettävillä alueilla asuu jo lähtökohtaisesti väestöä, jolla ei ole tarvetta tai mahdollisuuksia auton omistukseen.

Tiivistettävillä alueilla autottomia asuntokuntia (v. 2012) oli 116 500 mikä on 45,7 % kaikista

asuntokunnista. Autonomistustieto on salattu alle 0,1 % näistä asuntokunnista, joten luku on hyvin täsmällinen.

Koko Uudellamaalla autottomia asuntokuntia oli 290 700 eli 39,6 % kaikista asuntokunnista. Näistä noin 15 000 (2 %) asuntokunnan autonomistustieto on salattu yksityisyyden turvaamiseksi (ruudussa on vain yksi asuntokunta). (Lähde: YKR/SYKE, TK 2014)

Indikaattori:

Pohjavesialueiden suojelesuunnitelmien tilanne

Tavoite:

Ehkäistään haitallisia ympäristövaikutuksia ja ympäristöriskien toteutumista.

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Pohjavesialueiden suojelesuunnitelma on luonteeltaan ohje, jonka avulla turvataan pohjaveden muodostuminen ja veden laatu rajoittamatta tarpeettomasti muuta maankäyttöä. Suojelesuunnitelmien laatiminen on pääasiassa kuntien ja vedenottajien vastuulla. Suunnitelmien laadintaan osallistuu usein myös mm. alueen toiminnan harjoittajat, yhdistykset sekä ELY-keskus.

Pohjavesialueiden suojelesuunnitelmia tehdään Uudenmaan ELY-keskuksen alueella (vastaa

Uudenmaan maakuntaa) vuosittain 2-4. Vuoden 2013 lopussa suojelesuunnitelmien piirissä oli 65 % maakunnan tärkeistä ja vedenhankintaan soveltuvista pohjavesialueista. Tavoitteena on, että suojelesuunnitelmat laadittaisiin ainakin kaikille riskialueiksi luokitelluille tärkeille pohjavesialueille. Riskialueiksi luokitelluista pohjavesialueista suojelesuunnitelma oli laadittu 92 %:lle. (Lähde: Uudenmaan ELY-keskus)

Indikaattori:

Väestö lentomelualueella

Tavoite:

Enkäistään haitallisia ympäristövaikutuksia ja ympäristöriskien toteutumista:

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Uudenmaan maakuntakaavassa osoitetut lentomelualueet eli niin sanotut verhokäyrät perustuvat vuoden 2002 mukaiseen lentomelualan ennusteeseen. Uusimmissa (v. 2008) Finavian tekemissä laskelmissa lentomelualan todetaan laajenevan nykyisestä. Syitä tälle ovat Finavian mukaan mm. kolmannen kiitotien käytön vakiintuminen, liikenne-ennusteiden muuttuminen ja lentokonetyyppien sekä niiden tuottaman melun laskentamenetelmän muuttuminen.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen mukaan Finavialle myönnetään uusien verhokäyrien mukainen ympäristölupa. KHO hylkäsi

ympäristöluvasta tehdyt valitukset. Uuteen ennusteeseen perustuvan lentomelualan osoittamisesta maakuntakaavassa ei ole tehty päätöksiä, mutta ympäristöministeriön jatkosuunnitteluohjeiden (2. vaihemaakuntakaavan vahvistamispäätös) mukaan liiton tulee tarkistaa maakuntakaavan lentomelualan rajaus.

Maakuntakaavassa osoitetulla lentomelualueella asuvien määrä on pysynyt vakaana. Vuonna 2007 lentomelualueella asui noin 14 200 asukasta. Vuoteen 2014 mennessä lentomelualan asukasmäärä oli kasvanut vain vajaalla 100 asukkaalla. (Lähde: YKR/SYKE, TK 2014)

Indikaattori:

Myönnetyt maa-ainesluvut 2006–2014

Tavoite:

Edistetään luonnonvarojen saatavuutta ja kestävää hyödyntämistä.

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Tavoite:

Parannetaan kestävästi liikuttamisen edellytyksiä ja vähennetään liikuttamisen tarvetta.

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Suomen ympäristökeskus tutki maa-aineslain mukaan myönnettyjen ottolupien sijoittumisesta maakuntakaavan kiviainesalueille, geologisesti arvokkaille alueille, suojelu- ja virkistysalueille sekä pohjavesialueille. Tarkastelussa oli mukana vuodesta 2006 myönnetyt maa-ainesluvut, joita oli yhteensä 192 kpl. Kaikkein uusimmat loppuvuonna 2014 myönnetyt luvat puuttuvat aineistosta.

Myönnetyt luvat mahdollistivat soranoton noin 20 miljoonan kuution soranoton ja noin 66 miljoonan kuution kalliionoton. Lisäksi muille maa-aineksille oli ottamislupia myönnetty noin 4 miljoonalle kuutiolle. Maa-aineslupiin sisältyvä kokonaisottomäärä tarkastelujaksolla on 91,4 milj. m³, joista maakuntakaavan aluevarauksille osuu 54,2 milj. m³ eli 59 % maa-aineslupien mahdollistamasta ottomäärästä.

Myönnettyistä maa-ainesluvista noin viidennes on sijoittunut maakuntakaavassa osoitetulle kiviaineksen ottoon soveltuvalla alueella. Suurin osa näiden alueiden ulkopuolelle myönnettyistä maa-ainesluvista on ottomääriltään pieniä (148 lupa-aluetta, joiden ottomäärä on enintään 600 000

kuutiometriä). Ottomäärältään suurimmat alueet kohdistuvatkin melko hyvin maakuntakaavan ottoalueille. Maakuntakaavassa on myös edelleen ottoalueita, joille ei ole kohdistunut yhtään maa-aineslain mukaista ottolupaa.

Suurimmat lupien mahdollistamat ottomäärät soralle olivat Lohjalla ja Karkkilassa sekä kalliokiviainekselle Tuusulassa. Soralupien mahdollistamien ottamismäärien suhteellinen osuus oli suurin Luoteis- ja Koillis-Uudellamaalla. Kalliolupien ottomäärien suhteellinen osuus oli suurin pääkaupunkiseudun ympäristössä ja rannikolla.

Uudenmaan maakuntakaavassa on osoitettu 6 sora-aluetta ja 50 kallioaluetta, jotka soveltuvat kiviainestenottoon tai joilla on merkittäviä kiviainesvarantoja (kva- ja EO-alueet). Näiden alueiden yhteispinta-ala on 6230 hehtaaria, josta soranottoalueiden pinta-ala on 445 hehtaaria. Soranottoalueiden pinta-alat vaihtelivat 23–179 hehtaarin välillä ja kalliionottoalueiden pinta-alat vaihtelivat 12–444 hehtaarin välillä.

Taulukko 19. Myönnetyt maa-ainesluvut kunnittain 2006–2014. (Lähde: SYKE 2015)

Kunta	Luvat yht.	Luvat maakuntakaavan ottoalueilla*	Luvat ge-alueilla **	Luvat pohjavesi-alueella	Luvat luonnonsuoje-alueella	Luvat virkistys-alueella
Askola	2	0	0	2	0	0
Espoo	2	2	0	0	0	0
Hanko	0	0	0	0	0	0
Hyvinkää	9	1	1	3	0	0
Inkoo	7	4	0	2	0	0
Järvenpää	0	0	0	0	0	0
Karkkila	8	4	0	6	0	0
Kauniainen	0	0	0	0	0	0
Kerava	1	0	0	0	0	0
Kirkkonummi	5	4	0	0	0	0
Lapinjärvi	1	0	1	0	0	0
Lohja	36	0	2	22	0	0
Loviisa	16	1	0	14	0	1
Myrskylä	7	0	0	5	0	0
Mäntsälä	22	8	0	0	0	0
Nurmijärvi	5	2	0	2	0	0
Pornainen	3	0	0	0	0	0
Porvoo	10	5	0	3	0	0
Pukkila	6	0	0	5	0	0
Raasepori	22	2	0	7	0	0
Sipoo	8	2	0	0	0	0
Siuntio	5	0	1	0	0	0
Tuusula	7	4	0	3	0	0
Vantaa	6	0	0	0	0	0
Vihti	4	1	1	4	0	0
Yhteensä	192	40	6	78	0	1

* Uudenmaan 1. vaihemaakuntakaavassa on osoitettu "alueet, joilla sijaitsee merkittäviä kiviainesvarantoja". Itä-Uudenmaan maakuntakaavassa on osoitettu "kiviainestenottoalueet" (EOK -merkintä).

** Maakuntakaavan ge-alueet ovat geologisesti arvokkaita alueita, kuten harjuja.

Maa-ainesten ottamisluvat Uudellamaalla vuosina 2006 - 2013/2014

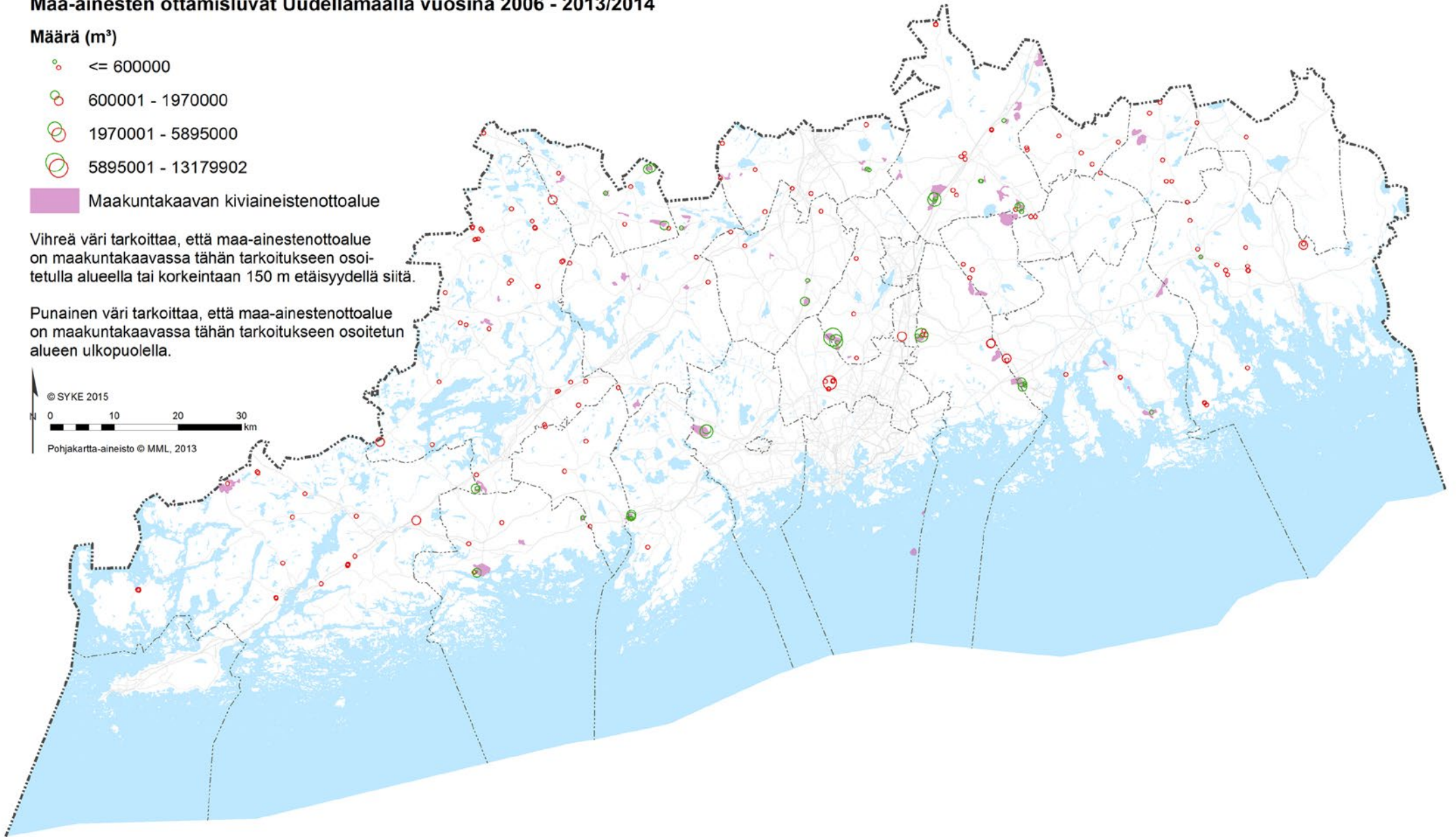
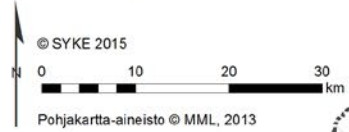
Määrä (m³)

- ≤ 600000
- 600001 - 1970000
- 1970001 - 5895000
- 5895001 - 13179902

 Maakuntakaavan kiviainestenottoalue

Vihreä väri tarkoittaa, että maa-ainestenottoalue on maakuntakaavassa tähän tarkoitukseen osoitetulla alueella tai korkeintaan 150 m etäisyydellä siitä.

Punainen väri tarkoittaa, että maa-ainestenottoalue on maakuntakaavassa tähän tarkoitukseen osoitetun alueen ulkopuolella.

Kuva 15. Myönnetyt maa-ainestenottoluvat ja ottomäärät 2006–2013/2014. (Lähde: SYKE 2015)

Indikaattori:

Metsäalueiden säilyminen metsätalousvaltaisilla alueilla

Tavoite:

Turvataan ekologisen verkoston yhtenäisyys ja luontoarvojen säilyminen.

Positiivinen kehitys **Ei merkittävää muutosta** Negatiivinen kehitys Ei vertailutietoa

Tavoite:

Turvataan virkistysalueiden riittävyys sekä kulttuuri- ja maisema-arvojen säilyminen.

Positiivinen kehitys **Ei merkittävää muutosta** Negatiivinen kehitys Ei vertailutietoa

Tavoite:

Tuetaan elinkeino- ja yritystoiminnan jatkuvuutta ja kilpailukykyä.

Positiivinen kehitys **Ei merkittävää muutosta** Negatiivinen kehitys Ei vertailutietoa

Yhtenäisten metsäalueiden säilyminen on tärkeää useastakin syystä: ne ylläpitävät luonnon monimuotoisuutta, toimivat virkistysalueina ja mahdollistavat kannattavan metsätalouden harjoittamisen.

Maakuntakaavoissa osoitetaan maa- ja metsätalousvaltaisia sekä metsätalousvaltaisia alueita (M, MLY, MU ja MY -aluevarausmerkinnät). Näiden lisäksi kaavan valkoiset alueet, joille ei kohdittu mitään erityistä käyttötarkoitusta on tarkoitettu ensisijaisesti maa- ja metsätalouden käyttöön. Myös kaavan virkistysalueilla voidaan harjoittaa maa- ja metsätaloutta kunhan samalla huolehditaan virkistyskäyttöedellytysten säilymisestä.

Maa- ja metsätalousvaltaisten alueiden pinta-ala on yhteensä noin 97 000 ha. Vuonna 2000 metsän osuus näillä alueilla oli 88,2 % eli noin 86 000 hehtaaria. Vuonna 2006 vastaavilla alueilla metsäpinta-ala on kasvanut 93 hehtaarilla eli 0,1 %.

Tarkastelun lähtötietona käytetyssä aineistossa (Corine Land Cover 2000/2006) on kuitenkin jonkin verran tulkintavirheistä johtuvaa epätarkkuutta, joten muutosta voi pitää merkityksettömänä. Maakuntakaavassa osoitetut maa- ja metsätalousvaltaiset alueet ovat käytännössä säilyneet kutakuinkin ennallaan. (Lähde: SYKE 2014)

Indikaattori:

Työpaikkojen toimialajakauma työpaikka- ja teollisuusalueilla

Tavoite:

Tuetaan elinkeino- ja yritystoiminnan jatkuvuutta ja kilpailukykyä.

Positiivinen kehitys

Ei merkittävää muutosta

Negatiivinen kehitys

Ei vertailutietoa

Maakuntakaavassa on osoitettu työpaikka-alueeksi pääsääntöisesti entisiä taajamatoimintojen reuna-alueita, jotka sijaitsevat esimerkiksi moottoritien vaikutuksesta muusta taajamatoimintojen alueesta erillään. Työpaikka- ja teollisuusalueet, on tarkoitettu sellaisille työpaikoille, jotka eivät laatusa ja ympäristövaikutustensa puolesta sovellu taajamatoimintojen alueille. 1,5 % Uudenmaan työpaikoista sijoittuu työpaikka- ja teollisuusalueille.

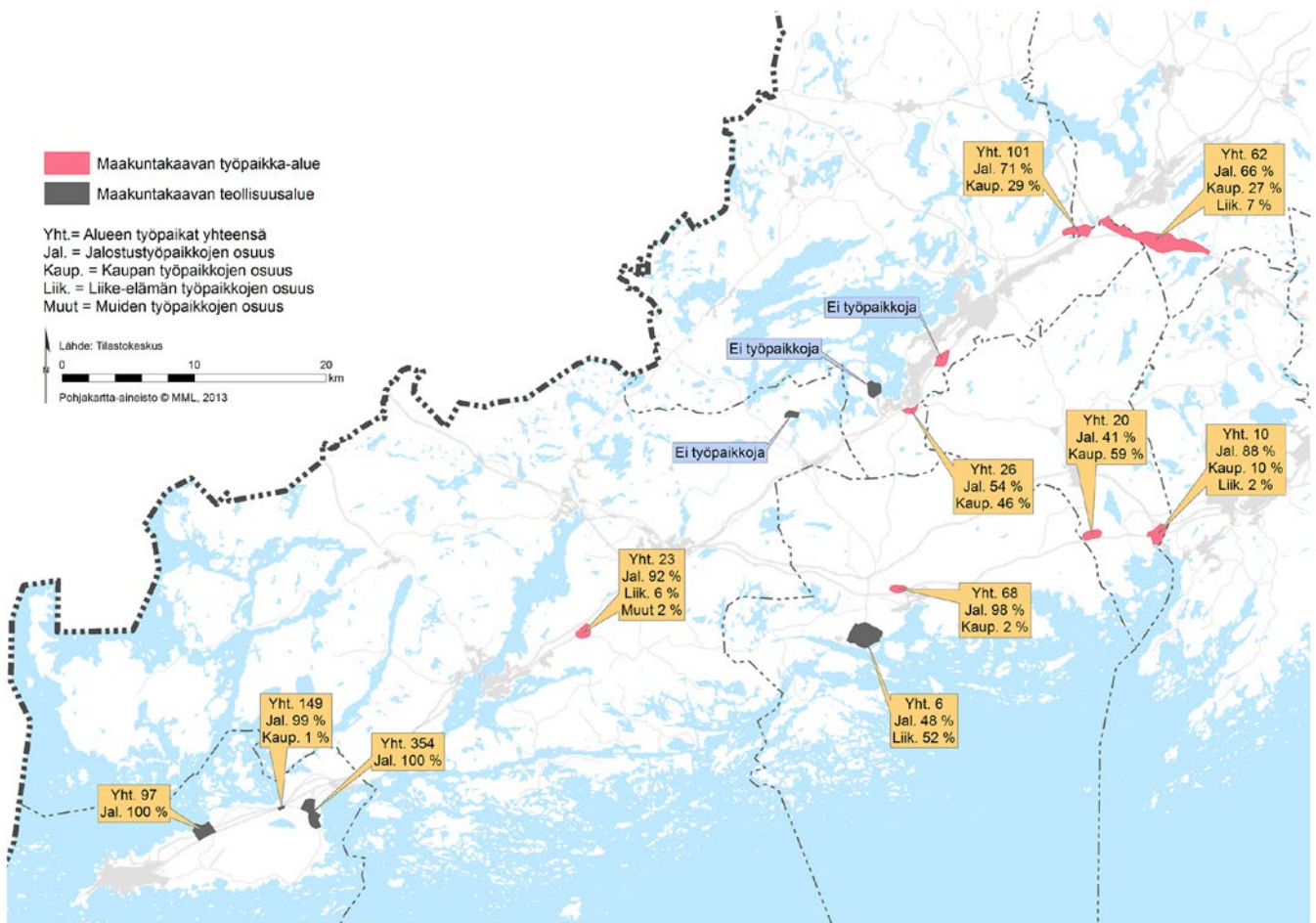
Maakuntakaavan työpaikka- ja teollisuusalueilla on kaikkiaan 11 000 työpaikkaa. Alueittain tarkasteltuna työpaikkoja on eniten Itä-Uudenmaan alueella, mikä selittyy Porvoon Kilpilahden teollisuusalueen ja sataman suurella työpaikkamäärällä. Länsi-Uudellamaalla työpaikkoja on

noin tuhat, Kuuma-kunnissa on runsaat 2400 ja pääkaupunkiseudulla 3500 työpaikkaa. Osa maakuntakaavassa osoitetuista työpaikka- ja teollisuusalueista on vielä käyttämättömiä.

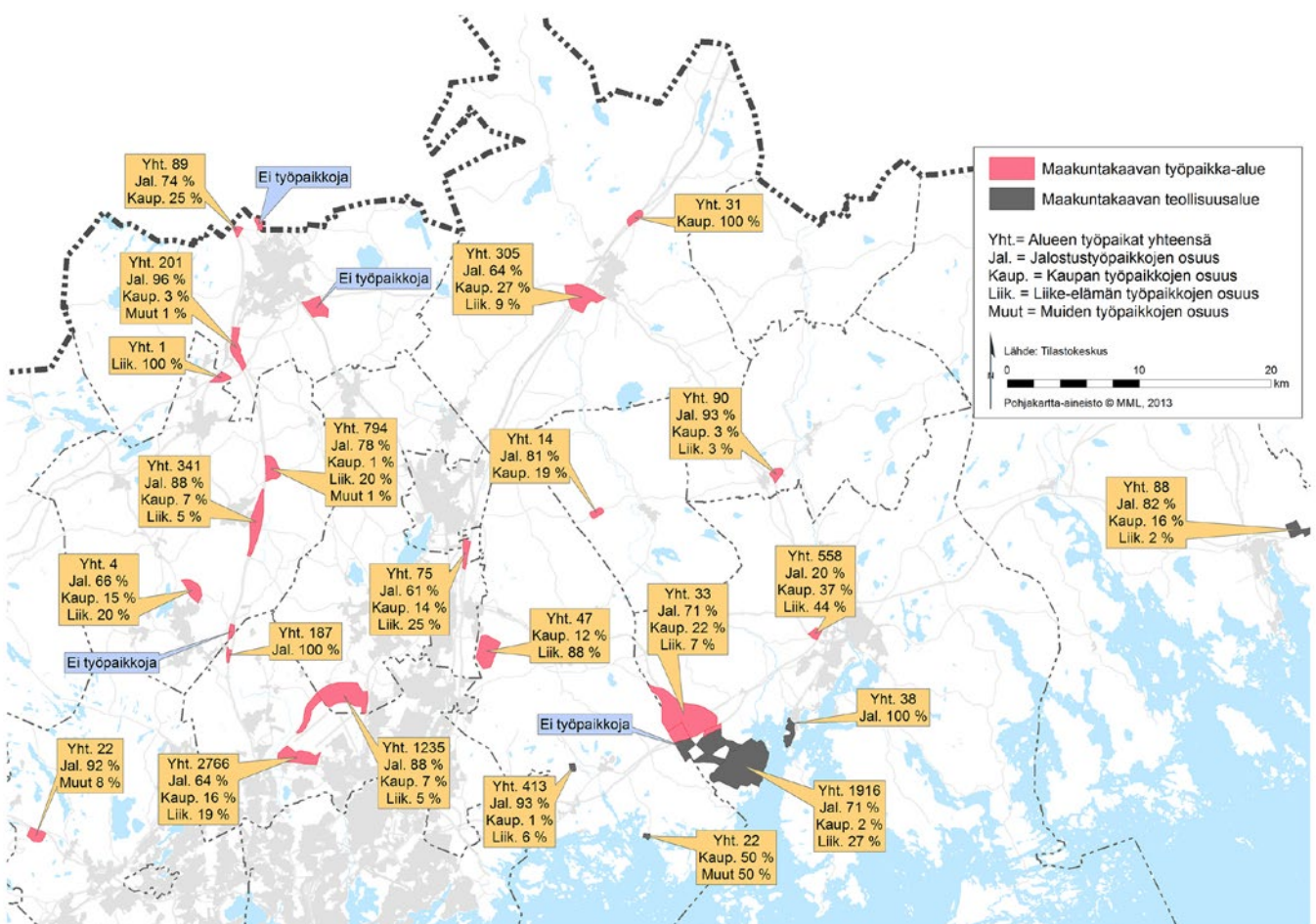
Toimialoittain tarkasteltuna jalostuksen osuus on 73 %, kaupan 11 % ja liike-elämän palveluiden 16 %. Vantaan Aviapolis-alue on muista työpaikka-alueista poiketen tarkoitettu myös toimistotyöpaikoille. Kehäradan läheisyydessä sijaitseva työpaikka-alue kannattaa hyödyntää sellaiseen työpaikkarakentamiseen, joka edellyttää hyviä joukkoliikenneyhteyksiä. Aviapoliksen työpaikka-alueella on noin 2800 työpaikkaa, mikä vastaa lähes 40 % kaikkien työpaikka-alueiden työpaikoista.

Taulukko 20. Työpaikkamäärien vertailua alueittain. (Lähde: YKR/SYKE, TK 2015)

Alue	Työpaikat 2012 yht.	Työpaikat maakuntakaavan taajamatoimintojen alueilla	Työpaikat maakuntakaavan työpaikka- ja teollisuusalueilla	Työpaikka- ja teollisuusalueilla sijaitsevien työpaikkojen osuus taajamatoimintojen alueiden työpaikoista
Koko Uusimaa	734 100	664 055	10 957	1,7 %
Pääkaupunkiseutu	578 070	539 515	3 558	0,7 %
Kuuma-kunnat	93 638	79 423	2 423	3,1 %
Länsi-Uusimaa	35 084	27 508	1 020	3,8 %
Itä-Uusimaa	27 308	17 609	3 956	22,5 %

Kuva 16. Maakuntakaavan työpaikka- ja teollisuusalueet Länsi-Uudellamaalla. (Lähde: Tilastokeskus)

Kuva 17. Maakuntakaavan työpaikka- ja teollisuusalueet pääkaupunkiseudulla sekä Keski- ja Itä-Uudellamaalla. (Lähde: Tilastokeskus)

6.3 Yhteenveto

Luonnonympäristön, elinympäristön, ja tuotanto- ympäristön näkökulmista maakuntakaavan tavoitteiden toteutumista arvioidaan oheisella asteikolla suhteessa indikaattoriin. Jos indikaattorista puuttuu vertailutieto, on raportissa kuvattu maakunnan nykytilannetta indikaattorin valossa.

Positiivinen kehitys	
Ei merkittävää muutosta	
Negatiivinen kehitys	
Ei vertailutietoa	

LUONNONYMPÄRISTÖ

Ekologinen verkosto ja luontoarvot	
Turvataan ekologisen verkoston yhtenäisyys ja luontoarvojen säilyminen.	
Luonnonsuojelun toteutuminen suojeluun varatuilla alueilla	
Luonnonsuojelun toteutuminen suojelualueiden ulkopuolella	
Suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmien toteuttaminen	
Myönnetyt maa-aineisluvut 2006–2014	
Metsäalueiden säilyminen metsätalousvaltaisilla alueilla	

ELINYMPÄRISTÖ

Taajamat ja kyläverkko	
Eheytetään yhdyskuntarakennetta ja tiivistetään olemassa olevia taajamia ja kyliä.	
Väestön ja työpaikkojen muutos taajamatoimintojen alueilla	
Väestön muutos maakunnallisesti merkittävässä kylissä	
Asemakaavatilanteen muutos maakuntakaavan taajamatoimintojen alueilla	
Väestö- ja työpaikkatiheyden muutos tiivistettävillä alueilla	

Liikkuminen ja saavutettavuus	
Parannetaan kestävä liikunnan edellytyksiä ja vähennetään liikunnan tarvetta.	
Suurten liikennehankkeiden edistyminen	
Väestö- ja työpaikkatiheyden muutos tiivistettävällä alueella	
Asutuskuntien autonomistuksen muutos tiivistettävällä alueella	

Keskus- ja palveluverkko	
Tuetaan keskuksien elinvoimaisuutta ja palveluverkon tasapainoista kehittämistä.	
Väestö ja työpaikat keskustatoimintojen alueella	
Väestö ja työpaikat vähittäiskaupan suuryksikköalueilla	

Virkistys- ja kulttuuriympäristöt

Turvataan virkistysalueiden riittävyys sekä kulttuuri- ja maisema-arvojen säilyminen.

Luonnonsuojelun toteutuminen suojelualuiden ulkopuolella	■
Suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmien toteuttaminen	■
Maakunnallisten virkistysalueiden kattavuus	■
Asuin- ja vapaa-ajan rakennukset virkistysalueilla	■
Metsäalueiden säilyminen metsätalousvaltaisilla alueilla	■

Ympäristöhaitat ja -riskit

Ennaltaehkäistään haitallisia ympäristövaikutuksia ja ympäristöriskien toteutumista.

Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien tilanne	■
Väestö lentomelualueella	■

TUOTANTOYMPÄRISTÖ

Luonnonvarat ja yhdyskuntahuolto

Edistetään luonnonvarojen saatavuutta ja kestävä hyödyntämistä.

Myönnetty maa-ainesluvut 2006–2014	■
------------------------------------	---

Elinkeinot ja tuottavuus

Tuetaan elinkeino- ja yritystoiminnan jatkuvuutta ja kilpailukykyä.

Luonnonsuojelutyön toteutuminen suojelualueiden ulkopuolella	■
Suurten liikennehankkeiden edistyminen	■
Metsäalueiden säilyminen metsätalousvaltaisilla alueilla	■
Työpaikkojen toimialajakauma työpaikka- ja teollisuusalueilla	■

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Maakuntakaavan toteutuminen ja vaikuttavuus

Maakuntakaavalla on sekä alueiden käyttöä yhteen sovitettava, rajoittava että mahdollistava rooli. Yhteensovittaminen on tarpeen esimerkiksi viheryhteysien säilyttämiseksi rakennetuilla alueilla tai ympäristöriskien toteutumisen minimoiseksi väestölle. Kaupan palveluverkkoa koskevat enimmäismitoitukset tai virkistysalueita koskeva rakennuskielto ovat esimerkkejä kaavan rajoittavasta vaikutuksesta. Toisaalta maakuntakaava mahdollistaa monia eri toteuttamisen polkuja ja luo edellytyksiä toimintojen sijoittumiselle erityyppisille alueille. Alue- ja kohdevarausten rakentamishakkuus ja täsmällinen laajuus määritellään yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Maakuntakaava toteutuu pitkän ajan kuluessa. Pieniä muutoksia tapahtuu usein lyhyelläkin aikavälillä, mutta trendien hahmottamiseen tarvitaan useiden vuosien seuranta. Toisaalta yksittäisenkin muutos voi olla monella tapaa merkittävä. Tästä hyvänä esimerkkinä on Espoon Blominmäen jätevedenpuhdistamon kaavoitusprosessin valmistuminen. Uusi puhdistamo korvaa tulevaisuudessa Espoon Suomenojalla sijaitsevan nykyisen puhdistamon, ja vapauttaa alueen mm. asuntorakentamiseen. Tehokas rakentaminen taas edistää osaltaan länsimetron toteuttamisen tarvetta välillä Matinkylä-Kivenlahti.

Maakuntakaavojen seurannalla pyritään saamaan vastauksia mm. seuraaviin kysymyksiin:

- Onko kehitys ollut strategioiden ja tavoitteiden mukainen?
- Ovatko strategiat ja tavoitteet edelleen ajankohtaisia?
- Mikä on ollut maakuntakaavan vaikuttavuus?
- Miten kaavaohjausta ja maakuntakaavojen vaikuttavuutta voi parantaa?
- Miten seuranta ja toteutumisen arviointia tulee kehittää?

Kattavia johtopäätöksiä maakuntakaavan toteutumisen tilanteesta tai vaikuttavuudesta ei pystytä tekemään ennen kun seurantaindikaattoreiden taustalle saadaan pidempi vertailuajanjakso. Yleisesti voidaan todeta, että maakuntakaavan tavoitteet ovat lähteneet toteutumaan niin kuntakaavoituksessa kun muussa viranomaistoiminnassa.

Toteutuminen on nähtävissä lausuntopyyntöille tulleesta aineistosta ja niistä annettujen lausuntojen huomioimisessa. Myös liitto on omilla yhteistyö-, hanke- ja viestintätoimillaan edistänyt maakuntakaavan toteutumista. Tällaisia toimenpiteitä ovat mm. maapolitiikkaryhmän työ, osallistuminen Helsingin seudun yhteisen maankäyttösuunnitelman, asuntostrategian ja liikennejärjestelmäsuunnitelman laadintaan sekä mm. Kestävä kiviaineshanke.

Arviot siitä millaiseen tulevaisuuteen tehdyt toimenpiteet pitkällä aikavälillä johtavat, ja mikä on ollut maakuntakaavan vaikutus asiaan, on vielä vaikeita tehdä. Kuten todettu tämä vaatii pidempiaikaista muutoksen seuranta, jolle tämä seurantaraportti antaa hyvän pohjan.

7.2 Muu suunnittelu ja lainsäädäntötyö

Merkittäviä maakuntakaavoitukseen vaikuttavia lainsäädäntövalmisteluja vuonna 2014 ovat maankäyttö- ja rakennuslain uudistus ja siihen liittyvä maakuntakaavan vahvistamisenettelyn muuttaminen. Myös metropolihallintolaki vaikuttaisi toteutuessaan maakuntakaavoitukseen merkittävästi, mutta tällä hetkellä lain toteutumisesta ei ole varmuutta. Myös ympäristölupamenettelyn tehostaminen osana uutta ympäristönsuojelulakia voisi parantaa maakuntakaavan huomioimista maa-aineisten ottoon liittyvissä lupahakemuksissa. Merkittävä oli myös korkeimman hallinto-oikeuden päätös Helsinki-Vantaan lentoaseman uudesta ympäristöluvasta, joka tulee aikanaan vaikuttamaan maakuntakaavassa esitettyihin lentomelun verhoikäriin.

Liikenne- ja viestintäministeriön lentoliikennestrategia linjaa Helsinki-Malmin lentokentän lentotoiminnan lakkauttamisen, mikä on vaikuttanut myös maakuntakaavan valmisteluun. Myös valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi ja kulttuuriympäristöstrategia tuovat tarkennuksia maakuntakaavan merkintöihin ja tavoitteisiin. Tuulivoimasta aiheutuvan melun osalta on myös laadittu asetusluonnos. Lisäksi merialueiden suunnittelua koskeva direktiivi tuli voimaan vuoden 2014 aikana. Direktiivin mukaan valtioiden tulee laatia merialuesuunnitelmat ja rannikkostrategiat kolmen vuoden kuluttua direktiivin voimaantulosta. Suomessa direktiivin täytäntöönpanon valmistelu on aloitettu.

Kansainvälisistä yhteyksistä erityisesti TEN-T verkon hankkeet ovat maakuntakaavan kannalta merkityksellisiä. TEN-T verkkoon kuulumisen mahdollistaa EU-rahoituksen hakemisen mm. Lohjan radalle (Tunnin juna), Pisara-radalle ja satamahankkeille.

Maakunnassa tapahtuvasta muusta suunnittelusta on erityisesti nostettava esiin Helsingin seudun yhteinen maankäyttösuunnitelma (MASU 2050) ja liikennejärjestelmäsuunnitelma (HLJ2015), jotka pohjautuvat osaltaan myös maakuntakaavaan. HLJ2015 konkretisoi ja priorisoi liikennehankkeita ja –toimenpiteitä, jotka ovat maakuntakaavan kannalta merkityksellisiä. Myös läntisen Uudenmaan liikennejärjestelmäsuunnitelma hyväksyttiin vuonna 2014 ja itäisen Uudenmaan liikennejärjestelmäsuunnitelman aiesopimus valmistellaan hyväksyttäväksi kesään 2015 mennessä.

Muiden maakuntien suunnittelussa erityisesti huomiota on herättänyt kaupan kysymyksen käsittely ja sen tulkinta, jossa on hieman vaihtelua maakuntien välillä.

7.3 Jatkokehittäminen

Viranomais- ja lausuntotyön kehittäminen

Maakuntakaavan toteuttamisen edistämisen kannalta on olennaista edelleen kehittää liiton viranomais- ja lausuntotyötä siten, että varmistetaan kuntien tasapuolisesta kohtelusta ja maakuntakaavassa tarkoitettujen tavoitteiden selkeästä viestimisestä kuntien kaavatyöhön. Seurannassa on

tarpeen kiinnittää huomiota siihen miten annetut lausunnot ovat vaikuttaneet valmisteluun ja toisaalta ovatko ELY-keskuksen ja Uudenmaan liiton tulkinnat maakuntakaavasta yhteneväisiä.

Mittarointi ja indikaattorit

Maakuntakaava on luonteeltaan strateginen, joten myös sen tavoitteet ovat varsin yleispiirteisiä. Haasteena onkin tavoitteiden ja tulosten mittarointi eli esimerkiksi riittävän tai hyvän tason määrittely. Lisäksi tärkeää on kehityksen suunnan ja siihen vaikuttaneiden syiden tunnistaminen, jotta asiaan voidaan tarvittaessa reagoida. Seuran tuloksiin vaikuttaa myös se miten indikaattorit ja niiden taustalla olevat lähtöaineistot on valittu ja määritelty. Mittareiden ja indikaattoreiden määrittelyä tullaankin jatkossa tarkentamaan.

Kaupan seuranta

2. vaihemaakuntakaavassa ratkaistiin kaupan palveluverkon sijainti, mitoitus ja ajoitus. Ratkaisu perustui parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon kaupan nykytilasta ja arvioon tulevaisuuden liiketilatarpeesta. Lisäksi ratkaisussa huomioidaan muuttunut lainsäädäntö kaupan sääntelyn osalta. Myös matkailijoiden vaikutuksesta ostovoimaan on laadittu erillisselvitys. Jatkossa on perusteltua seurata miten maakuntakaavassa osoitettu kaupan ratkaisu alkaa toteutumaan ja onko ratkaisu toimiva niin elinkeinoelämän kuin kestävän yhdyskuntarakenteen näkökulmasta.

Toimintaympäristön seuranta

Toimintaympäristön seuranta kuvaa laajempaa talouden, yhteiskunnan ja ympäristön muuttumista. Sen perusteella arvioidaan miten hyvin nykyisten maakuntakaavojen tavoitteet ja ratkaisut vastaavat toimintaympäristöstä nouseviin tarpeisiin ja miten tavoitteet tulisi tulevaisuudessa asettaa.

Jos muutokset toimintaympäristössä eivät vastaa olettamuksia joiden perusteella maakuntakaavaa on aikoinaan laadittu, on maakuntakaavan tavoitteita ja suunnitteluperiaatteiden toimivuutta perusteltua arvioida uudelleen. Toimintaympäristöä kuvaava osio laaditaan jatkossa osaksi maakuntakaavojen ja Uusimaa-ohjelman seurantaa.

LIITE 1.

MAAKUNTAKAAVAN TOTEUTTAMIS- OHJELMA VUODELLE 2015

Maakuntakaavojen toteuttamisohjelmassa määritellään toteuttamisen edistämisen painopisteet eli vuosittaiset priorisoitavat toimenpiteet. Tämä mahdollistaa resurssien kohdentamisen niihin asioihin, joihin erityisesti haluamme vaikuttaa. Painopisteiden valinta ei kuitenkaan estä maakuntakaavojen muiden tavoitteiden samanaikaista toteuttamista.

Painopisteeksi valitun hankkeen tai toimenpiteen tulee edistää sekä Uusimaa-ohjelman että maakuntakaavan tavoitteita. Lisäksi Uudenmaan liitolla tulee olla valmiudet ja toimivaltaa asian edistämiseksi sekä mahdollisuus hakea ja saada rahoitusta (koskee erityisesti hankkeita). Aiheen tulee myös olla yhteiskunnallisesti merkittävä ja ajankohtainen.

Vuoden 2015 painopisteiksi on valittu:

- Kestävä kiviaineshuolto -esiselvitys
- Hyvän asumisen työkalupakki
- Vetovoimiaset ja vähähiiliset asemanseudut Helsingin seudulla ja Uudellamaalla

Lisäksi edistetään Uudenmaan kansainvälistä ja sisäistä saavutettavuutta erityisesti osana TEN-T verkkoa.

Tämän vuosittaisen toteuttamisohjelman rinnalla merkittävänä on 4. vaihemaakuntakaavan toteuttamisosan laatiminen. Siinä kerrotaan kuinka 4. vaihemaakuntakaavan teemoja tulisi edistää. Tulevina vuosina näitä voidaan nostaa maakuntakaavojen edistämisen painopisteiksi ja viedä eteenpäin aktiivisesti hankkeiden, yhteistyön ja viestinnän kautta.

Lisäksi vuoden 2015 aikana kerätään asiantuntijoilta ja sidosryhmiltä ideoita siihen, mitä maakuntakaavojen tavoitteita pitäisi tulevaisuudessa nostaa esille. Tarkoituksena on saada jäsenkunnat entistä vahvemmin jo valmisteluvaiheeseen mukaan.

Kestävä kiviaineshuolto

Uudenmaan liitto on aktiivisesti mukana Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueen maakunnan liittojen yhteisessä rakennerrahasto-ohjelmahankkeessa Resurssitehokkaan kiviaineshuollon ja pohjavesien suojelun avoin kehittämissympäristö laajalle metropolialueelle.

Hanke on esiselvitys, jonka tavoitteena on saada aikaan laaja konsortiohanke kiviaineshuollon kokonaisprosessin kehittämiseksi Etelä-Suomen alueella. Esiselvitystyö tehdään tiiviissä yhteistyössä Aalto-yliopiston kanssa ja se toteutetaan 1.1.2015–28.2.2016 viiden asiantuntijatyöpajan sarjana.

Maakuntakaavoissa on tavoitteena edistää luonnonvarojen saatavuuden turvaaminen tuleville sukupolville. Painopiste toteuttaa Uusimaa-ohjelman Kestävä luonnontalous, 3.1. Monimuotoinen luonto ja luonnonvarat -tavoitetta. Toimenpiteenä on mainittu mm. kestävän kiviaineshuollon ja materiaalikierrätyksen edistäminen.

Hyvän asumisen työkalupakki

Hankkeen tavoitteena on tunnistaa seudullisen asumisen toimijan tarve ja sen edistämiseksi on valmistelu kaksivuotinen hanke. Hankkeelle on määritelty kuntien tarpeiden perusteella neljä työpakettia:

1. täydennysrakentamisen edellytysten parantaminen,
2. asumisen muuttuvien tarpeiden huomioonottaminen,
3. asumisen laadun ja hinnan parempi kohtaaminen,
4. kilpailun edistäminen asuntorakentamisessa,
5. seudullisen toimijan tarpeen, roolin ja tehtävien määrittely.

Tiivistämisen ja täydennysrakentamisen edistäminen on merkittävä tavoite Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavassa. Painopiste toteuttaa Uusimaa-ohjelman Toimiva arki, 2.2 Viihtyisä asuminen ja elinympäristö- tavoitetta. Toimenpiteenä on mainittu mm. kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisääminen maakunnassa.

Vetovoimaiset ja vähähiiliset asemanseudut Helsingin seudulla ja Uudellamaalla

Projektin tavoitteena on mahdollistaa asemansuutujen kehittäminen siten, että ne ovat vetovoimaisia ja toimivia aluerakenteen solmukohtia, jotka lisäävät vähäpäästöisen raideliikenteen houkuttelevuutta ja palvelevat käyttäjiään uudella tavalla arjessa. Tavoitteena on tarkastella konseptointimalleja ja luoda yhteiset tarkasteluperiaatteet asemanseduille Helsingin seudulla ja Uudellamaalla.

Projekti on osa HSYn vetämää Helsinki Region Eco Hub –hanketta. Kolmivuotisessa projektissa ovat Uudenmaan liiton lisäksi mukana HSY, HSL ja ympäristöministeriö sekä pilottialueiden kunnat. Yhteistyössä valittavilla pilottiasemanseduilla tarkasteluja tarkennetaan ja sovelletaan

vähähiilikonsepteja (Low Carbon District).

Hanke toteuttaa yhdyskuntarakenteen eheytymistä ja edistää Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavassa esitettyjä Tiivistettävä alue -kehittämisperiaattemerkintää konkreettisesti. Uusimaa-ohjelmasta tämä painopiste toteuttaa mm. 2.1. Viisas ja sujuva liikkuminen ja 3.4. Hiilineutraali Uusimaa -tavoitteita.

Edistetään Uudenmaan kansainvälistä ja sisäistä saavutettavuutta erityisesti osana TEN-T verkkoa (Trans-European Networks Transport, Euroopan laajuinen liikenneverkko)

Uudenmaan liitto vaikuttaa Suomessa tehtävien Verkkojen Eurooppa (CEF) rahoitushakemusten sisältöön siten, että tukea haetaan hankkeille, jotka edistävät Uudenmaan saavutettavuutta. Lisäksi liitto osallistuu CEF suunnittelurahoituksella toteutettaviin selvityksiin.

Liitto valmistelee Itämeriohjelmaan hankkeen, jolla edistetään Rail Baltican toteutumista ja toimivan kuljetuskäytävän kehittymistä Baltiaan sekä Uudenmaan kytkeytymistä sen kautta tiiviimmin osaksi muuta Eurooppaa.

Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Uusimaa Regional Council // Helsinki-Uusimaa Region

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi